

**TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE
GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ:
SURIYE MÜLTECİ KRİZİ ÖRNEĞİ**

Serhat SARIDOĞAN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2018

**TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE
GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ:
SURIYE MÜLTECİ KRİZİ ÖRNEĞİ**

Serhat SARIDOĞAN

T.C

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir

2018

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Serhat SARIDOĞAN tarafından hazırlanan “Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Göçün Güvenikleştirilmesi: Suriye Mülteci Krizi Örneği” başlıklı bu çalışma (.....) tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Cengiz DİNÇ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Erhan AKDEMİR

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ali Onur ÖZÇELİK

ONAY

.../ .../ 2018

Prof. Dr. Nurullah UÇKUN
Enstitü Müdürü

...../...../.....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Serhat SARIDOĞAN

ÖZET

TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ: SURİYE MÜLTECİ KRİZİ ÖRNEĞİ

SARIDOĞAN, Serhat

Yüksek Lisans - 2018

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Cengiz DİNÇ

1990’lı yıllarda gelenekselci güvenlik anlayışı Soğuk Savaş’ın sona ermesini ve takip eden dönemde meydana gelen gelişmeleri açıklamada yetersiz kalmakla eleştirilmiş, güvenlik ve tehdit kavramlarının yeniden tanımlanması ihtiyacı doğmuştur. Bu doğrultuda, Avrupa güvenliğinin askeri olmayan yönüne odaklanan Kopenhag Okulu yazarları sosyal inşacılık ve siyaset teorisi yaklaşımlarının kullanıldığı güvenlikleştirme teorisini geliştirmişlerdir. Söz konusu teori, belirlenen bir konunun söz eylemler vasıtasıyla tehdit haline getirildiğini böylece güvenlikleştirici aktörlerin üst düzey yetkilerle donatılmasının ve olağan üstü önlemler alınmasının meşrulaştırıldığını savunmaktadır.

Bu çalışmada Suriye Krizi’nin de etkisiyle iyice artan mülteci akınının Türkiye ve AB göç politikalarını ve taraflar arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği incelenmektedir. Ek olarak, Paris, Berlin ve Londra gibi Avrupa’nın önemli şehirlerinde meydana gelen terör eylemleri sonrası en çok tartışılan konu haline gelen mülteci krizinin Türkiye ve AB tarafından güvenlik tehdidi olarak görülmesi hususu analiz edilmektedir. Türkiye ve AB’nin hükümet yetkilileri ve siyasi parti liderleri gibi güvenlikleştirici aktörlerinin belirlemiş oldukları referans nesneler üzerinden mülteci krizinin güvenlikleştirme süreci değerlendirilmektedir.

Çalışmada mülteci krizi ve krizin güvenlikleştirme sürecinin taraflar arasındaki ilişkilere olan etkisi Geri Kabul Anlaşması (GKA) imzalanması ve Türkiye’nin AB üyelik sürecinin ve mülteci krizi çözüm yollarının görüşüldüğü ortak zirveler düzenlenmesi gibi örnekler üzerinden tartışılmaktadır. Tarafların mülteci krizi temelli güvenlik kaygılarının yer aldığı çalışmada, ayrıca AB ülkelerinde yaşanan terör olaylarının mültecilerle ilişkilendirilmesi sonucu tekrar gündeme gelen yabancı terörist savaşçılar konusu ve göç karşıtı söylemlerle dikkat çeken radikal

parti liderlerinin Avrupa’da oy oranlarını artırmaları hususunun mevcut yönetimlerin göç politikaları üzerindeki etkileri de analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Güvenlik, Avrupa Birliği, Türkiye, Geri Kabul Anlaşmaları

ABSTRACT

SECURITIZATION OF MIGRATION IN TURKEY- EUROPEAN UNION RELATIONS: CASE OF THE SYRIAN REFUGEES CRISIS

SARIDOĞAN, Serhat

Master Degree - 2018

Department of International Relations

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Cengiz DİNÇ

In 1990s' traditional security approach is widely criticized for being insufficient to explain developments occurred during the end of the Cold War and the period following, thus the need for redefining security and threat concepts has emerged. In the light of these needs, the Copenhagen School researchers who focus intensely on non-military aspects of European Union have developed securitization theory by bridging social constructivism and political theory approaches together. This theory argues that a specific issue is turned into a threat through the hands of speech-acts, therefore it defends that actors of securitization equipped with high-level authority and extraordinary precautions taken are legitimized.

This study tries to elaborate how ever-increasing refugee flows as a result of Syrian Crises affected the Turkey's and European Union's migration policies together with the relationship between EU and Turkey. Additionally, we also try to analyse how this highly debated refugee crisis has begun to be regarded as a security threat by Turkey and EU after the terrorist attacks occurred in major metropolitan areas of Europe like Paris, Berlin and London. The study also tries evaluate the securitization process of refugee crisis through the lens of reference objects determined by securitization actors, like Turkish and EU government officials and political party leaders.

This study takes a deep look into the effects of refugee crisis and securitization process of the crisis on the relationship between EU and Turkey in the context of Readmission Agreements signed, summits arranged in order to discuss the Turkey's EU membership candidacy and the solutions to refugee crisis. Additionally, this article that focuses on refugee crisis-centred security concerns takes into account

the refugee warriors issue that is highly debated after terrorism attacks taken place in major EU metropolitans as well as the changing nature of the migration polices after the rise of radical party leaders who are well-known with their anti-immigration discourses.

Key Words: Migration, Security, European Union, Turkey, Readmission Agreements, The Copenhagen School

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
ÖNSÖZ	xiv
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

KOPENHAG OKULU'NDA GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

1.1. GÜVENLİK	5
1.2. YENİ GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	6
1.2.1. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme	10
1.3. GÖÇ VE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ	15
1.3.1. Uluslararası İlişkilerde Göç.....	15
1.3.2. Göçün Güvenlikleştirilmesi	18
1.4. TÜRKİYE VE AVRUPA GÖÇ TARİHİ, GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ SÜREÇLERİ	22
1.4.1. Türkiye’de Göç ve Göçün Güvenlikleştirilmesi	22
1.4.2. Avrupa’da Göç ve Göçün Güvenlikleştirilmesi	27
1.4.2.1. Amsterdam Anlaşması.....	35
1.4.2.2. Tampere Zirvesi.....	37

2. BÖLÜM

TÜRKİYE VE AB’NİN MÜLTECİ KRİZİNE YAKLAŞIMI VE SİYASAL SÖYLEMLER

2.1. TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI VE MÜLTECİ KRİZİNE YAKLAŞIMI	40
2.1.1. İlk Göç Dalgası, ‘Misafir Tanımlaması’ ve Söylemler	43
2.2. AB’NİN MÜLTECİ KRİZİNE YAKLAŞIMI VE ÜYE ÜLKE LİDERLERİNİN SÖYLEMLERİ.....	45
2.2.1. AB’nin Mülteci Krizi Politikası	49
2.2.1.1. Frontex.....	53
2.2.1.2. Europol	54
2.2.2. AB Üye Ülkelerinin Siyasi Liderlerinin Söylemleri	57

3. BÖLÜM

MÜLTECİ KRİZİ ETKİSİNDE TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ VE GÜVENLİK KAYGILARI

3.1. TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNDE YENİ DÖNEM.....	66
3.2. GERİ KABUL ANLAŞMALARI.....	69
3.2.1. Türkiye-AB Ortak Eylem Planı	73
3.3. TÜRKİYE VE AB’NİN MÜLTECİ KRİZİ TEMELLİ GÜVENLİK KAYGILARI	75
3.3.1. Güvenlik Tehdidi Olarak Mülteci Krizi	79
3.3.2. Yabancı Terörist Savaşçılar.....	85
SONUÇ	91
KAYNAKÇA.....	96

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye Karasuları ve Uluslararası Sularda Görülen Boğulma Vakaları ..	34
Tablo 2: Bazı Avrupa Ülkelerinde BMMYK'nin İlgilendiği Kişilerin Toplam Sayıları (Mülteciler, Sığınmacılar, BMMYK Yardımı Altında Yaşayanlar vb.).....	61
Tablo 3: AB Ülkelerindeki Tutuklanmış veya İllegal Olarak Bulunanların Bazı Kaynak Ülkelere Göre Dağılımı [2008-2016]	61
Tablo 4: Bazı Avrupa Ülkelerine Yapılan İltica Başvuruları Sayısı, Ülkelerin Aldığı Başvuruların Toplam Başvurulara Yüzde Oranı ve Kabul Sayısı	63
Tablo 5: Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşması İmzaladığı Ülkeler	71
Tablo 6: Türkiye'deki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı	76
Tablo 7: AB'nin Mülteci Krizini Güvenlikleştirmeyle İlgili Elementler	80
Tablo 8: Türkiye ve AB'nin Mülteci Krizini Güvenliklestirmesi.....	81
Tablo 9: Yabancı Savaşçı Sayısının Ülkelere Göre Dağılımı	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Avrupa’da Yükselen Sağ Popülizm	48
Şekil 2: Mülteci Kaçakçılarının Kullandıkları Rotalar	85
Şekil 3: Suriye’ye Geçen Yabancı Savaşçıların Kullandıkları Rotalar	87

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomi Topluluğu
AKPM	: Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi
AP	: Avrupa Parlamentosu
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DEAŞ	: Devlet’ül Irak ve’s Şam (İŞİD: Irak Şam İslam Devleti)
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKA	: Geri Kabul Anlaşması
FRONTEX	: European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders (Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı)
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi

ÖNSÖZ

Bu süreç boyunca, her türlü zor koşulda, ilgisini ve emeğini üzerimden eksik etmeyen, yapabileceğime dair olan inancıyla beni cesaretlendirerek bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan değerli hocam, Sayın Doç. Dr. Cengiz DİNÇ'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Tez çalışmam süresince maddi, manevi desteğini esirgemeyen babam Hasan, annem Neriman ve ağabeyim Şerif SARIDOĞAN'a teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Her insanın ihtiyaç duyduğu fakat çok azının sahip olabildiği iyi arkadaş tanımlamasını her anlamda karşılayan Mücahit AKSAKAL ve Cemil ÇELİK'e çalışmamın her anında yanımda oldukları için teşekkür ederim. Ayşe Hande AKGÜN ve Bekir KARATAŞ'a yardımları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamda ortaya çıkabilecek kusurların tamamı bana aittir.

GİRİŞ

2018 yılı BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) istatistiklerine göre dünya genelinde, yaşadıkları yerlerden çeşitli sebeplerle ayrılmak zorunda kalmış insanların sayısı 65,6 milyonu bulmuş ve bu kişilerin 22,5 milyonu mülteci statüsünde yaşamlarına devam etmek durumunda kalmışlardır. 5,5 milyon Suriye vatandaşı da ülkesindeki iç savaştan kaçmış ve komşu ülkeler başta olmak üzere birçok farklı ülkeye sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye, misafir ettiği 3,5 milyon Suriye vatandaşıyla mülteci krizinin çözümü noktasında ağır bir sorumluluk üstlenmiş bulunmaktadır. 1 milyondan fazla Suriye vatandaşı da Avrupa ülkelerinde mülteci veya sığınmacı statüsünde yaşamaktadır (BMMYK, 2018a). Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiseri Antonio Guterres Suriyeli mülteciler konusunda; *“Bu, bir nesilde tek bir çatışma nedeniyle yerinden edilmiş en büyük mülteci nüfusu. Dünyanın desteğine ihtiyaç duyan; fakat bunun yerine çok kötü şartlarda yaşayan ve daha da çok fakirliğe sürüklenen bir nüfus,”* ifadelerini kullanmıştır (BMMYK, 2015). Bu çalışmada milyonlarca insanın hayatını etkileyen, kaynak ve transit ülkelerin iç ve dış politikalarının önemli bir konusu haline gelen mülteci krizi farklı yönleriyle ele alınacaktır.

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkeleri, savaş sebebiyle bozulan ülke ekonomilerinin ve alt yapılarının düzeltilmesi çalışmaları kapsamında üçüncü dünya ülkelerinden ciddi rakamlarda göç almışlardır. 1990’ların ilk yılları itibariyle, Soğuk Savaş dönemi sona ermiş ve Yugoslavya dağılmıştır. Ardından çatışma bölgelerindeki insanların da güvenli bölgelerde yaşama istekleri ortaya çıkmış, bu sebeple toplu halde yer değiştirmeler sonrası göç hususu ciddi bir konu olarak gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği’nin (AB) kurulması, Schengen Anlaşması’nın imzalanması gibi gelişmeler sonrası daha izole bir hale dönüşen Avrupa coğrafyası yasa dışı göç kavramıyla mücadelesinde dışsallaştırma hedefli bir yol izlemiştir. 11 Eylül 2001 tarihindeki saldırılar sonrasında göç ve yabancı kavramları güvenlikleştirilmiş, yeni bir tehdit olarak görülmeye başlanmıştır. Mülteci krizi sonrası Avrupa politikalarında görüldüğü şekliyle, Avrupa’da göç hususu geçmişte de güvenlikleştirme kavramı olarak gündeme gelmiştir, örneğin; 1973 Petrol Krizi ardından ekonomideki kötü gidişat ve göçmenlerden kaynaklandığı düşünülen suç

oranlarındaki artış sonrası Avrupa ülkeleri göç olgusu karşısında daha milliyetçi ve önleyici bir politika benimsemişlerdir.

Bir baskı unsuru olarak göç ne Türkiye ne de AB için yeni bir kavram olmamasına rağmen, artan hacmi ve değişen karakteristiği sebebiyle günümüzde çok daha fazla tartışılır hale gelmiştir. Bu nedenledir ki göç olgusu ve etkileri devletlerin gelecek planlamalarında göz ardı edemeyeceği bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. Çalışmada da göç hususunun ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarının yanı sıra yol açtığı güvenlik kaygıları ve devletlerin birbirleriyle ve devlet dışı aktörlerle olan ilişkilerine etkisi örneklendirmelerle açıklanmaya çalışılacaktır. Tunus'ta başlayan Arap Ayaklanmaları'nın Suriye'ye de sıçramasının ardından ortaya çıkan ve birçok Avrupa devleti tarafından bölgesel bir kriz olarak görülüp ilgisiz kalınan mülteci krizi, Avrupa sınırlarını tehdit etmeye başladığı zaman bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış ve bu kapsamda önlemler alınmıştır. AB'nin kriz karşısında daha çok kontrol ve önleme amaçlı çözümden uzak yaklaşımı göçmenleri farklı arayışlar içine itmiş, insan kaçakçılarının hedefi olmalarına sebep olmuştur.

Çalışmada AB'nin göç olayları karşısında sergilemiş olduğu tutum ve çoğu zaman AB değerlerinin dışına çıkılarak üçüncü ülkelerle yaptığı Geri Kabul Anlaşmaları (GKA) güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde değerlendirilecek, mülteci krizinin Türkiye - AB ilişkilerine olan etkileri incelenecektir. Bu bağlamda çalışmanın teorik alt yapısını ve dayandırıldığı temelleri ifade edebilmek için birinci bölümde Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme teorisine yer verilecektir. Ayrıca göç olgusu da bu yaklaşım doğrultusunda ele alınacak ve göçün güvenlikleştirilmesi açıklanmaya çalışılacaktır.

Tanımlanması zor bir kavram olarak nitelendirilen güvenlik kavramı en basit ve yaygın olarak kullanılan ifadeyle herhangi bir tehdit ortamının olmaması durumu olarak adlandırılmıştır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesine kadar uzanan süreçte ulus-devlet anlayışı çerçevesinde merkezine devletleri alan gelenekselci güvenlik anlayışı Uluslararası İlişkiler Disiplini'nde mutlak hakim güvenlik yaklaşımı olarak kabul edilmiştir. Bu dönem içerisinde devletler korunması gereken en önemli değer olarak görülmüş, askeri tehditler bu değer hayatta kalabilmesi karşısında en ciddi güvenlik tehdidi olarak algılanmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte etnik, dini, çevresel ve ekonomik alanlarda gün yüzüne çıkan yeni tehditleri açıklamakta

zorlanan gelenekselci güvenlik yaklaşımı sorgulanmaya ve eleştirilmeye başlanmıştır.

1980 sonrası dönemde geleneksel güvenlik anlayışının açıklamada yetersiz kaldığı alanlara getirdiği yeni bakış açısıyla devlet dışı aktörleri de dikkate alan fakat geleneksel anlayış sınırları içerisinde kalan tutucu güvenlik anlayışına ilave olarak Kopenhag Okulu ortaya çıkmıştır. Çalışmada Okul tarafından geliştirilen ve söylem vasıtasıyla belirlenmiş olan bir konunun güvenlik tehdidi haline getirilmesi olarak tanımlanan güvenlikleştirme teorisinden Türkiye ve AB'nin mülteci krizi politikalarının değerlendirilmesi kapsamında yararlanılacaktır. Okul yazarları tarafından güvenlikleştirme sürecinde özellikle siyasi elitlerin dile getirdikleri söylemler vasıtasıyla tehdit olarak tanımlanan bir kavramın ortadan kaldırılabilmesi için talep ettikleri üst düzey yetkileri ve alınması planlanan olağan dışı önlemleri meşrulaştırdığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye ve AB üyesi ülkelerde göç konusunda güvenlikleştirici aktör olarak rol oynayan isimlerin söylemlerine değinilecektir.

Türkiye ve AB için son dönemlerin en ciddi sorunlarından birisi haline gelen mülteci krizinin çözümü noktasında tarafların ortak bir göç politikası izlemesi son derece önemli bir hal almıştır. Bu politikalar göç hareketlerini önleme amaçlı olmaktan çok kaynak ülkelerde insanları göç etmeye zorlayan nedenleri ortadan kaldırmayı hedeflemelidir. GKA'ların, Ortak Eylem Planları'nın ve taraflar arasında düzenlenen zirvelerde alınan kararların hayata geçirilebilmesi için karşılıklı taahhütler yerine getirilmeli, güvensizlik ortamı giderilmelidir. Bu kapsamda çalışmanın bir bölümünde de AB'nin özellikle birliğe katılmak isteyen ülkeler karşısında katılım sürecini bir koz olarak kullanması ve söz konusu aday ülkeleri tampon bölgeler olarak kullanmak istemesi hususu analiz edilecektir. AB üyesi ülkelerde yaş ortalamasının yükselmesi ve genç iş gücüne ihtiyaç duyulması sebebiyle göç kavramının ekonomikleştirildiği ve birçok farklı hizmet sektöründe göçmenlerin istihdam edildiği görülmektedir. Anlaşılmaktadır ki AB ülkeleri göçmenleri güvenlik tehdidi olarak gördüklerini söylese de kendi ekonomik çıkarları bakımından ilerleyen yıllarda iş sektöründe göçmenlere ihtiyaç duyacaklardır. Bu sebeple AB ülkeleri nitelikli göçmenler istemekte ve sınırları içinde yaşama hakkı verdikleri göçmenlere karşı seçici davranmaktadır.

Son yılların en büyük trajedilerinden birisi olarak tanımlanan Suriyeli mülteciler krizi şüphesiz AB bütünlüğünün ve değerlerinin de sınındığı bir sınav haline gelmiştir. Bazı Birlik ülkeleri insan hakları, yaşama hakkı ve göçmenlerle ilgili yasal mevzuatlar çerçevesinde mülteci krizinin çözülmesi gerektiğine inanırken bu yaklaşım tarzı Birlik içinde farklı düşünen ülke liderleri tarafından eleştirilmiş, göçmen sorununa çanak tutulduğu vurgulanmıştır. Söylemlerinde bir adım daha ileri giden muhalif ülke liderleri Akdeniz'deki kurtarma operasyonlarını da eleştirmekten geri kalmamıştır. İlegal yollarla Avrupa'ya geçmeye çalışan kişileri insan kaçakçılarının ellerinden kurtararak yeni bir yaşama hakkı verilmesinin, bu insanları cesaretlendirdiğini ve göç etmeye teşvik ettiğini savunmuşlardır.

Göç kavramı incelendiğinde insan hayatının olumsuz olarak etkilendiği bölgelerden kaçan insan akınlarının dünyanın ekonomik olarak daha güçlü ülkelere hareket ettiği görülmektedir. Bu sebeple göç alan ülkeler göç politikalarını oluştururken ekonomik ve güvenlik kaygılarını ön planda tutmaktadır. AB'de benzer şekilde ucuz iş gücü elde edebilmek için düzenli göçü desteklerken, Suriye krizinde olduğu gibi insani sebeplerle sınırlarına gelen mültecileri ise engelleyerek sınırları dışında tutmayı tercih etmektedirler. Bu çalışma genelinde de Suriyeli mülteciler üzerinden uluslararası göç olaylarının bir güvenlik kaygısı olarak Türkiye ve AB için yeni bir kavram olup olmadığı sorusuna cevap aranacak ve bu hususun iki aktör ilişkileri üzerindeki etkisi tartışılacaktır. Ayrıca Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni bir güvenlik anlayışı inşa edilen Avrupa'da medya, siyasiler ve yaşanan terör olaylarının da etkisiyle göçün güvenlikleştirilmesi ve bir güvenlik tehdidi olarak algılanması hususu incelenecektir.

1. BÖLÜM

KOPENHAG OKULU'NDA GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

1.1 GÜVENLİK

Sosyal bilimlerde anlamca muğlâk ve esnek olan güvenlik bireylere, konulara, toplumsal adetler ve değişen tarihsel şartlara uyarlanan, ulus-devler, devlet-üstü ve devlet-dışı aktörler için ‘olağanüstü önlemler’ gerektiren bir olgudur (Brauch, 2008: 2-4). Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde güvenlik olgusu ilk kez Arnold Wolfers tarafından ele alınmıştır. Wolfers, güvenlik kavramını “*nesnel anlamda kazanılmış değerlere yönelik tehditlerin yokluğunun ve öznel anlamda da bu değerlere yönelik herhangi bir saldırı olması korkularının yokluğunun ölçütüdür*” şeklinde tanımlamıştır (Wolfers, 1952: 484-485). Güvenlik kavramı 1940’lı yıllarda Stratejik Çalışmalar adı altında ortaya çıkan ve geçen zaman içinde Uluslararası İlişkiler alanında bir alt disiplin haline gelen bir alanda realist bakış açısıyla çalışılmıştır. İsim değişikliğine uğrayan bu disiplin günümüzde Güvenlik Çalışmaları olarak bilinmekte ve birçok güvenlik teorisine ev sahipliği yapmaktadır, güvenlik olgusu bu alanın anahtar kavramı olma özelliği taşımaktadır (Açıkmeşe, 2011: 44).

Buzan, güvenlik kavramını ‘sevgi, özgürlük ve güç kavramlarında olduğu gibi tartışmaya açık ve muğlâk’ bir kavram olarak tanımlamıştır. Bu sebeptendir ki güvenlik kavramı üzerine yapılan tartışmalar devam etmektedir (Buzan, 1991: 7). McSweeney de güvenliğin tanımlanması zor bir kavram olduğunu ifade etmiş ve kavramı ‘tıpkı barış, onur, adalet gibi diğer birçok kavramla bağlantılı olan fakat tanımlanmaya karşı dirençli bir olgu’ olarak nitelendirmiştir (McSweeney, 1999: 13). Tanımlanmasında yaşanan zorluğa ve belirsizliğe rağmen en yaygın ifadeyle güvenliği ‘temel değerlere karşı tehdidin yokluğu’ olarak tanımlamak mümkündür (Baysal ve Lülecı, 2011: 65).

Uluslararası güvenlik çalışmalarının II. Dünya Savaşı’ndan önce ‘savaş çalışmaları’, ‘askeri çalışmalar’ ve ‘strateji’ konu başlıkları altında incelendiği gözlemlenmektedir. Savaş sonrası dönemdeyse devletleri savaşın olumsuz etkilerinden korumayı amaçlayan uluslararası güvenlik çalışmaları, ayrı bir alan

haline gelmiştir. Bu gelişmeler sonrası askeri güvenlik alanındaki sınırlamalardan kurtulan güvenlik çalışmaları sivilleşme sürecine girmiştir. Değişen güvenlik anlayışında ‘savaş’ veya ‘savunma’ değil güvenlik kavramı merkez kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır (Buzan ve Hansen, 2009: 4). İdealizm felsefesi temeline dayanan realist güvenlik yaklaşımı, Milletler Cemiyeti’nin I. Dünya Savaşı sonrası dönemde güvenlik ortamının oluşturulması noktasında yetersiz kalması ve II. Dünya Savaşı’nın engellenememiş olması nedeniyle 1930 ve 1980’li yıllar arasında Uluslararası İlişkiler Disiplini’nde mutlak hakim güvenlik yaklaşımı olarak kabul edilmiştir (Küçüksolak, 2012: 202). 1970’li yıllarda değişen çevresel ve ekonomik faktörlerin yanı sıra 1980’lerde ortaya çıkan kimlik kaygıları ve 1990’lı yıllarda görülmeye başlanan uluslararası suçlar, geleneksel güvenlik anlayışının açıklamada yetersiz kaldığı alanlar haline gelmiş ve böylelikle söz konusu anlayışın sorgulanmasına sebep olmuştur (Baran ve Macar, 2017: 252). Örneğin; 1973 yılında Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü tarafından uygulanan petrol ambargosu sonrasında petrol fiyatlarında meydana gelen ani artış ve devamında doların hızlı bir şekilde değer kaybetmesi, ekonomik güvenlik yani ekonomik krizlerin güvenlik olgusu üzerindeki etkilerini tartışılır bir hale getirmiştir. Ayrıca 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nda görüşülen çevresel güvenlik kavramı da gelenekselci güvenlik anlayışının açıklama yetersiz kaldığı konulardan birisi olmuştur (Açıkmeşe, 2011: 47).

Genel hatlarıyla güvenlik tanımlamasının yapıldığı ve değişen güvenlik algısının anlatıldığı bu bölümün ardından sonraki bölümde göç kavramının güvenlikleştirilmesinin daha iyi bir analizinin yapılabilmesi amacıyla özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan yeni güvenlik anlayışı anlatılacaktır.

1.2 YENİ GÜVENLİK ANLAYIŞI

Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik kavramını oluşturan tüm yapılar, aktörler ve rollerde bir değişikliğe gidildiği görülmektedir. Bu süreçte yaşanan gelişmeler sonrası tehdit ve güvenlik kavramları tartışılmaya açılmıştır. Ayrıca merkezine devlet kavramını alan ve güvenliğin askeri tanımına dayalı bir bakış açısı çerçevesinde yürütülen güvenlik çalışmalarının yeterliliği de bahsedildiği üzere,

sorgulanmaya başlanmıştır. Kopenhag, Aberystwyth ve Paris ekollerinin öncülüğünde yürütülen çalışmalar sonrası güvenliğe ilişkin yeni yaklaşımlar geliştirilmiş, güvenlik tanımlaması değişikliğe uğramıştır. Bu guruplar içerisinde Kopenhag Ekolü ve önde gelen isimleri Buzan, Waever ve Wilde 1990'lardan itibaren inşacı yaklaşımı temel alarak yaptıkları çalışmalarıyla güvenlik olgusuna farklı bir bakış açısı getirmişlerdir. Bu yeni güvenlik tanımlamada güvenlik kavramı söylemsel ve siyasi bir kuvvet olarak görülmüştür. Kopenhag Okulu düşünürleri güvenliğin içinde yıkıcı etkiler barındırdığını ve tehdidin olmadığı yerde güvenlik kavramının olamayacağını ifade etmişlerdir (Buzan ve Hansen, 2009: 213). Geleneksel güvenlik yaklaşımının eleştirileri olarak ortaya çıkan genişlemeci ve derinleştirmeci güvenlik yaklaşımları 'güvenli hale getirilen nedir/kimdir?', 'hangi tehditlere karşı?' ve 'hangi araçlarla?' sorularına cevap bulmaya çalışmışlardır (Buzan, vd., 1998: 2).

Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarından itibaren yalnızca askeri tehdit güvenlik tehdidi olarak kabul edilmiş ve devlet yegâne güvenlik sağlayıcı olarak kabul edilerek devletin hayatta kalmasına, korunmasına yönelik girişimler en önemli değer olarak vurgulanmıştır. Waltz bu durumun altını 'anarşi ortamında güvenlik en yüksek amaçtır ve ancak beka garanti altına alınırsa, devletler güç, kazanç ve sükûn gibi diğer amaçların arayışı içinde olabilirler' ifadesiyle çizmiştir (Baran ve Macar, 2017: 254). Soğuk Savaş döneminde uluslararası güvenlik, ideolojik olarak kutuplaşmış ve askeri olarak zenginleşmiş iki süper güç tarafından tehlikeye atılmıştır. Sonrasındaysa iki süper gücün söz sahibi olduğu bir dönemden daha fazla sayıda büyük gücün egemen olduğu bir dünyaya geçiş sağlanmıştır. Günümüzdeyse güvenliğin diğer sektörleri olan toplumsal, çevresel ve ekonomik konular ön plana çıkmaktadır (Yesevi, 2017: 133). Bu dönemde sadece ulus-devlet ve onun sınırlarına yönelen tehditleri kapsayan realist geleneksel güvenlik yaklaşımı önemini yitirmeye başlamıştır. Böylelikle Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından ortaya çıkan etnik ve dini temelli çatışmaların açıklanması noktasında geleneksel güvenlik yaklaşımları yetersiz kalmıştır. Ortaya çıkan yeni güvenlik anlayışında nüfus denetiminden insan haklarına, terörizmden çevresel konulara çok geniş kapsamda konulara yer verilmiş, geçmişte tek aktör olarak kabul edilen devletler yerine, bireyler ve toplumlarında güvenliği ön plana taşınmıştır (Şener, 2017: 7).

1980'lerde başlayıp 1990'larda hızını artıran güvenlik algısındaki değişim dalgası sonucu ülkeler, 'etnik sorunlar, ekonomik güvenlik toplu göç ve kaçakçılığın önlenmesi' gibi sorunların önüne geçmeyi hedeflemişlerdir (Aktaş, 2011: 10). Nitekim, 1983 yılında Richard Ulman, 'Redefining Security' başlıklı makalesinde güvenlik kavramının doğal afetlerden çevresel faktörlere ve de hastalıklara kadar uzanan geniş bir alanı kapsamı gerektiğini savunmuştur (Ulman, 1983: 133-134). Diğer taraftan, gelenekselci güvenlik anlayışı savunucularından Walt ise güvenlik çalışmalarının askeri alanda sınırlı kalması gerektiğini savunmaya devam etmiştir. Bu çerçevede, güvenlik kavramının yoksulluk, AIDS, çevresel sorunlar, uyuşturucu kaçakçılığı, gibi alanları da kapsamı gerektiğini savunan yazarlara yönelik eleştirilerde bulunulmuştur. Walt, güvenlik çalışmalarının büyük oranda genişletilmesi sonucu kirlilik, çocuk istismarı ve ekonomik sorunlar gibi sıkıntıların bir güvenlik tehdidi olarak görüleceğini ifade etmiş, bu durumun önemli konuların çözümü noktasında engelleyici bir faktör olacağını savunmuştur (Walt, 1991: 213).

Yeni güvenlik yaklaşımları, ileride insanlığa tehdit olabilecek faktörlerin, rakip olarak görülen saldırgan devletler tarafından üretilmeyeceği, aksine küresel bir hal almış kirlilik, açlık, hastalık ve kitle imha silahlarının kural tanımaksızın kullanılması veya terörist gurupların eline geçmesi gibi sorunların ciddi güvenlik tehditleri olacağını savunmuşlardır (Miller, 2001: 19). Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve nükleer tehdidin ortadan kalkması sonrası Uluslararası İlişkiler Disiplini'ndeki gücünü kaybetmeye başlayan gelenekselci güvenlik yaklaşımının ardından, Ken Booth'da askeri güvenlik sınırlamasından çıkılması gerektiği ve karşılaşılabilecek muhtemel güvenlik tehditlerinin ekonomik sıkıntılardan, politik baskılardan, açlık, kontrolsüz nüfus artışları, etnik kökenli problemler, doğal ve çevresel krizler ve hastalıklar olacağını belirtmiştir (Booth, 1991: 317-319).

Soğuk Savaş sonrasında küreselleşmenin de etkisiyle tehdit olgusunda meydana gelen niceliksel artış ve niteliksel çeşitlenme sonucu ekonomik, sosyal, dini, kültürel, ideolojik, çevresel, toplumsal ve sağlıkla ilgili tehditler ortaya çıkmıştır. Geleneksel güvenlik anlayışında devletten devlete gelebilecek klasik tehdit olgusu kaynağının, zamanının ve şeklinin belirlenmesinin son derece güç olduğu bir hal almıştır. Yeni dönemde mücadele alanı karşı devlet sınırlarını aşarak bütün dünyayı kapsayan şekilde değişikliğe uğramıştır (Erdoğan, 2013: 269). Bu

kapsamda geleneksel güvenlik olgusunun beş ana bileşeninde değişim meydana gelmiştir;

- Yeni tehdit türlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte tehdidin kökeni dış tehditten iç tehdiye doğru kaymıştır. İlerleyen dönemlerde karşılaşılabilecek tehditlerin sadece düşman ülkelerden kaynaklanmayacağı, aynı zamanda devlet dışı tehditlerinde ortaya çıkabileceği savunulmaktadır. Etnik, cinsel, ya da dinsel ayrımcılık, soykırım ve sürgün gibi insan hakları ihlalleri bu tehdit türüne örnek gösterilebilir.

- Ortaya çıkabilecek tehditlerin daha kapsamlı ve/veya askeri olmayan tehditler olabileceği vurgulanmaktadır. Geleneksel güvenlik yaklaşımının aksine ekonomik tehditler, kimlik sorunu, düzensiz göç ve mülteciler gibi askeri olmayan tehditlerin yeni dönemde ön planda tutulması gerektiği düşünülmektedir.

- Tehdit kaynaklarında ve türlerinde meydana gelen değişimin benzeri tehditlere verilecek karşılıklarda da izlenmektedir. Yeni dönemde tehditlere karşı verilecek karşılık askeri olmayan tarafa doğru kaymıştır. Demokratikleşme ve ekonomik gelişme; barışın sağlanmasında ve olabilecek tehditlerin giderilmesi noktasında önemli unsurlar olarak kabul edilmektedir.

- Geleneksel güvenlik anlayışının merkezi konumunda olan devletlerden güvenliği sağlamaları yönünde beklentiler yerine küresel güvenliğin sağlanması, bütün insanlığın üstlenmesi gereken ortak bir sorumluluk olarak kabul edilmiştir.

- Yeni güvenlik anlayışında temel değerlerde demokrasi, serbest pazar, gibi ulusaldan küresele, ayrıca insan haklarının korunması gibi devletten bireye doğru bir değişim izlenmiştir (Şener, 2017: 8-9).

Soğuk Savaş sonrası dönemde iki kutuplu dünya düzeninin yıkılması ve gelenekselci güvenlik anlayışının yaşanan gelişmeleri açıklamada yetersiz kalmasının ardından ortaya çıkan yeni güvenlik yaklaşımları iki grup altında incelenmektedir. İlk grupta derinleştirmeciler olarak sınıflandırılan ve geleneksel güvenlik anlayışında devlet olarak kabul edilen referans nesne bölümüne birey, toplum ve insanlık gibi kavramları ekleyen akademisyenler yer almaktadır. Bu gurubun temel hedefi ‘Kim/Ne için güvenlik?’ sorusunun cevabına ulaşmak olmuştur. İkinci gruptaysa genişletmeciler olarak adlandırılan ve ‘tehdit’ üzerine yoğunlaşan çalışmalar yapan akademisyenler yer almaktadır. Söz konusu grup

çevre, sağlık ve iktisat gibi geniş bir alanda yeni tehdit tanımlamaları yapmıştır (Baysal ve Lüleci, 2011: 69).

Genişletilen güvenlik anlayışı kapsamında Kopenhag Okulu üyeleri tarafından Avrupa’da yaşanan güvenlik olaylarındaki değişim baz alınarak ‘toplumsal güvenlik’ kavramı ortaya çıkarılmıştır. Bir toplumdaki ‘biz’ kimliğinin, refah düzeyinin ve ‘homojen’ yapısının risk altında olduğunun varsayılması, toplumsal güvenlik tehdidi olduğu anlamına gelmektedir. Toplum içindeki belirli bir grubun kendisini ifade etme şansı bulamaması, bu sebeple gelecek nesillerce bilinmesinin önüne geçilmesi, dil, isim, kılık-kıyafet gibi konularda yasaklamalara gidilmesi, din, dil ve ibadet yerleriyle ilgili sınırlamalar getirilmesi, toplumda bazı kesimlerin sürgün edilmesi veya öldürülmesi başlıca toplumsal güvenlik tehditleri olarak görülmektedir. Weaver, toplumsal tehditleri göç, yatay rekabet ve dikey rekabet olmak üzere üç farklı grupta incelemektedir. Ayrıca yazara göre Çinlilerin Tibet’e, Rusların Letonya’ya göç etmeleri örneklerinde olduğu gibi göç olayları sonrasında hedef ülke konumunda olan ülke toplumlarında meydana gelen kültürel değişimler bu toplumların kimliksel özelliklerini kaybetmelerine sebep olma tehdidi taşımaktadır (Weaver, 2008: 158). Göçmenlerin toplum için bir tehdit oluşturduğu söz edimiyle başlayan güvenlikleştirme sürecinde devlet yerine toplum referans nesnesi haline getirilerek toplumsal güvenlik kavramı bir güvenlik konusu olarak inşa edilmektedir (Rumelili ve Karadağ: 2017: 76).

Bir sonraki bölümde Güvenlik anlayışının ve güvenlik tehdidi algılamalarının değişikliğe uğramasının ardından bu alanda önemli çalışmalar yapan Kopenhag Okulu’nun ortaya çıkışı ve önde gelen yazarları tarafından geliştirilen Güvenlikleştirme teorisi anlatılacaktır. Günümüzün ciddi bir güvenlik tehdidi olarak görülen mülteci krizinin güvenlikleştirilmesi sürecinde yer alan güvenlikleştirici aktörler, belirlemiş oldukları referans nesneler ve bu süreçte önemli rol oynayan söz edimlerin etkin bir değerlendirmesi yapılması hedeflenmektedir.

1.2.1 Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme

Kopenhag Okulu’nun temelleri 1985’te Kopenhag Üniversitesi bünyesinde oluşturulan Barış ve Çatışma Araştırma Merkezi’nde Avrupa Güvenliği çalışma

gurubunun ‘Avrupa Güvenliği’nin Askeri-Olmayan Boyutları’ konulu projesi kapsamında atılmıştır. Okul bünyesinde barındırdığı Avrupa merkezli bilim adamlarının yapmış oldukları teorik çalışmalarla kısa zamanda adını duyurmuştur. Buzan ve Weaver başta olmak üzere Jean de Wilde, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre ve Elzbieta Tromer gibi isimler okulun öncülüğünü yapmıştır. Bir önceki başlıkta vurgulandığı üzere, 1980 sonrası dönemde geleneksel güvenlik anlayışının bazı gelişmeleri açıklamada yetersiz kalması sonrasında tartışılır bir hale gelmesi ve eleştirilerin artması sonucunda güvenlik kavramı daha detaylı olarak tartışılmaya başlanmıştır. Kopenhag Okulu da ilk çalışmalarında geleneksel güvenlik anlayışını sorgulamıştır. Devlet merkezli ve güce dayalı klasik güvenlik anlayışına karşı ortaya çıkan ve devlet dışı aktörleri de kapsayan fakat; geleneksel sınırların dışına çıkamayan tutucu güvenlik anlayışına ilave bir üçüncü yol olarak Kopenhag Okulu doğmuştur. Okulun en belirgin özelliği güvenlik kavramını daha geniş ve sosyal bir tabana yayması olmuştur (Buzan, vd. 1998: 8).

Kopenhag Okulu Avrupa güvenliğinin toplumsal grupları, bireyleri, devleti hatta tüm insanlığı ilgilendiren, askeri olmayan kanadına odaklanma fikriyle ortaya çıkmıştır (Huysmans, 1998: 479-480). Okul, 1980’li yıllarda Güvenlik Çalışmaları alanındaki teorileşme döneminde geleneksel/realist güvenlik algısının aktör-tehdit-politika merkezli yaklaşımını eleştiren çalışmalar yapmıştır. Bu kapsamda güvenlik tanımlamasının askeri alanda sınırlı kalmasıyla yetinmeyen okul, farklı güvenlik sektörleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Huysmans, okulun iki temel misyonunu şu şekilde sıralamıştır; okul öncelikli olarak güvenlik kavramını dar askeri siyasi yaklaşım sınırlamasından kurtarıırken, aynı zamanda güvenlik kavramının içinin boşaltılmasına ve tutarsızlaştırılmasına da engel olmaya çalışmaktadır (Huysmans, 2007: 46).

Kopenhag Okulu, var olan sorunların siyasal söz edimi ve söyleme dayalı sosyal inşa yoluyla güvenlikleştirildiğini ve bir tehdit haline getirildiğini savunmaktadır. Güvenlikleştirme teorisi ilk kez 1995 yılında Ole Weaver tarafından ortaya atılmış ve Kopenhag Okulu üyeleri tarafından üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Weaver çalışmalarında elitlerin belirlemiş oldukları konuları ne zaman, neden ve nasıl güvenlik sorunları olarak adlandırdıkları, hangi durumlarda başarılı veya başarısız oldukları, meselelerin güvenlikleştirme veya güvenliksizleştirme

süreçlerinde diğer guruplarca ne gibi faaliyetler yapıldığı gibi sorulara yanıt aramıştır (Weaver, 1995: 57-58).

İnşacı bir teori olma özelliği taşıyan güvenlikleştirme teorisinde, söz eylem vasıtasıyla belirlenmiş olan bir konu güvenlik tehdidi haline getirilmekte, söz konusu tehdidin giderilebilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve bu önlemlerin meşrulaştırılması hedeflenmektedir. Sosyal inşacılık ve siyaset teorisi yaklaşımlarının kullanıldığı güvenlikleştirme sürecinin ana kavramı olarak dil felsefesindeki söz eylem teorisi kabul edilmekte olup, söylenmeyen hiçbir şeyin tehdit olarak algılanamayacağı ifade edilmiştir. Kopenhag Okulu tarafından güvenlikleştirme sürecinde, John L. Austin'in *How to do Things With Words* adlı kitabıyla oluşturulan ve öğrencisi Searle tarafından geliştirilen söz edim teorisi kullanılmaktadır (Açıkmeşe, 2011: 60). Güvenlikleştirilen bir konu normal siyasetin dışına taşınarak 'panik siyasetinin' içine sokulmakta, böylece güç kullanımı meşrulaştırılmaktadır. Bu sürecin sonunda tehdidin bertaraf edilebilmesi için tehdit ve savunma gibi devlet merkezli önlemler alınabilmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplininde bir konuyu güvenlik tehdidi haline getiren kavramın ne olduğu sorusu güvenlikleştirme yaklaşımının ortaya çıkış sebebi olarak kabul edilmektedir (Aktaş, 2011: 14-17). Güvenlikleştirme kavramı güvenlikleştirici aktörler tarafından gelecek dönemde atılacak adımların meşrulaştırılması için kullanıldığı gibi geçmişte yapılan eylemlerin meşrulaştırılması için de kullanılmaktadır. Bu durumlarda geçmişten gerekçeler güncel bir hale getirilerek alımlayıcı kitleye önceki durumun hatırlatılması ve güvenlikleştirme sürecinin başlaması sağlanmaktadır (Vouri, 2008: 83-88).

Güvenlikleştirme sürecinde ortaya çıkan sorunun, politik boyutun ötesine geçtiği görülmektedir. Politikleştirilmiş bir konu, önem derecesi ne olursa olsun politik sınırlar içerisinde takip edilebilmektedir. Söz konusu politikleştirilmiş sorunun çözümü noktasında atılan adımlar hükümet kararları, çözüm önerileri gibi politik sınırlar içerisinde kalmaktadır. Güvenlikleştirilmiş sorunlardaysa, kısıtlı zaman içerisinde alınması gereken hayati kararlar vardır. Bu sebeplerin normal politik sınırların dışına çıktığı fakat meşrulaştırma sürecinin takip edildiği görülmektedir. Kısacası, güvenlikleştirme süreci normal siyasetin söylemler yoluyla yeniden şekillendirilmesi sonucu, bazı konuların hayati derecede önemli olduğu ve normal sınırlar içerisinde çözülmesinin mümkün olmadığı fikrinin 'varoluşsal tehdit' olarak alımlayıcı kitle tarafından kabul edilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir

(Zora, 2015: 121-122). Güvenlikleştirme sürecinin başarıyla tamamlanabilmesi için üç temel parçanın bir arada olması gerekmektedir. Bu parçalar tehdit(ler), ivedi/acil tedbir, normal kuralların dışına çıkılması sürecinin ilişkilere olan etkisidir. Söz konusu üç parça bir araya gelmediği takdirde söz-edim yoluyla referans nesnenin tehdit altında olduğunun dile getirilmesi güvenlikleştirici hamle olarak kalmakta ve süreç tamamlanamamaktadır (Buzan, vd. 1998: 25-26).

Kopenhag Okulu'nun elitler tarafından belirlenen bir konunun söz edimi yoluyla güvenlikleştirilmesi teorisine gelen en ciddi eleştirilerden birisi Hansen tarafından yapılmıştır. Pakistan'daki kadınlara yönelik işlenen namus cinayetleri ve kadınlara karşı uygulanan şiddeti incelediği çalışmasında söz konusu teorinin eksikliklerinden bahsetmektedir. Çalışmada Kopenhag Okulu tarafından güvenlikleştirici aktör olarak tanımlanan 'politik elitler' ve 'kurumsal güçler' haricindeki guruplar tarafından dile getirilen güvenlik söylemlerine karşı gereken önemin verilmeyeceği ve seslerinin bastırılabilceği hususuna vurgu yapılmıştır. Bu durumun gerçekleşmesi durumunda güvenlikleştirme süreci başarısız olacak güvenlik tehdidi olarak görülen husus gündeme gelemeyecektir (Hansen, 2000: 291-293).

Belirli bir topluluk tarafından tehdit olarak tanımlanan bir durum başka bir grup için kimi zaman hiçbir önem arz etmemektedir. İçinde bulunulan şartlara göre güvenlikleştirilen sorunlar farklı şekilde sonuçlanabilir. Örneğin İran ve SSCB'de din veya kültür siyasallaşırken ABD ve İngiltere'de bir sorun olarak görülmemektedir (Buzan, vd, 1998: 24). Burada önemli olan nokta söz konusu durumun tehdit olarak alımlayıcı kitleye aktarılması sürecidir. Waever herhangi bir olgunun güvenlik meselesi olabilmesi için politik bir toplulukta söz sahibi bir aktör tarafından güvenlik meselesi olarak tanımlanması gerektiğini vurgulamıştır. Örneğin 11 Eylül saldırıları sonrası ABD yönetimi El-Kaide'ye karşı uygulanması gereken askeri bir saldırının gerekliliğini vurgulamış ve ileride yapılacak olan askeri operasyonların meşrulaştırılması sürecini hayata geçirmiştir (Sandıklı, 2012: 52-53).

Buzan, Waever ve Wilde güvenlikleştirme kavramını normal siyasi sürecin çözümüne yardımcı olamayacağı düşünülen konular için politika üstü bir sürecin işletildiği ve kural dışı yaklaşımların benimsendiği siyasallaştırmanın aşırı bir versiyonu olarak tanımlamaktadır. Kopenhag Okulu güvenlik kavramını ve güvenlikleştirme sürecini olumlu bir kavram olarak görmemektedir. Okul

güvenlikleştirmeyi mümkün olduğunca kaçınılması gereken bir süreç olarak değerlendirmektedir. Bir güvenlik tehdidi olarak tanımlanan konunun ilerleyen süreçte özgürlüklerin kısıtlanması, şiddet gibi önlemleri beraberinde getireceği ve söz konusu bu önlemlerin meşrulaştırılması yolunun izleneceği vurgulanmıştır. Bu sebeple, güvenliğin genişletilmesinden çok minimize edilmesi, sorunların normal politik süreçte tartışılması ve çözüme kavuşturulması önerilmiştir (Miş, 2011: 351).

Güvenlikleştirme sürecinin önemli bileşenleri olarak söz eylem, referans nesnesi ve güvenlikleştirici aktörler gösterilmektedir. Tehdit altında olduğu öne sürülen konu ve kavramlar referans nesnesi olarak tanımlanırken söz konusu tehdidin varlığını ileri süren ve bu sayede üst düzey önlemleri meşrulaştırmaya çalışan gruplar güvenlikleştirici aktörler olarak tanımlanmaktadır (Mandacı ve Özerim, 2013: 108). Ulus devlet anlayışı etkisinde olan devletlerde, tehdit altında olabilecek referans nesne ‘devlet’ olarak kabul edilmektedir. Devlet elitleri, asker, sivil toplum veya kanaat önderleri de bir konuyu güvenlikleştirebilme yetkisi olduğu kabul edilen, bu doğrultuda ‘güvenlik söylemi’ vasıtasıyla alınacak önlemleri meşrulaştıracabilecek olan güvenlikleştirici aktörler olarak kabul edilmektedir (Zora, 2015: 119).

Mikro, makro ve orta olmak üzere üç farklı düzeyde referans nesnenin olduğu kabul edilmektedir. Mikro seviyedeki referans nesneler bireyler ve küçük guruplardan oluşmakla birlikte nadir olarak güvenlikleştirildiği görülmektedir. Makro seviyedeki referans nesnelerse tüm insanlık veya dünya barışı gibi küresel konulardan oluşmaktadır. Mikro seviyede olduğu gibi makro seviyede de güvenlikleştirme sürecinin inşa edilmesi süreci son derece zordur. Orta düzeyde referans nesneleri barındıran güvenlikleştirme süreci diğer iki türü kapsayan süreçlere göre daha başarılı olmaktadır. Devlet, medeniyet ve millet gibi kavramlar orta düzeydeki referans nesnelere örnek verilebilmektedir. Herhangi bir güvenlikleştirme sürecinde farklı düzeylerde referans nesneleri kullanılabilir. Örneğin, 2003 Irak Savaşı esnasında ABD yönetimi Saddam’ın sahip olduğu nükleer silahları gerekçe göstererek dünya barışının tehdit edildiğini ileri sürmüş, böylece makro seviyede referans nesne kullanmıştır. Irak yönetiminin bölgede yaşayanlara karşı insan hakları ihlalleri gerçekleştirdiğini savunarak mikro, Saddam ve politikalarının Amerika ve diğer batılı devletler için tehdit olduğu gerekçesini sunarak orta düzeyde referans nesne kullanılmıştır (Baysal ve Lülecı, 2011: 78).

Güvenlikleştirme sürecinde çok önemli bir rolü olan bir diğer aktörse işlevsel aktörlerdir. Güvenlikleştirici aktörlerden etkilenir ve onların belirlediği alanlar içerisinde güvenlikleştirme sürecine dâhil olurlar. İşlevsel aktörlerin referans nesneyi belirlemek veya güvenlikleştirme süreci çerçevesinde üst düzey yetkiler talep etmek gibi görevleri bulunmamaktadır. ‘İnşa edilmiş bir alan’ olarak tanımlanan güvenlikleştirme sürecinin diğer bir önemli faktörü ise eylemin niteliği, konuşmacının konumu ve tehdidin ortaya çıktığı zaman aralığı gibi kavramlardan oluşan kolaylaştırıcı koşullardır (Balcı ve Kardaş, 2012: 100-101).

Güvenlikleştirme teorisi askeri, siyasal, toplumsal, çevresel ve insan güvenliği olmak üzere beş güvenlik sektöründen bahsetmektedir. Askeri sektör, devler arasındaki katı ilişkileri ve tarafların savaşma yeteneklerini içermektedir. Siyasal sektör, otorite yönetim kabiliyeti ve kabul edilme gibi konularla ilişkilidir. Ekonomik sektör, devletlerin birbirleriyle olan finansal ve ticari ilişkilerini kapsamaktadır. Toplumsal bir başka ifadeyle sosyo-kültürel sektör kolektif kimliklerle ilgilidir. Son olarak çevresel sektör ise insan ve yeryüzü arasındaki etkileşimi ve ilişkiyi anlatmaktadır. Buzan bu beş sektörün birbiriyle ilişki içinde olduklarını ifade etmektedir (Albert ve Buzan: 2011: 420).

Güvenlik kavramının askeri olmayan yönünün tartışılmaya başlanmasıyla göç olgusu da son derece önemli görülen güvenlik tehditlerinden birisi olarak kabul edilmiştir, sonraki bölümde kısaca göç kavramının tanımlanmasının ardından göçün güvenlik tehdidi olarak görülmesi süreci anlatılacaktır.

1.3 GÖÇ VE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

1.3.1 Uluslararası İlişkilerde Göç

Göç, doğal afetler, silahlı çatışmalar, ekonomik veya siyasal sebeplerle bir kişinin veya insan topluluklarının uluslararası bir sınırı geçerek ülke değiştirmeleri veya yaşadıkları ülke içindeki hareketleridir (GİGM, 2013). Söz konusu bu hareketler zorunlu olabileceği gibi kişi veya kişilerin yaşadıkları coğrafyayı gönüllü olarak değiştirdiklerinde de meydana gelmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası

Avrupa'nın yeniden yapılanması sürecinde 1960 yılından itibaren başlayan, Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçleri gönüllü göç hareketine örnek verilebilmektedir. Gönüllü hareketler de içerisinde aile bağlarının kopması, entegrasyon sürecinde yaşanan sorunlar gibi ciddi problemler barındırmasına rağmen, zorunlu göçler çok daha zor sahneleri görmemize sebep olmaktadır. 2011 yılında patlak veren Suriye iç savaşını takip eden günlerde başta Türkiye olmak üzere tüm dünya tarafından tanıklık edilen ve çözülmesi gereken bir sorun haline gelen göç hareketleri zorunlu göç hareketlerinin bir örneğidir. Göçün başlıca sebeplerini;

- Az gelişmiş ülkeler ve gelişmiş ülkelerin vatandaşlarına sağlamış olduğu refah seviyeleri arasındaki fark,

- Ülkeler arasındaki doğum oranlarındaki farklar neticesinde genç nüfusu daha az olan ülkelerin iş gücü ihtiyacı,

- İstihdam fırsatları olan ülkelere, işçi göçleri ve devamında işçi ailelerinin ilgili ülkeye gitmeleri ve

- Az gelişmiş ülkelerdeki yönetim bozuklukları şeklinde sıralamak mümkündür (Demirhan ve Aslan, 2015: 28).

Göç olgusu genel hatlarıyla insanların toplu olarak yer değiştirdikleri bir sonuç olarak görülmekle birlikte aynı zamanda kendi içerisinde bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumların ekonomik ve toplumsal dönüşümleri sonucu meydana gelen göç hareketleri, yeni varılan noktada bu dönüşüme katkı yapan etkenlerin başında gelmektedir (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 250). İnsanlık tarihinin her döneminde daha iyi yaşam şartları, iyi bir iş ve daha yüksek gelir elde etmek gibi sebeplerle göç hareketlerine tanıklık edilmektedir. İlk zamanlar ekonomik olarak daha güçlü olan komşu ülkenin hedef olduğu göç hareketlerinde, teknolojik gelişmeler sonrası ulaşım ve iletişimde meydana gelen kolaylıklar sayesinde daha uzak bölgelerdeki gelişmiş ülkeler varış noktası olarak belirlenmektedir. Daha iyi bir yaşam hayaliyle meydana gelen göç hareketlerinde kişiler her zaman başarılı olamayıp ucuz iş gücü olarak çalıştırılmaktadır (Uluslararası Çalışma Örgütü, 2004: 3).

Özellikle savaşlar sonrası çok sayıda insan güvenli bir şekilde yaşayabilecek yer bulamamaları, savaşlara katılan devletler tarafından zorunlu göç seçeneğinin bir çözüm yolu olarak görülmesi ve devletler arasında yapılan mübadele antlaşmaları

sebebiyle göç etmek zorunda kalmışlardır. Devletler göç sorunundan aynı oranda etkilenmemiş bu sebeple çeşitli politikalar benimsemişlerdir. Ortaya çıkan bu birbirinden bağımsız yaklaşımlar, yerlerinden edilmiş ve can güvenliği tehlikede olan insanların yeniden bir hayata başlayabilmeleri için gerekli olan sığınma, beslenme, eğitim ve diğer birçok temel ihtiyaçlarının karşılanması noktasında farklı sonuçlar doğurmuştur. Yaşanan büyük trajediler sonrası anlaşılmıştır ki göç kavramı uluslararası bir sorun haline gelmiş, bu sorunun üstesinden gelinebilmesi için ortak bir dil ihtiyacı doğmuştur.

Milletler Cemiyeti, BM Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi, Uluslararası Mülteci Örgütü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komitesi (BMMYK) gibi uluslararası kuruluşların oluşturulmasının yanı sıra 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi) ve 1967 Ek Protokolü imzalanarak göç olayları karşısında ortak bir tutum takınılması ve tek bir hukukî dil kullanılması amaçlanmıştır. Oluşturulmak istenilen ortak göç politikasıyla uluslararası bir problem olarak kabul edilen göç hususunun çözümü yolunda sorumluluğun bütün devletler tarafından eşit olarak üstlenilmesi hedeflenmiştir. Fakat insanlık tarihi kadar eski olan göç olayları incelendiğinde devletlerin krizler karşısında verdikleri tepkilerde kendi çıkarlarını ön planda tuttukları görülmektedir. Örneğin; AB ülkeleri ve uluslararası toplum tarafından mülteci krizi karşısında insani koruma kurallarını içeren ve ülkelerin çıkarlarının uzlaştığı bir politika üretilmemesi krizin boyutunu her geçen gün artmıştır.

Göç sorunu gerek Avrupa'nın gerekse Türkiye'nin uzun yıllardır üzerinde çalıştığı ve problemlerin giderilmesi noktasında çözüm yolları aradığı bir konu olsa da her iki aktörün de başarılı bir göç politikası oluşturabildiği söylenemez. 2011 sonrası yaşanan gelişmeler ardından Türkiye'de hükümet yetkililerin söylemiyle 'açık kapı' politikası kapsamında geçici misafir olarak sınırlardan içeri alınan Suriyeli mültecilerin¹ Türkiye'deki statülerinin üzerine tartışmalar devam etmektedir. Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne düştüğü coğrafi şerh sebebiyle meydana gelen bu karışıklığın, çeşitli mevzuat değişiklikleri vasıtasıyla giderilmeye çalışıldığı görülmektedir.

¹Çalışmamda Türkiye'deki Suriyelilerin tanımlanması hususunda 1951 MHSİS'deki "mülteciler" kavramı ölçüt olarak kullanılmıştır. Söz konusu sözleşmeye Türkiye'nin koymuş olduğu coğrafi çekince sebebiyle Suriyeliler yasal olarak "mülteci" olmasalar da, sığınmacı veya göçmen tanımlanmasının yetersiz kalması sebebiyle çalışmanın tamamında "Suriyeli Mülteciler" olarak tanımlanacaklardır.

1.3.2 Göçün Güvenlikleştirilmesi

Daha önce vurgulandığı üzere, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından uluslararası ilişkiler disiplininde yer alan birçok kavram gibi güvenlik kavramı da değişikliğe uğramış yeniden tanımlanmıştır. Geleneksel güvenlik anlayışı yerine yeni ortaya konulan geniş güvenlik tanımlaması içerisinde göç kavramı bir tehdit olarak yer almıştır. Soğuk Savaş sonrası dönem göç kavramı ve güvenlik söylemlerinin sıklıkla beraber telaffuz edildiği bir dönem olma özelliği taşımaktadır (Mandacı ve Özerim, 2013: 106).

1990'lardan önce güvenlik kavramının sadece ulusal güvenliği tehdit eden standart konuların tartışıldığı dar bir bakış açısına sahip olduğu dönemde, göç olayları yalnızca insani müdahale gerektiren bir konu olarak algılanmıştır. Kopenhag Okulu öncü isimlerinden Buzan, Wilde ve Wevaer'ın çalışmalarıyla birlikteyse güvenlik kavramı genişletilmiş, göç olayları da bu dönemde güvenlik literatürünün içine dâhil edilmiştir. Kopenhag Okulu tarafından yapılan çalışmalarda, güvenlik elitler tarafından tehditlerin oluşturulduğu bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu süreç içerisinde güvenlikleştirmeyi gerçekleştiren aktör bir nesne belirler ve öne sürdüğü tezlerle dinleyicilerine bu nesnenin tehdit altında olduğuna inandırmaya çalışır. Günümüzde güvenlikleştirme faaliyetini yerine getiren başlıca aktörler; siyasi liderler, hükümetler, lobiciler ve baskı gruplarıdır. Göç kavramı ise *“X halkı Y halkının akınlarıyla istila edilmekte veya zayıflatılmaktadır. X toplumu olduğu şekilde kalamayacaktır; çünkü diğerleri toplumu tekrardan dizayn edeceklerdir. X kimliği, nüfusun kompozisyonundaki değişim ile farklılaşacaktır”* varsayımı ile formüle edilerek güvenlikleştirilmiştir (Özerim 2014, 14-15).

Günümüzde en çok tartışılan konu başlıklarından birisi haline gelen göç kavramı 19. yüzyılda olgunlaşmıştır. Bu dönemde oluşturulmaya çalışılan ulus-devletlerin siyasal güçleri kapsamında belirlemiş oldukları toprak parçaları ve bu bölgelerde yaşamakta olan yurttaşları üzerindeki egemenlik hakları gün yüzüne çıkmış ve kabul edilmiştir. Bu gelişmeler sonrası ‘yurttaş’ ve ‘yabancı’ ifadeleri kavramlaşmış bugün tartıştığımız göç olgusunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Şener, 2017: 2). Bu süreçte ayrıca küreselleşmenin de etkisiyle devletlerin güvenliği ön planda tutulmakta, sınırların güvenliği artırılmakta, mülteciler sınırların

dışında kalması amaçlanmakta ve bu amaçlar doğrultusunda bazı temel hak ve özgürlüklerde kısıtlamalara gidilmektedir. Batı'ya çatışma ortamı getiren kişiler olarak tanımlanan mülteciler konusunda devlet güvenliği insan güvenliğinden önde tutulmaktadır (Şimşek ve İçduygu, 2017: 6).

'Mülteci' veya 'sığınmacı' gibi kategorilerde gerçekleşmekte olan uluslararası göç kavramı ile ulusal güvenlik kavramı birçok noktada kesişmektedir. 2011 sonrası Suriye iç savaşının ardından ortaya çıkan mülteci krizinde olduğu gibi uluslararası göç kavramının yoğun ve düzensiz bir hal alması hedef ülkelerde 'yabancı korkusu', 'ırkçılık', ve 'radikal şiddet' gibi siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda birçok güvenlik tehdidinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda uluslararası göç kavramı devletleri ulusal güvenlikleri çerçevesinde sosyal istikrarının, demografik güvenliğinin, kültürel kimliğinin, refah devleti felsefesinin ve iç güvenliğinin etkilendiği bir gerçeklik olarak gün yüzüne çıkmaktadır (Şener, 2017: 2-3).

Uluslararası göç ve ulusal güvenlik arasındaki ilişki dört farklı zaman aralığında incelenmektedir. İlk olarak 20. yüzyıl başından II. Dünya Savaşı'na kadar olan ülkelerin kendi etnik ve dinsel yapısına uygun kişileri sınırlarına kabul ettiği ve asimilasyon çalışmalarının ön planda olduğu dönemdir. İkinci dönem ise II. Dünya Savaşı'ndan 1970'lerin ortalarına kadar devam eden, asimilasyon sürecinin zorluklarının anlaşıldığı ve göçmenlerin bazı özelliklerinin kabul edilerek entegrasyon sürecine geçildiği dönemdir. Üçüncü olarak, 1970'lerin ortalarından 1990'ların sonlarına kadar uzanan göçmenlerin kendi kültürlerini yaşatabilecekleri inancının geliştiği çok kültürlülük kavramının gün yüzüne çıktığı dönemdir. Dördüncü ve son dönemse, 1990'ların sonundan günümüze kadar devam eden ve iki farklı düşünce tarzını içeren dönemdir. Belirli gruplar asimilasyon dönemine dönme eğiliminde olup daha tutucu davranırken, göç politikalarının ulus-ötesi olması, kültürlerarası etkileşim içerecek şekilde düzenlenmesi ve daha özgürlükçü düşünülmesi gerektiğini savunan gruplara da bu dönemde tanıklık edilmektedir (İçduygu vd. 2014: 66-67).

Dördüncü dönem içerisinde meydana gelen 11 Eylül 2001 saldırıları bir kırılma noktası olarak kabul edilmektedir. Bu saldırılar sonrasında göç hareketlerinin hedef ülke için ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bir tehdit olduğu eleştirileri yükselmeye başlamıştır. Söz konusu terör eylemlerini gerçekleştiren kişilerin göç

yollarını kullanmış olması ve ilerleyen dönemlerde de Avrupa'nın büyük şehirlerinde terör saldırılarının faillerinin arasında göçmenlerin bulunması bu bölgelerde düzensiz göçün yanı sıra yasal yollarla gelen kişilere de bakış açısını değiştirmiş, ulusal güvenliğe tehdit olarak görülmeye başlanmıştır (Şener, 2017: 11). Günümüzde düzensiz göç kavramının terörizm, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti gibi suçlarla ilişkilendirilmesi sebebiyle hedef ülkeler tarafından bir güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. Göç olaylarına maruz kalan hedef ülkelerdeki toplumsal algılamalar, göç hareketlerinin içerisinde barındığı insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi suçlar, hedef ülkelerde ortaya çıkabilecek kültürel farklılaşma ve devamında gelebilecek ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi tehlikeler göç ve güvenlik ilişkisi kapsamında değerlendirilmesi gereken konulardır (Akçadağ, 2012: 8).

Gelişmiş ülkelere yönelen sığınmacı sayısındaki artış sonrası ortaya çıkan kültürel farklılıklar ve göç olgusunun hedef ülkelere yüklediği ekonomik yük yerel halk arasında ırkçı söylemlerin artmasına ve bu söylemlerin zaman zaman fiili eylemlere dönüşmesine sebep olmaktadır. Bu gelişmeler sonrası göç hususunun kontrol altına alınabilmesi amacıyla uluslararası alanda hükümetler arasında işbirliği yapılması eğiliminin arttığı görülmektedir. Küreselleşme sürecinin de etkisiyle her ülkenin kendi çıkarlarını ön planda tuttuğu politikaları işlevini yitirmiş, ortak bir yol haritası üzerinden göç olgusunun güvenlikleştirilmesi ihtiyacı doğmuştur (Kolukırmık, 2014: 38). Göç sorununun küresel bir sorun haline geldiği ve çözüme kavuşturulması için uluslararası örgütlerin ortak faaliyetlerinin gerekliliğinin anlaşıldığı bu süreçte, 2006 yılında ilk kez BM Genel Kurulu Uluslararası Göç ve Kalkınma Üst Düzey Diyalog Toplantısı düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda göç ve kalkınma arasındaki bağlantının altı çizilmiş, göçe sebep olan etmenler tartışılmıştır. Yasadışı yollarla ülke sınırlarını geçmiş olan kişilerin iadesiyle ilgili işlemlerin ve iade işlemleri tamamlana kadar hayatlarına devam ettikleri ülkelerde yaşam koşullarının insan haklarına uygun bir şekilde sağlanmasının gerekliliği vurgulanmıştır (BM Türkiye Dergisi, 2017; 3-4).

Göç olgusunun güvenlikleştirilmesi süreci üç dönem altında izlenebilmektedir. İlk olarak söz edimiyle göç konusu aşırı derecede siyasallaştırılmaktadır. İkinci evredeyse güvenlikleştirici aktör tarafından referans nesnenin yani hedef ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı gibi hususların korunabilmesi amacıyla kural dışı önlemlerin alınabilmesi için yetki talep

edilmesidir. Söz konusu kural dışı önlemler göçmenlere uygulanan idari gözetim, gerekli prosedürler izlenmeden sınır dışı etmeler, usulsüz geri itmeler, orantısız güç kullanımı ve göçmenleri ölüm riski altına sokmak veya doğrudan ölüme sebep olmak gibi eylemlerdir. Üçüncü aşamadaysa güvenlikleştirme süreci çerçevesinde hayati bir tehdit olarak gösterilen göç olgusunun bertaraf edilmesi kapsamında yukarıda sayılan kural dışı eylemleri meşrulaştırma çabaları yer almaktadır (Aras, 2014: 72-73).

Uluslararası göç kavramının ulusal güvenliğe olan etkilerinin ne düzeyde olduğu üç madde altında takip edilebilir. İlk olarak göç olgusu bazı hedef ülkelerde devlet olmaya yönelik faaliyetlerin yerine getirilmesi noktasında ortaya çıkabilecek sorunlara kaynak olarak veya bu devletlerin farklı alanlardaki egemenlik sınırlarını zorlayarak güvenlik tehdidi haline gelebilir. İkinci olarak, yüksek oranda göç olaylarına maruz kalan ülkelerde demografik yapının değişmesi sonucu ulusal kimlik ve toplum güvenliği tehdit altında kalabilir. Son olarak, hedef ülkelerde azınlık haline gelen göçmenlerin başka devler tarafından ulusak dış politika amaçlarına ulaşabilmek için bir araç olarak kullanılması ihtimali hedef ülke için büyük bir güvenlik tehdidi olarak kabul edilmektedir (Erdoğan, 2013: 282). Uluslararası göçün güvenlikleştirilmesi süreci bazı guruplarca devletlerin orantısız bir şekilde kullanmış oldukları gücü meşrulaştırma çabaları olarak görülmekte ve *'ırkçılığın en modern hali'* olarak tanımlanmaktadır (İbrahim, 2005: 163-164). Ayrıca Elmas, göç-güvenlik ilişkisini üç madde altında toplamış, göç hususunun iç savaşlar, insan hakları ihlalleri ve etnik çatışmalar sonucu meydana geldiğini, göç probleminin çözümüne yönelik adımlar atılmadığı ve kontrol edilemediği takdirde bir güvenlik tehdidi olabileceğini ve son maddedeysen mülteci akınlarına maruz kalan ülkelerde yabancı düşmanlığı ve ırkçılık faaliyetlerinin artmasına sebep olabileceğini söylemiştir (Elmas, 2016, 165-168).

Göç kavramı toplumun her bir kesimi tarafından farklı boyutlarda güvenlikleştirilmiştir. Göç ve göçmen hususu güvenlik uzmanları için son teknoloji ürünü ekipmanların kullanımı için bir fırsat aynı zamanda güvenliğinden sorumlu oldukları sınırlar için bir tehdittir. Askerlerin bakış açısından geldikleri ülkeler ve ev sahibi ülkelerde yaşamakta olan azınlıklar arasında aracı görevi üstlenme ihtimalleri vardır. İstihbarattan sorumlu kurumlarca 'terörist', polisler için suç eylemlerinin kaynağı, sağlıkçılar için bulaşıcı hastalık taşıyan kişiler, ekonomistler içinse sosyal devlete bir risktir. Görüldüğü üzere toplumun her bir gurubu göçün

güvenlikleştirilmesi sürecinin inşası sürecine kendi alanlarında üretmiş oldukları söz edimlerle katkıda bulunmuştur (Bigo, 2002: 78).

Uluslararası İlişkiler Disiplini'nde göç kavramının tanımlanmasının ve güvenlikleştirme sürecinin incelenmesinin ardından bir sonraki bölümde, Türkiye ve AB'nin günümüz göç politikalarının temellerini oluşturan göç vakalarına, uygulamış oldukları göç politikalarına ve ayrıca göçün güvenlikleştirilmesine yönelik attıkları adımlara yer verilecektir.

1.4 TÜRKİYE VE AVRUPA GÖÇ TARİHİ, GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ SÜREÇLERİ

1.4.1. Türkiye'de Göç Ve Göçün Güvenlikleştirilmesi

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte toplumu homojenleştirme çalışmaları başlamış bu kapsamda bazı azınlıklar yerine Türk ve Müslüman nüfus yerleştirilmiştir. Türkiye göç politikalarının ilk yasal dokümanı olarak 1934 İskân Kanunu kabul edilmektedir. İskân Kanunu kapsamında Türkiye'ye gelebilecek ve mülteci statüsü alabilmek için başvuruda bulunabilecek kişiler tanımlanmıştır. Türk soyundan ve kültüründen gelen kişilere göçmen ve mülteci statüsünün verilebileceği kabul edilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015: 38). Lozan Anlaşması kapsamında Yunanistan ile 30 Ocak 1923 yılında imzalanan Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol vasıtasıyla 1 milyon 200 bin Anadolu Rum'u Türkiye'den gönderilmiş, yerlerine 400 bin Rumeli Müslüman'ı Türkiye'ye getirilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015: 38-42). 1921-1927 yılları arasında 19.000 Kafkasyalı Kars – Ardahan ve Artvin gibi illere yerleştirilirken aynı dönemde Gümrü ve Kars Anlaşmaları kapsamında da 45.000 Gürcü, Türkiye sınırlarına girmiştir (Deniz, 2014: 194).

Cumhuriyetin ilk yıllarında zorunlu göç politikası izleyen Türkiye Balkanlardan gelen ve Türk soyundan olan Müslümanlara sınırlarını açarken, Müslüman olmayan ve diğer dinlere mensup kişileri (Türkler de dâhil) sınırlarının dışında tutmayı hedeflemiştir. Orta Asya, Ortadoğu ve Afrika'dan gelen

Müslümanlar ‘vatandaş’ olarak kabul edilmişlerdir. Bu dönemde amaç; “*Türk, Sünni Müslüman bir toplum*” yaratmak olmuştur (Kirişçi, 1999: 5-9). Devam eden yıllarda da yabancı nüfusun ülkeden uzaklaştırılması yönünde politikalara devam edilmiştir. 1950-1980 arası dönemde tarımsal alandaki teknolojik gelişmelerin etkisiyle kırsal kesimde boşa çıkan iş gücünün büyük oranda kentlere göç ettikleri görülmektedir. 1948 Musevilerin İsrail’e göçü, 6-7 Eylül hadiseleri sonrası Rum ve Ermenilerin Türkiye’den ayrılması, 1964 Yunan pasaportu taşıyan Rumların ülke dışına gönderilmesi gibi olaylar toplumun homojenleştirilmesi çalışmalarına örnek olarak gösterilebilir (Özbay ve Yücel, 2001: 8-11).

Bulunduğu bölge itibariyle Türkiye’nin doğusu ve güneyinde yer alan ülkelerde meydana gelen gelişmeler sebebiyle bu bölgelerden Avrupa’ya göç etmek isteyen guruplarca sıklıkla kullanılan Türkiye uzun yıllar “transit ülke” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Hollanda, Avusturya, Fransa, İsveç ve İngiltere gibi AB üyesi ülkelerle yapılan anlaşmalar sonrası Türkiye’den Avrupa’ya işçi göçleri yaşanmıştır. İlk işçi kafilesi 1961 yılında Avrupa’ya gitmiş, Türkiye göç veren ülke olarak anılmaya devam edilmiştir. Sonraki dönemlerdeyse Türkiye’nin uygulamış olduğu göç politikasındaki esneklikler ve kolaylıklar sonrası bazı hizmet sektörlerinde, eğlence ve turizm alanlarında çalışmak üzere Türkiye’ye gelen kişi sayısında ciddi artışlar yaşanmıştır. Söz konusu gelişmeler sonrası ilk kez Türkiye ‘göç veren’ bir ülke olarak değil ‘göç alan’ bir ülke olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Kirişçi, 2003).

Türkiye’ye gelen göçmenler üç grupta incelenmektedir. İlk grupta; Belarus, Ukrayna, Romanya ve Moldova gibi ülkelere iş bulma hayaliyle gelen göçmenler yer almaktadır. Tekstil, tarım ve ev işleri gibi alanlarda istihdam edilen bu grubun eğlence ve fuhuş sektöründe kullanıldıkları da bilinmektedir. Diğer bir grup; İran, Irak gibi bazı Ortadoğu ülkelerinin yanı sıra Pakistan, Bangladeş ve Sri Lanka gibi Asya ülkelerinden kaçak olarak Türkiye’ye gelip buradan Avrupa’ya geçme amaçları olan kişilerdir. Bu grupta yer alan kişilerin de izinsiz ve kaçak olarak çalıştırıldıkları görülmektedir. Son gruptaysa sığınma talebinde bulunup taleplerinin değerlendirmesi sürecinde veya taleplerinin reddedilmesinin ardından Türkiye’de yasa dışı bir şekilde kalan göçmenler yer almaktadır (Deniz, 2014: 185).

Çok zengin bir göç tarihine sahip olan Türkiye Cumhuriyeti iki büyük savaşın etkisiyle 1920 ve 1990 yılları arasında sadece Balkan coğrafyasından, Arnavutlardan

Tatarlara kadar çeşitli Müslüman milletlerden 1,5 milyonu aşkın mülteciye sınırlarını açmıştır (Kirişçi, 2014: 13). Türkiye'nin göç tarihine bakıldığında 1980 sonrası dönemde dört büyük göç olayı dikkatimizi çekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin misafirperverliğinin sınındığı ilk örnek 1989 yılındaki Bulgaristan Türklerinin yaşadıkları büyük sıkıntılar sonrası sığınma talebiyle ülkeye girişleridir. 1989 yılında Todor Zhivkov'un politikaları sebebiyle Bulgaristan'dan ayrılmak zorunda kalan 130.000'den fazla Türk kökenli Bulgaristan vatandaşıysa 1990 yılında yönetimin değişmesinin ardından Türkçe isimlerin kullanılması, Türkçe eğitimin serbest bırakılması gibi düzenlemeler neticesinde Bulgaristan'a geri dönmüşlerdir (Kirişçi, 2012: 61-62). İkinci büyük sınavsa 1991 yılında ülkelerindeki savaştan kaçan Irak Kürtlerinin, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına gelmesidir. 1992-1995 Bosnalı Müslümanların ve 1999 yılında Kosova'dan gelen mülteci akınları da sırasıyla büyük göç vakaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdoğan ve Kaya, 2015: 297-310).

Türkiye'nin göç tarihine bakıldığında en önemli örneklerden birisi de Iraklı mültecilerin kitlesel sığınma arayışıyla Türkiye sınırına gelmeye başlamalarıdır. 1991 yılında İran ile işbirliği yaptıkları öne sürülen bu sebeple Irak Ordusunun saldırılarına maruz kalan yaklaşık yarım milyon sığınmacı Türkiye sınırına gelmiştir. Krizin başlangıcında önceki yıllarda gelen Iraklı Kürt sığınmacıların geri dönmemiş olmaları, kamplarda ağırlanan mültecilerin maliyetleri, ülkede Kürt bilincinin güçlenmesi ve PKK terör örgütünün eylemleri gibi hususlar sebebiyle sınırların açılmasına sıcak bakılmamıştır. Bu dönemde Cumhurbaşkanı Özal, Türkiye'nin mültecilere yardım edeceğini fakat sınırlarını açmayacağını belirtmiştir (Özdemir, 2016: 232-238).

1988-1991 tarihleri arasında Iraklı Kürt mültecilerin akını sonrası duyulan güvenlik kaygıları, karar alıcı makamları bu kaygıları giderecek yasal bir düzenleme yapma yoluna sevk etmiştir. 1994 yılında "Türkiye'ye İltica Eden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" imzalanmıştır. Söz konusu mevzuat Mart 2005'de yürürlüğe giren Göç ve Mülteciler Eylem Planı da bu konuda atılan önemli adımlardan birisi olmuştur. 2006 yılında revize edilen İskân Kanunu'nda da göçmen ve mülteci statüsüyle ilgili sınırlamalar devam etmekte olup Türkiye'de göç kavramının güvenlikleştirilmesinin ilk adımı olarak

tanımlanmaktadır (İçduygu ve Aksel, 2012: 40, Eroğlu, 2015: 216-217). 2011 sonrası dönemdeyse ülkelerindeki iç savaşın ardından Suriye’den Türkiye sınırlarına gelen ve ‘açık kapı’ politikasıyla ‘misafir’ olarak kabul edilen Suriye vatandaşlarının misafirlik süreleri uzamış, topluma entegrasyon süreci tartışılmaya başlanmıştır. Çalışmanın bütününde farklı açılardan değerlendirilecek olan bu büyük göç olayı geçmişten günümüze Türkiye’de uygulanan göç politikalarının da sorgulanmasına sebep olmuştur.

4 Nisan 2013 tarihinde yayınlanan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Türkiye’ye gelen yabancıların ülkeye giriş-çıkış işlemleri ve söz konusu kişilere sağlanacak koruma faaliyetlerinin kapsamıyla ilgili düzenlemeleri içermektedir. Ayrıca İçişleri Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını yürüten Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları söz konusu Kanun çerçevesinde belirlenmiştir (GİGM, 2013). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Suriyeli mültecilerin Türkiye sınırları içerisinde ağırlanmaları kapsamında yürütülen faaliyetlerden sorumlu kurum olarak görev yapmaktadır. Alanında uzman personeller vasıtasıyla ulusal-uluslararası kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları’yla koordine halinde krizin çözülmesi noktasında çalışmalarına devam etmektedir.

Daha önce dile getirildiği üzere, ulusal ve uluslararası alandaki refah seviyeleri arasındaki eşitsizlik, istihdam oranlarındaki farklılıklar, siyasi, kültürel, dinsel ve etnik düşünce tarzları ve yaşam biçimlerinden kaynaklanan problemler insanları göç etmeye zorlayan faktörler arasında yer almaktadır. Asya, Ortadoğu ve Afrika kıtalarında yaşamakta olan ve göç etmeye karar veren grupların büyük bir kısmı Türkiye’yi transit veya hedef ülke olarak kullanmaktadır. Coğrafi konumu gereği dünyada yaygın olarak kullanılmakta olan göç yollarının merkezi konumunda olan Türkiye, göçmenler için bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de, göçü artıran nedenler ve bu nedenler sonucu meydana gelen göçmen akınlarının kontrol altında tutulabilmesi için çalışmalar yapılmakta ve önlemler alınmaktadır (Sirkeci, 2006: 34).

Özellikle Suriye iç savaşının ardından 3,5 milyon Suriye vatandaşının Türkiye’ye gelmesiyle göç alan ülke pozisyonu kalıcı bir hal alan Türkiye’de, göçün hızlı bir şekilde güvenlikleştirildiği gözlemlenmektedir. Söz konusu güvenlikleştirme sürecinde Suriyeli mültecilerin yükselen işsizlik oranlarından, meydana gelen terörist saldırılara, salgın hastalıkların tekrar ortaya çıkma ihtimalinden, dilenci sayısındaki

artıya kadar birçok toplumsal sorunla ilişkilendirildiği görülmektedir (Rumelili ve Karadağ, 2017: 88-89). Krizin ilk gününden itibaren misafirperver bir tutum içerisinde Suriyeli mültecileri Türkiye sınırları içerisinde ağırlayan Türk halkının, misafirlik süresinin uzamasıyla birlikte, işini kaybetme korkusu, bazı kamu hizmetlerinde aksamalar ve mülteciler temelli güvenlik sorunları sebebiyle kaygılarının arttığı ve misafirperver tutumun nefrete dönüşme ihtimalinin gün yüzüne çıktığı değerlendirilmektedir.

Ekonomik güvenlik ve toplumsal güvenlik kapsamında Suriyeli mültecilerin Türkiye’de misafir edilmesi üzerine yapılan anket çalışmasında ankete katılan Türk vatandaşlarının %70,8’i mültecileri Türk ekonomisi için bir yük olarak görmektedir. Katılımcıların %60,1’i ise Suriyeli mülteciler yerine, öncelikli olarak Türkiye’deki yoksullara yardım edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca ‘*Suriyeli sığınmacılar bulundukları yerlerde şiddet, hırsızlık, kaçakçılık ve fuhuş gibi suçlara bulaşarak toplumsal ahlak ve huzuru bozmaktadır*’ şeklinde sunulan öneriyle ölçülmek istenen genel toplum algısı sonuçlarında da, %62,3’lük bir kesimin bu öneriye katıldığı, %23,1 oranındaki gurubun ise söz konusu öneriye katılmadığı görülmüştür (Erdoğan, 2014: 26,29).

Türk halkının olduğu gibi Türkiye’de yaşamakta olan Suriye vatandaşlarının da sorunları ve kaygıları bulunmaktadır. Suriyeli mültecilerin öncelikli sorunlarının neler olduğuna yönelik yapılan çalışmada %30,4 gibi büyük bir bölümü işsizlikten şikayet etmiştir. %17,4 Türkçe bilmemekten, %13 yoksulluktan, %12,2 istismardan, %11,3 ayrımcılıktan, %7,8 ise sosyal hizmetlere erişimin zorluğundan duydukları rahatsızlığı dile getirmiştir (Kaya ve Kırac, 2016: 23).

Türkiye’de kamplar dışında özellikle büyük şehirlerde yaşamakta olan Suriyeli mültecilere verilen hizmetler ve sağlanan devlet desteği noktasında yaşanan sıkıntılar beraberinde yeni sorunların gün yüzüne çıkmasına sebep olmaktadır. Özellikle dil problemi yaşayan mültecilerin topluma entegrasyonu son derece güç bir hal almaktadır. Bu zorlu sürecin ardından sokaklarda dilencilik yapmak durumunda kalan kişiler yerel nüfusta ön yargıya ve olumsuz kanaatlerin oluşmasına neden olmaktadır. Oluşan olumsuz kanaatler sonrasında yerel halk ve Suriyeli mülteciler arasında şiddet olaylarının meydana geldiği görülmekte bu durumda mültecilerin suç, şiddet ve yasa dışı faaliyetlerle ilişkilendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Görülmektedir ki; Suriyeli toplum liderlerinin suçtan uzak kalınması ve yerel halkla

iyi ilişkiler kurulması yönündeki telkinleri karşılık bulamamaktadır (ORSAM, 2015: 23).

Türkiye’de uygulanan göç politikalarına ve bu politikaların dayandırıldığı yasal mevzuatın değerlendirilmesinin ardından mülteci krizinin Türkiye-AB ilişkilerine olan etkisinin daha iyi bir şekilde analiz edilebilmesi için sonraki bölümde Avrupa göç tarihine ve uygulanan göç politikalarına değinilecektir.

1.4.2.Avrupa’da Göç Ve Göçün Güvenlikleştirilmesi

Dünyanın bütün coğrafyalarında olduğu gibi Avrupa kıtasında da her dönemde göç vakalarıyla karşılaşmaktadır. Büyük savaşlar, buluşlar veya doğa olayları gibi insanların yaşamlarını etkileyecek gelişmeler sonrasında bu değişikliklere maruz kalan kitlelerin yer değiştirme çabası içerisinde girdiklerine tanıklık edilmiştir. 16. yüzyılda dünyanın farklı bölgelerinden köle ticareti kapsamında Avrupa’ya getirilen insanlar bu bölgede yaşanan ilk büyük çaplı göç olayı olarak kabul edilmektedir (Canpolat ve Arıner, 2012: 8). Avrupa, II. Dünya Savaşı sonrasında da endüstrisinde yaşanan gelişmeler neticesinde ekonomik buhran içinde olan ülke vatandaşları için çekici bir hale gelmiş ve yüksek oranda göç alan bir coğrafyaya dönüşmüştür.

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’nın yaralarının sarıldığı ve yeniden inşa edildiği 1950’li ve 1960’lı dönem arasında ‘misafir işçi’ tanımlamasıyla ve teşvik politikalarıyla artırılmaya çalışılan göç dalgaları, ekonomik gelişme ve büyüme için gerekli görülmekteydi. Faydalı ve gerekli görülen göç kavramı 1970 sonrasıya yaşanan ekonomik sıkıntılarında etkisiyle ulusal güvenlik, kültürel kimlik ve sosyal devlet olgusunun bekası gibi kavramlar için bir tehdit olarak algılanmış ve başarılı söz edimler vasıtasıyla yürütülen güvenlikleştirme süreci sonunda toplum tarafından bu güvenlik tehdidi kabul görmüştür. Bu süreçte oluşturulan göçmen profili; bulaşıcı hastalıklar taşıyan, sağlanan koşulları istismar eden ve devletlerin ekonomik alanlarına karşı tehdit oluşturan kişiler şeklinde çizilmiştir (Rumelili ve Karadağ, 2017: 86). Avrupa’da göç olgusunun güvenlikleştirilmesi sürecinin ilerleyen dönemlerde de etkisini artırarak devam ettiği görülmektedir. 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması’nın VI. Başlığı altında *ortak menfaatler* çerçevesinde ele

alınan göç kavramı bu bölümdeki diğer konular olan uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, terörizm, dolandırıcılık faaliyetleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Söz konusu anlaşma da uluslararası suçlarla birlikte anılan göç olgusunun güvenlik alanı içine dâhil edildiği görülmektedir (Avrupa Komisyonu, 1992).

Uluslararası göç olgusu ve göçmenlerin Avrupa ülkelerinin sosyal, kültürel ve siyasi yaşam alanlarına entegrasyonu sürecine birçok farklı aktör etki etmektedir. Söz konusu aktörler göçmenlerin haklarından yerel halk nezdinde algılanma biçimlerine kadar uzanan geniş bir alanda faaliyet göstermektedirler. Son dönemlerde Avrupa’da göç kavramına ve göçmenlere karşı izlenen politikalarda güvenlik kaygılarının ön planda tutulduğu görülmektedir. Ulusal ve uluslararası aktörler bu politikaların belirlenmesi sürecinin yanı sıra göçmenlerin Avrupa halkı gözündeki imajının belirlenmesinde de aktif rol üstlenmektedir. Farklı grupların faaliyetleri sonucunda Avrupa’da inşa edilen göç ve göçmen karşıtlığının Avrupa halkları üzerindeki etkilerinin en önemli göstergelerinden birisi olarak 2000’li yılların başlarından itibaren göçün her türüne karşı olan siyasi partilerin, parlamentoda yer almaya başlamaları gösterilmektedir (Mandacı ve Özerim, 2013: 106). Aşırı gruplar tarafından göçmenlerin tamamının suçlu olarak görülmesi ve toplumda ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi kavramların beslenmesi göçmenlerin bu ülkelerdeki entegrasyon sürecini zorlaştırmakta ve ötekileştirmektedir. Bu sürecin doğal sonucu olarak marjinalleşen göçmen grupları hedef ülkeler için güvenlik tehdidi haline gelmektedir.

1950’lerin ilk yıllarında mültecilere, göçmenlere ve misafir işçilere kapılarını açan Avrupa için göç konusu, ekonomik sebeplerle 1970’lerde siyasi bir kriz halini almıştır. II. Dünya Savaşı sonrası hızlı bir şekilde toparlanan ve ekonomik olarak gelişen Batı Avrupa ülkelerine Türkiye, Portekiz, Yugoslavya ve bazı Kuzey Afrika ülkelerinden göçmen işçi akını olmuştur. Örneğin; 1973 yılına gelindiğinde yerli iş gücüne oranla %100 artış gösteren yabancı işçi sayısı Almanya’da 2,4 milyona ulaşmıştır (Kütük, 2015: 613). 1973 yılında dünyanın büyük bir bölümünü etkileyen ekonomik kriz sonrası artan işsizlik oranları sebebiyle Avrupa göç politikalarını gözden geçirmiş ve mültecilere karşı bazı engellemeler getirmiştir. Daha çok aile birleşmeleriyle karşılaşılan bu dönem ‘sınırlandırılmış göç dönemi’ olarak tanımlanmıştır (Zimmerman, 2005: 4).

Bütün engellemelere ve alınan önlemlere rağmen bir umut ışığı olarak görülen Avrupa sınırları hep ulaşılmak istenen yer olarak kalmıştır. İlerleyen yıllarda yaşanan ekonomik durgunluk sebebiyle yabancı işçi alımı durdurulmuştur. Söz konusu yıllarda siyasi ve kültürel etkilerin yanı sıra üretimde Fordist² sisteme geçilmesi ve sanayi üretimindeki standartların değişmesi gibi ekonomik etkiler ve işsizlik oranlarındaki artışın da etkisiyle yeni gelecek göçmenlerin engellenmesi yolu izlenmiş, ters göç politikasıyla göçmenlerin komşu ülkelere veya kaynak ülkelere gönderilmeleri hedeflenmiştir. Ancak bu dönem içerisinde göç sorunu Doğu-Batı dengesini etkilemediği için bir düşük politika konusu olarak görülmüş çok fazla üzerinde durulmamıştır. AB'nin göç politikalarının temelini oluşturacak çalışmalar ve anlaşmalarla 1975 yılında Avrupa Konseyi Roma Zirvesinde oluşturulan 'Trevi Group' tarafından yapılmıştır. Grup çalışmalarına 1976 yılından itibaren başlamış, taraf ülkelerin İçişleri ve Adalet Bakanlıklarından katılımların sağlanmasıyla düzenlenen toplantılar vasıtasıyla birçok alandaki güvenlik sorunlarıyla ilgili adımlar atılmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi de göç hususunun güvenlikleştirilmesi sürecini hızlandıran bir etken olmuştur. Sovyetler Birliği tehdidinin ortadan kalkması askeri kurumların yeni bir askeri tehdide ihtiyaç duymasına yol açmış ve yeni tehdit olarak göç ve göçmen kavramları belirlenmiştir (Bigo, 2002: 76-77). Avrupa'da Schengen protokolüyle sınırların kaldırılmasının ardından bölgede oluşturulmak istenen Avrupalı kimliği beraberinde sınırların dışında kalan üçüncü ülke vatandaşlarının dışlanmasını ve ayrımcılığı getirmiştir. Bunun sonucunda istenmeyen ve ötekileştirilen ülkelere gelen göçmenlerin Avrupa sınırları içerisinde yaşama talepleri güvenlik tehdidi olarak görülmeye başlanmıştır. Sosyal, ekonomik veya kültürel sebeplerle gerçekleşen göç olaylarının diğer ülkeler tarafından kontrol edilmesi gereken bir konu olarak görülmesi ve güvenlik tehdidi olarak algılanması sonucu göçün güvenlikleştirilmesi süreci başlamıştır.

Schengen Anlaşması ile başlayan göç olgusunun güvenlikleştirilmesi süreci kapsamında üçüncü ülke vatandaşlarının Schengen bölgesine girebilmeleri için aşağıdaki şartları sağlamaları gerekmektedir; (Schengen Anlaşması, 1995)

² Yürüyen bantların kullanılmaya başlandığı ve otomasyon tabanlı üretim modelinin hayata geçirildiği bir sistem olarak tanımlanmaktadır.

- Geçerli seyahat belgeleri ve vizelerinin olması,
- Anlaşmaya taraf ülkelerden birisi tarafından güvenliği tehdit edici olarak tanımlanmamış olması,
- Schengen bölgesinde ne kadar süre kalacaklarını ve bu süre içerisinde hayatlarını idame edebilecek maddi imkânlarının olduğunu kanıtlar belgelerinin olması,
- Schengen Bilgi Sisteminde, Birlik sınırlarına girmelerine engel bir bilginin bulunmaması.

Soğuk Savaş sonrası dönemden günümüze kadar uzanan süreçte de Avrupa güneyden ve son dönemlerde yaygın olarak kullanılmaya başlanan Doğu Avrupa'dan gelen yoğun göç akınlarıyla karşı karşıyadır. İlerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde yer verilecek 1997 Amsterdam Anlaşması ve 1999 Tampere Zirvesiyle vatandaşlarına 'özgürlük, güvenlik ve adalet' ortamı sağlamayı hedefleyen AB, bu doğrultuda sınırların güvenliği, örgütsel suçlar ve kaçakçılıkla mücadele gibi göçle bağlantılı suçları öncelikli tehdit olarak algılamıştır (Kolukırmık, 2014: 42-43). Bu gelişmeler karşısında iç sınırlarını kaldıran ve serbest dolaşım imkânı sağlayan Avrupa, dış sınırlarındaysa geçirgenliği en yüksek seviyede azaltarak 'Kale Avrupası' oluşturmuştur. Avrupa'da zaman içerisinde artarak devam eden göç ve göçmen karşıtı tutum neticesinde Avrupa'nın üçüncü dünya ülkelerinde sürdürmekte olduğu sınır kontrollerinin artırılması yönünde adımlar atılmıştır. 'Kale Avrupası' düzenlemeleri sonrasında yasa dışı göç yollarına mecbur kalan on binlerce insan suç tacirlerinin ellerine mahkûm edilmiş, büyük bir kısmının göç yolunda ölmesine neden olunmuştur (Sönmez, 2015: 227). AB'nin düzensiz göç olgusunun kontrolü ve engellenebilmesi noktasında oluşturmuş olduğu kurumlar AB sınırlarını göçmenler için dünyanın en ölümcül sınırları haline getirmişlerdir. AB'nin izlemiş olduğu göç politikası öldürme, ölüme izin verme veya ölüme açık hale getirme fiili durumlarını ortaya çıkarmıştır.

1990'ların sonuna gelindiğinde genişlemeyi amaçlayan AB'nin önündeki en büyük problemlerden birisi de göç sorunu olarak görülmüştür. 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması ile bu kaygılar çok daha somut bir hale gelmiş, AB kurumsal olarak göçle mücadele etmeye başlamıştır. Göç konusuyla ilgili kavramlar olan iltica, sığınma gibi alanlarda ortak bir politikası bulunmayan AB

lkeleri tarafından konuyla ilgili uygulamalarının aynı doğrultuda olması amacıyla Ortak Avrupa İltica Sistemi yoluyla yasal düzenlemeler yapılmıştır (akran ve Eren, 2017: 13).

Soğuk Savaş sonrası dönemdeyse özellikle 11 Eylül 2001 yılında yaşanılan terör olayı ardından oluşturulan yeni güvenlik ve tehdit tanımlamaları kapsamında gç olaylarına karşı sergilenen tutum değişmiş, gç olgusu bir güvenlik tehdidi olarak grlmştir. Genel bir kanı olarak 9/11 saldırıları sonrası Avrupa'nın gç politikasının değiştiği kabul edilmektedir. Fakat 1990'lı yılların ilk dönemlerinden itibaren de göçmen akınları Avrupa'da 'yoksulların işgali', 'Avrupa'nın saldırıya uğraması' ifadeleriyle tanımlandığını görmek mümkündür (Deniz, 2014: 178-179).

Son dönemde Avrupa'da gç karşıtı parti ve guruplarca gç ve göçmen kavramlarını tanımlamak için 'istila', 'diğerleri' ve 'kimlik kavramı' gibi ifadelerin fazlasıyla kullanıldığı görülmektedir. Kopenhag Okulu tarafından 'dinleyici' olarak tanımlanan ve başarılı bir güvenikleştirme süreci için gvenikleştirici aktörler tarafından ikna edilmesi gereken toplumun yaşamakta olduğu koşulların gç kavramının güvenlik tehdidi olarak kabul edilmesi sürecinde önemli bir faktör olduğu unutulmamalıdır. 11 Eylül 2001 saldırıları ve Avrupa'nın önemli büyük şehirlerinde meydana gelen terör eylemleri 'dinleyici' kitlenin ikna olmasında önemli etkenler olarak kabul edilmektedir (Mandacı ve zerim, 2013: 108).

Avrupa'da 1980'lerin ortalarından itibaren kurulmaya çalışılan gç-güvenlik ilişkisi, 2011 sonrası dönemde Suriye iç savaşını takip eden yıllarda milyonlarca mültecinin Avrupa sınırlarında gelmeye başlamasıyla hiç olmadığı kadar fazla anılır bir hale gelmiştir. Birlik ülkelerine gelmek isteyen mültecilere engel olabilme amacıyla askeri önlemler olmak üzere her türlü yöntem tartışılmadan kabul görmektedir. Bu durum ileri teknoloji ürünü güvenlik sistemlerinden, ulusal ve uluslararası sınır güvenlik ekiplerine, çeşitli merkezlerde ve sınırlarda görevli memurlara kadar uzanan, göçü engellemek üzerine görev yapan çok geniş çapta bir sektörün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kopenhag Okulu güvenikleştirme teorisinin en önemli adımlarından birisi olarak bilinen, uygulanmakta olan üst düzey önlemlerin meşrulaştırılması çabasını Suriyeli mültecileri rneğinde Avrupa politikalarında da görmekteyiz. İstisnasız olarak bütün mültecilerin ülkelerin refah seviyelerinin bir düşmanı, salgın hastalıkların kaynağı, toplumsal güvenlik için risk ve potansiyel birer suçlu oldukları söylemlerini uluslararası terörizmden kaynaklanan

korkuyla harmanlayarak yerel halkların gözünde bir ‘tehdit’ oluşturulmaktadır (Rumelili ve Karadağ, 2017: 69-70).

Terörizm ve güvenlik kelimeleriyle her geçen gün daha sık olarak birlikte anılmaya başlanan göç olayları, Avrupa’nın önemli büyük şehirlerinde meydana gelen terör saldırıları sonrası öncelikli bir güvenlik tehdidi haline gelmiştir. 2001 yılında düzenlenen Laeken Zirvesi ardından yayınlanan sonuç raporunda ‘Birlik dış sınırlarının uygun olan şekilde korunabilmesi için terörizm ve illegal göç ile etkili bir şekilde mücadele edilmesi gerektiği’ vurgulanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2001: 12). Benzer şekilde, Hague Programı kapsamında Brüksel’de düzenlenen zirvenin ardından da, özellikle 2001 ve 2004 terör saldırıları sonrası AB üye ülke vatandaşlarının güvenliğinin yeni bir aciliyet gerektirdiğinin altı çizilmiş, Avrupa vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için illegal göç ve organize suçlarla mücadelede yeni ve etkili çözüm yollarının bulunması gerektiği ifade edilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2004: 4).

9/11 felaketi sonrası artan güvenlik kaygılarından etkilenen AB göç politikası açısından bir diğer dönüm noktası ise Lampedusa krizidir³. İtalya’ya bağlı bir ada olan Lampedusa, Kuzey Afrika ve Ortadoğu’da yaşanan Arap Ayaklanmaları sonrası mülteci akınına tanıklık etmiştir. Bölgede yaşanan çok sayıda can kaybının ardından başta dönemin İtalya başbakanı Silvio Berlusconi olmak üzere birçok AB ülkesi lider Birliğin tembel davrandığı ve önlem almakta geç kaldığı yönünde söylemlerde bulunmuştur. Lampedusa olayları için her geçen gün artan mülteci sayısı ve can kayıpları sebebiyle ‘kriz’, ‘acil durum’ ve ‘kitlesel akın’ gibi tanımlamalar kullanılmış, AB için göç konusunun güvenlikleştirilmesi noktasında sembol hale gelmiştir (BBC News, 2013).

Frontex ve Eurosur gibi kurumlar da göçün güvenlikleştirilmesine yönelik sürecin ortaya çıkmasında önemli rol oynamışlardır (Aras, 2014: 76). Çalışmanın genelinde vurgulandığı gibi göç olgusunun güvenlikleştirilmesi hususunda dönüm noktası olarak kabul edilen 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası göç kavramının insani boyutları göz ardı edilmiştir. Azami insan haklarına ulaşabilmek amacıyla göç etmek durumunda kalan grupların kaderi insan kaçakçılarının ellerine bırakılmış veya insani olmayan şartlarda çalışmalarına göz yumulmuştur. Birçok göçmen sığınma

³3 Ekim 2013’te Lampedusa açıklarında bir geminin batması sonucu 360’dan fazla kaçak göçmen ölmüştür.

başvurusu dahi yapma şansı bulamadan sınır dışı edilme tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır (Şener, 2017: 24).

Avrupa’da iç pazar oluşturma düşüncesiyle hareket edilerek sınırların lağvedilmesi göçmen akınlarının ilgisini çekmiştir. Ayrıca daha düşük ücretlerle çalışacak olan göçmenlerin yerli nüfusun işe alınma şansını düşüreceği ve işsizliği artıracığına yönelik korkular yayılmıştır. Öte yandan göçmenlerin yüksek doğurganlık oranları sebebiyle, ev sahibi ülke vatandaşlarının ileride azınlık olma endişeleri doğrultusunda ‘kimlik’ tartışmaları başlamıştır (Deniz, 2014:179). Sekizinci yılına giren Suriye iç savaşının sebep olduğu mülteci krizi sonrası Türkiye’de de benzer kaygılar dile getirilmektedir. Nitekim Kamu Denetçiliği Kurumunca hazırlanan ‘Türkiye’deki Suriyeliler’ özel raporunda, 2011-2017 yılları arasında Türkiye’de 276 bin 158 Suriyeli çocuğun dünyaya geldiği belirtilmektedir (Karar, 2018). Ayrıca 2013 yılında yapılan Transatlantik Eğilimler Araştırması’nın ardından yayınlanan raporda Türk halkının ve AB üyesi devletlerin vatandaşlarının göç kavramını ve mültecileri çözülmesi gereken bir sorun olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Rapor sonuçlarına göre Türkiye’de araştırmaya katılanların %54’ü Avrupa’da ise %44’ü göçü bir sorun olarak nitelendirmiştir. Aynı raporda Türkiye’de katılımcıların %70’i, Avrupa’da ise %50’si göçü tehdit olarak tanımlamışlardır (Ünal, 2014: 72-73).

Ülkelerin yasa dışı göçle mücadele kapsamında güvenlik önlemlerini artırması ilerleyen dönemlerde amaçlarına ulaşmak için hayatlarını kaybeden göçmen sayısının artmasına sebep olmuştur (Çam, 2014: 28,29). 1990’ların son dönemlerinde deniz yoluyla gerçekleştirilen göçler sonrasında İspanya, Kıbrıs, İtalya, Malta, Yunanistan ve Doğu Akdeniz’de büyük insani krizler yaşanmıştır. 2000’li yıllara gelindiğindeyse küçük deniz araçlarının kullanıldığı göç akınlarında ciddi oranda artış yaşanmıştır. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının ardından savaş bölgesinden çeşitli amaçlarla kaçmak zorunda kalan ve başta Lampedusa, Fuerleventura/İtalya, Kanarya/İspanya ve Samos/Yunanistan adalarına ulaşmayı hedefleyen 15,148 mültecinin 2014-2018 yılları arasında Akdeniz’de hayatını kaybettiği bilinmektedir (Missing Migrants, 2018). Avrupa’ya geçmek isteyen mültecilerin sayılarının azaltılması ve denizlerde meydana gelen boğulma vakaları gibi küresel boyuttaki insani krizlerin önüne geçilebilmesi amacıyla, Türkiye-AB arasında imzalanan GKA sonrasında Türkiye karasularında ve uluslararası sularda

yaşanan boğulma vakalarının sayısal verilerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur. Tablo incelendiğinde GKA imzalanması sonrasında mültecilerin kaynak veya transit ülkelere iade edileceklerini bilmelerinin de etkisiyle, Türkiye karasularında yaşanan vakalarda %90' varan bir azalma olduğu görülmektedir

Tablo 1: Türkiye Karasuları ve Uluslararası Sularda Görülen Boğulma Vakaları

Yıl / Bölge	Türkiye Karasularında Yaşanan Boğulma Vakaları	Uluslararası Sularda Yaşanan Boğulma Vakaları
2014	1488 kişi	1931 kişi
2015	3486 kişi	2023 kişi
2016	319 kişi	3017 kişi

Kaynak: (İmkander, 2017: 59)

AB'nin önleme temelli ve güvenlik kaygılarıyla oluşturulmuş göç politikası 2005 yılında da büyük bir krize sebep olmuştur. AB'nin Afrika'daki tek sınırı olan İspanya'ya ait Ceuta Melilla bölgesi mülteci akışına karşı dikenli tellerle çevrilmiş, akınları durdurabilmek için sert güvenlik önlemleri alınmıştır. Fas'ın transit ülke olarak kullanılmasını engellemek için de Fas yönetimiyle anlaşma sağlanarak yakalanan mülteciler hayati tehlikeleri olmasına rağmen sınır dışı edilmiştir. Bu önlemler sonrası çok sayıda insan hayatını kaybetmiş, bölgede büyük bir insanlık dramına tanık olunmuştur. AB'nin kontrol merkezli ve göçü önlemeyi amaçlayan politikası başarısızlıkla sonuçlanmıştır (BBC News, 2005). Günümüzde de Suriyeli mültecilerin yer aldığı benzer haberler yazılı ve görsel medyada yer almakta ve bir kez daha başarısız olan AB göç politikası eleştirilmektedir. Bu çerçevede AB göç politikalarının temelini oluşturan yasal mevzuata ve düzenlemelere kısaca değinilecektir.

AB'nin iltica ve göç alanında uygulamış olduğu politikaların yasal dayanağı olarak Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın "Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı" bölümü kabul edilmektedir. Ayrıca 2016 yılında son metni kabul edilen Avrupa Birliği Temel Hakları Bildirgesi 18. maddesi: "*Sığınma hakkı, 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve sığınmacıların statüsüne ilişkin 31 Ocak*

1967 tarihli Protokol kuralları dikkate alınarak ve Avrupa Topluluğunu kuran Antlaşma'ya uygun olarak teminat altına alınmalıdır” hükmünü içermektedir (Official Journal of the European Communities, 2000: 12).

AB üye ülkeleri arasında en çok tartışılan konu haline gelen ve Birlik içerisinde yükselen muhalif seslerin kaynağı olarak gösterilen; “mültecilerin sığınma başvurularının hangi ülke tarafından değerlendirileceği” sorusunun cevabı olan düzenlemeler Dublin III Yönetmeliği’nde yer almaktadır. Dublin Sözleşmesi ve 2003 yılında imza altına alınan Dublin II Yönetmeliği’nin reformu olan Dublin III Yönetmeliği 2013 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik genel hatlarıyla AB sınırlarına giren bir sığınmacının AB içerisinde birden fazla ülkeye başvuru yapmasının veya ilk başvuru yaptığı ülkeler tarafından yeni bir başvuru yapmak üzere başka ülkelere gönderilmesinin önüne geçmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda 11 Aralık 2000 tarihinde Eurodac Yönetmeliği yürürlüğe girmiş, ilgili yönetmelik üzerinde 26 Haziran 2013 tarihinde değişiklikler yapılmıştır. Bu düzenleme kapsamında oluşturulan “Eurodac” sistemi içerisinde bulunan veri tabanı sayesinde sığınma başvurusu yapan kişilerin parmak izleri kaydedilmekte ve üye ülkeler bu bilgilere bilgisayar ortamında kolayca ulaşabilmektedir (Çakran ve Eren, 2017: 16-17).

Amsterdam Anlaşması ve Tampere Zirvesi’de AB göç politikasının oluşturulması noktasında mihenk taşları olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple daha ayrıntılı olarak incelemek gerekli görülmüştür.

1.4.2.1. Amsterdam Anlaşması

Amsterdam Anlaşması, AB üye ülkelerinin kurumlarını ilerleyen dönemlerde üye olacak ülkelerin gelişine hazırlamak için reformlar yapmak amacıyla imzalanmıştır. Başlıca yenilik düşünülen alanlar; AB ve Avrupa Ekonomi Topluluğu’nun (AET) anlaşmalarının değiştirilmesi, yeniden numaralandırılması ve konsolidasyonu olarak belirlenmiştir. Bir diğer hedefse daha şeffaf karar verme mekanizmasının oluşturulması olmuştur. Söz konusu anlaşma 2 Ekim 1997’de imzalanıp, 1 Mayıs 1999’da yürürlüğe girmiştir (Avrupa Birliği Anlaşmaları, 2017).

Amsterdam Anlaşması üye ülkelerin topraklarına gerçekleşen iltica, sığınma, göç ve yasadışı sınır geçişi gibi birçok konunun çerçevesinin çizildiği ve alınması gereken tedbirlerle izlenecek yol haritasının belirlendiği bir anlaşma olma özelliği taşımaktadır (İltica ve Göç Mevzuatı, 2005). Bu anlaşma ulusal göç politikalarının Avrupa düzeyine taşınmasının en temel adımı olmuştur. Böylece AB’de ortak bir göç ve sığınma politikası geliştirmenin hukuki yolları açılmıştır. Yaşanan büyük göç dalgaları sonrasında görülmüştür ki; Avrupa ülkeleri ve uluslararası örgütler aşırı göç dalgalarına karşı çaresiz kalmaktadır. Ayrıca kamuoyunun da yakından takip ettiği Akdeniz ve Ege kıyılarında yaşanan ölümcül göç yolculuğu haberleri mülteci probleminin insani kriz boyutuna ulaştığını ifade etmektedir. AB’nin uluslararası arenada yetersizliğinin yanı sıra Avrupalı liderlerin radikal söylemleri sonrası AB değerlerinin de üye ülke çıkarlarından daha önemsiz olduğu ortaya çıkmıştır (Koçak ve Gündüz, 2016: 67).

AB ülkeleri arasında var olan serbest dolaşım anlaşması artan göç vakaları ve iltica talepleri sonrası tartışma konusu haline gelmiştir. Amsterdam Anlaşması’nın vizeler, göç, iltica ve diğer serbest dolaşım hakkıyla ilgili bölümünde karşılaşılabilecek herhangi bir durumda izlenecek adımlar belirlenmiştir. Bu adımlar içerisinde;

- Üye devletlerden birisinde gerçekleştirilmiş olan sığınma başvurusunun incelenmesi sorumluluğunun hangi üye devlete ait olduğunun tespit edilmesine yönelik ölçüt ve mekanizmalar,

- Sığınmacıların üye devletlere kabulüne ilişkin asgari standartlar ve üçüncü ülke vatandaşlarının mülteci olarak vasıflandırılmasına ilişkin gereklilikler,

- Üye devletler tarafından mültecilik statüsünün verilmesine ve geri alınmasına ilişkin usuller,

- Kendi menşee ülkesine geri dönemeyen üçüncü ülke vatandaşlarına ve uluslararası korumaya ihtiyacı bulunan kişilere geçici koruma sağlamaya yönelik atılacak adımlar,

- Üye devletler arasında mülteci ve yerinden edilmiş kişilerin kabulünden doğan sorumlulukların üstlenilmesi noktasında dengenin sağlanması,

- Bir üye devlette yasal olarak ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının diğer bir üye devlette ikamet edebileceğine yönelik hakları ve gerekli koşullar belirlenmiştir (Amsterdam Treaty, 1997: 28).

1999 yılında Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinin ardından, III. Sütunda bulunan göçe ilişkin belirli konular Topluluk (I. Sütun) sütununa aktarılmıştır. Komisyon, karar alma sürecini başlatma yetkisi kazanırken Avrupa Parlamentosu'nun (AP) danışma rolü artmış ve Adalet Divanı birtakım yargısal yetkiler kazanmıştır. Ayrıca AB üyesi devletler, GKA'lara dair yetkileri de birliğin sorumlu organlarına devretmiştir. Amsterdam Antlaşması'nda alınan kararlar sonrasında birliğe katılmak isteyen ve adaylık statüsü verilen ülkelerle GKA imzalanması öncelikli koşul haline getirilmiştir.

1.4.2.2 Tampere Zirvesi

Tampere Zirvesi, Amsterdam anlaşmasının ardından 15-16 Ekim 1999 tarihinde Avrupa Birliği'nde özgürlük, güvenlik ve adalet alanı yaratılmasına ilişkin olarak özel bir toplantı niteliğinde düzenlenmiştir. Zirvede, birbirinden ayrı fakat yakın ilişkili olan iltica ve göç konuları dört temel başlıkta görüşülmüştür. Bu başlıklar; AB ortak sığınma ve göç politikasının oluşturulması, tam anlamıyla adaletin oluşturulması, Birlik çapında suçla mücadele ve daha sert önlemlerle caydırıcılığın artırılmasıdır (Avrupa Parlamentosu, 1999).

Zirvede temel maksat, göç hususunda üye devletler arasında uygulanacak asgari standartların belirlenmesi olmuştur. Ayrıca AB sığınma ve göç politikası kapsamında, kaynak ülkelerle diyalog ortamının kurulması, ortak bir sığınma sisteminin oluşturulması, üçüncü ülke vatandaşlarına adil muamele uygulanması ve göç akışının yönetimi doğrultusunda görüşmenin sürdürülmesi gerektiğinin vurgusu yapılmıştır. Zirvede Avrupa'daki siyasi koşulların dikkate alınmasının yanı sıra kaynak ve transit ülkelerdeki gelişmelerde göz önünde bulundurularak kapsamlı bir çalışma yapılması hedeflenmiştir (Carrera, 2009b: 47-61). Zirve kapsamında alınan kararlar vasıtasıyla göçmenlere üye ülke vatandaşlarının sahip olduğu haklarla eşit hakların tanınması, ekonomik ve insani koşulların sağlanması amaçlanmıştır.

Zirvede alınan kararlar göç ve mülteci konularında birliğin günümüz stratejilerinin temelini oluşturmaktadır. 2004 yılında Hague programının sonucunda yayınlanan bildiride göç hareketlerine karşı daha ılımlı bir bakış açısıyla yaklaşılması ve göç hareketlerinin pozitif etkilerini artırmaya yönelik düzenlemeler yapılması

kapsamında hazırlanan 10 madde de Tampere Zirvesi'nin bir etkisi olarak görülmektedir (Avrupa Parlamentosu, 1999). Avrupa'da barışın sağlanması ve refah seviyesinin yükselmesi için Avrupa'nın bütünleşmesi, insan haklarına, demokratik kurumlara ve hukukun üstünlüğüne bağlı olmasının önemi vurgulanmıştır. Tampere Zirvesinde bireylerin Birlik içerisinde özgürce hareket etmesi, asgari güvenlik ve adalet hizmetlerinden yararlanabilmesi imkânlarının sağlanmasını ve AB ülkeleri vatandaşlarının kaygılarını gidermeyi amaçlayan kararlar alınmıştır.

Serbest dolaşım hakkı AB bütünlüğünün en önemli göstergesi ve AB ülkelerinin vatandaşı olmanın en büyük avantajı olarak nitelendirilmektedir. Serbest dolaşım imkânı sağlanması kapsamında Birlik içerisinde iç sınırların kaldırılması ilerleyen yıllarda dış sınırların güvenliğinin sorgulanmasına sebep olmuştur. Dünya genelinde yaşanan gelişmeler sonrası güçlü ekonomisi ve sağladığı istihdam imkânlarıyla AB ülkeleri geniş bir kitlenin cazibe merkezi haline gelmiştir. Artan göçmen sayılarının ardından dış sınırların güçlendirilmesi ve kontrolün sağlanması amacıyla aday ülkelerden Tampere Zirvesinde alınan kararlar kapsamında oluşturulan yasal mevzuata ve politikalara bağlı kalmaları talep edilmiştir (Çam, 2014: 46-47).

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye ve AB için göç hususunun yeni bir kavram olmadığı ve her iki tarafında zengin bir göç tarihine sahip olduğu anlatılmıştır. İlerleyen bölümlerde de tarafların güvenlik kaygıları sebebiyle değişen göç politikalarına ve bu yeni dönemin birbirleriyle ilişkilerine olan etkilerine değinilecektir.

2. BÖLÜM

TÜRKİYE ve AB’NİN MÜLTECİ KRİZİNE YAKLAŞIMI VE SİYASAL SÖYLEMLER

Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından şekillenen yeni güvenlik anlayışının başrollerinden birisi haline gelen mülteciler yeni dönemde güvenlik tehdidi olarak algılanmaya başlanmıştır (Collyer, 2006: 255-270). 1990’lı yıllarda düşük politika meselesi olarak görülen ve insani müdahalelerle çözüme kavuşturulabileceğine inanılan göç meselesi geçen on yıl içerisinde çok daha tartışılır bir hale gelmiş, güvenlik tehdidi olarak görülmeye başlanmıştır. 2003 ve 2010 yıllarında Uluslararası Göç Örgütü tarafından yayımlanan “Uluslararası Terörizm ve Göç” raporları bu konuyla ilgili algı değişimine en önemli örneklerdendir. Söz konusu raporlarda 11 Eylül 2001’deki New York saldırıları sonrası ABD ve Avrupa ülkelerinde başlayan göç ve göçmen karşıtı tutumun İspanya, Rusya Federasyonu, Türkiye, Filipinler ve Ürdün gibi ülkelerdeki terör olayları sonrasında artarak devam ettiği vurgulanmıştır. Dünyada sınırların önemini yitirmesinin ardından terör faaliyetlerinin de bölgesel konular olmaktan çıkıp küresel bir hâl aldığı söylenmektedir. Raporlarda hava, kara ve deniz sınırlarının güvenliğinin önemi vurgulanırken ülkelerin uluslararası güvenlik örgütleriyle işbirliği yapması gerektiğinin de altı çizilmiştir (Uluslararası Göç Örgütü, 2010, 6-18).

Daha önce de vurgulandığı üzere, Türkiye Cumhuriyeti’nin göç politikası içinde bulunulan dönemin koşullarına göre şekillenmiştir. Göç politikasının oluşturulmasında önemli dönüm noktaları olmuştur. Kronolojik sırasıyla bu satır başlarından ilki Cumhuriyet döneminde ‘milli kimlik’ ve ‘aidiyet’ oluşturulmasına yönelik politikalardır. Söz konusu düşüncelerin etkisiyle oluşturulan 1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanunu kapsamında yalnız ‘Türk soyundan meskûn ve göçebe’ kişilere Türkiye’ye göç etme hakkı verilmiştir. İkinci olarak Soğuk Savaş döneminde ise NATO’ya girilmiş ve diğer üye ülkelerinde talepleri doğrultusunda göç konusu güvenlikleştirilmiştir. Türkiye’nin göç politikalarını en çok etkileyen husus ise çalışmanın bütününde altı çizilen 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne koymuş olduğu coğrafi çekince. En nihayetinde, Suriyeli vatandaşlara karşı uygulanmakta olan politikalarda görüldüğü üzere son dönemde Türkiye’nin göç politikası, AB üyelik

sürecinden ve AB göç politikalarından etkilenmiştir (Canpolat ve Ariner: 2012, 15-16).

Suriye’de devam eden savaşın ardından ortaya çıkan acı senaryo karşısında Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının içinde ve dışında kurmuş olduğu kampların yanı sıra birçok şehrinde de Suriye vatandaşlarını ağırlamaktadır. BMMYK’nin çalışmalarına devam etmesine rağmen, Türkiye’ye gelen mülteci sayısı üçüncü ülkelerin tamamına yerleştirilen mülteci sayısından fazladır. Bu resimden de anlaşılmaktadır ki; Türkiye’deki mülteci sayısı önümüzdeki günlerde artmaya devam edecek, birçok Suriyeli üçüncü ülkelere gitmek yerine Türkiye’de kalıp yerleşik bir hayata geçecektir. Türkiye’nin ‘açık kapı’ politikası yanında, sınırlarında mülteci görmek istemeyen, bu doğrultuda finansal olarak desteklediği üçüncü ülkeleri ‘tampon bölge’ olarak kullanan AB ülkelerinde liderlerin söylemleri analiz edildiği zaman bir bütün olunamadığı görülmektedir.

Mülteci krizinin Türkiye ve AB gibi iki önemli aktör arasındaki ilişkiye olan etkisinin analizinin yapılabilmesi için tarafların kriz karşısında takındıkları tutum ve izledikleri politikalar incelenecektir.

2.1. TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI VE MÜLTECİ KRİZİNE YAKLAŞIMI

Çok sayıda göç vakası yaşamış olan Türkiye’nin başarılı bir göç politikasının olmadığı Suriye iç savaşı ve beraberinde gelen mülteci kriziyle bir kez daha gün yüzüne çıkmıştır. Bu kapsamda bakıldığında, kendi sınırları içerisinde ve sınır bölgesinde kurulmuş olan kamp alanlarında milyonlarca mülteci barındıran bir ülke olarak Türkiye için, yaşanan büyük kriz kendi göç politikasını oluşturma ve göç konusuyla ilgilenmek üzere resmi kurumların kurulması noktasında büyük bir fırsat olmuştur. Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere Türkiye’nin mülteci sorunları karşısında tutumu değişken olmuştur. Irak Krizi sonrası sınırlarını kapatan bir ülke pozisyonuna düşürülmek istenen Türkiye’nin kendi iç güvenliği hususundaki kaygılarına kayıtsız kalınmıştır. Sınırların kapatıldığı ve güvenlik kaygısının ön plana çıkarıldığı bir tutumun aksine, Suriyeli mültecilere uygulanan ‘açık kapı’ politikasının ise şüphesiz Türkiye iç ve dış politikasında önemli etkileri olmuştur.

1989 yılında Bulgaristan'da komünist yönetimin yıkılmasına kadar süren dönem içerisinde soydaş olarak kabul edilen Bulgaristan Türkleri, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde misafir edilmiştir. Böylece bir gün ülkelerine geri döndüklerinde yapılan iyiliklerin hatırlanacağı bu sayede iki ülke arasında güçlü bağların kurulabileceği düşüncelerinin bir benzeri de Suriyeli mültecilere karşı yürütülen açık kapı politikasında görülmektedir.

Komşularla sıfır sorun politikası kapsamında 2000'li yıllarda Suriye yönetimiyle kurulan bağlar iki ülkeyi birbirine yakınlaştırmıştır. 2011 yılında Suriye'de halk ayaklanmalarının başlamasının ardından Türk hükümeti Suriye tarafıyla kurulmuş olan bağların kopmaması için krizin diyalog kanallarıyla çözülmesi yönünde telkinlerde bulunmuştur. Bu kapsamda dönemin Dışişleri Bakanı olan Ahmet Davutoğlu Şam ziyaretinde Suriye lideri Beşar Esad ile 6 saat süren bir toplantı gerçekleştirmiştir. Davutoğlu'nun ziyaretinin ardından istenilen sonuç alınamamış, iki ülke arasındaki bağlar kopmuştur (Milliyet, 2011). Bu noktadan sonra Türkiye tarafından rejim karşıtı muhaliflere sağlanan destek artmış İstanbul ve Antalya'da toplantılar yapmalarına müsaade edilmiştir. Suriye'de Rejim güçlerinin muhalifler üzerindeki kontrolünü kaybetmesi ve Esad karşıtı eylemlerin artarak devam etmesi sonrası muhalif gruplara karşı uygulanan şiddet artmıştır. Ayrıca bölgede ortaya çıkan PYD, El-Nusra, DEAŞ gibi örgütler çatışmaların şiddetlenmesine ve ülkedeki istikrarsızlığın devam etmesine sebep olmuştur (Orhan, 2013: 25-26). Rejimin baskısı, artan şiddet politikası, bölgede ortaya çıkan terör grupları gibi etkenler sebebiyle ülkelerinden ayrılan Suriyeliler Nisan 2011 tarihinden itibaren Türkiye'de misafir edilmeye başlanmıştır.

2014 yılında Resmi Gazete'de yayınlamasıyla yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile ülkelerinde var olan savaşın ardından hayati tehlikelerinin bulunması ve asgari yaşam ihtiyaçlarının karşılanamaması nedeniyle Türkiye sınırlarına bireysel veya kitleler halinde gelen Suriye vatandaşlarına ülkelerine geri gönderilmeme garantisi verilmiştir. Sığınmacılara geçici koruma statüsü verilerek işkence, insanlık dışı muamele ve dini, dili, ırkı gibi nedenler sebebiyle baskıya maruz kalmaları gibi hususların önüne geçilmiştir. Türkiye söz konusu yönetmelik kapsamında ağırlamakta olduğu "misafirleriyle" ilgili Türkiye'de kalmaları, üçüncü bir ülkeye gönderilmeleri ve bu faaliyetlerin yürütülmesi esnasında uluslararası kuruluşlarla ortak çalışma yapılabilmesi için gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Yönetmelikte yer

alan en önemli maddelerden birisiyse; geçici koruma altına alınan Suriye vatandaşlarına verilen geçici koruma kimlik belgeleriyle sağlık, eğitim gibi temel hizmetlere ulaşabiliyor olmalarıdır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'nin (HUGO) 2014 yılında hazırlamış olduğu rapor; araştırmaya katılmış olan Türk vatandaşların %72'sinin Suriyeli mültecileri 'din kardeşi', 'misafirler' ve 'zulümden kaçan insanlar' olarak gördüklerini açıklamaktadır (Lortoğlu, 2014: 72). Uluslararası Af Örgütü tarafından yayınlanan bir başka rapordaysa başta Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa gibi Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları şehirlerde vatandaşların artan hırsızlık olaylarından, sokakların daha güvensiz bir hal aldığından ve işsizlik rakamlarındaki artıştan mustarip oldukları görülmektedir. Benzer şekilde Suriyeli mültecilerde kolluk kuvvetleri tarafından kötü muameleye uğradıklarından, geri gönderilmekten korktukları için şikâyet edememekten ve geleceğe yönelik belirsizliklerden kaynaklanan rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir (Amnesty International, 2014: 14,18). Söz konusu raporlar göstermektedir ki; açık kapı politikası her iki ülke vatandaşları için de hayata geçirilmesi noktasında fazlasıyla çaba gerektirmektedir.

Bugün gelinen noktada artık Suriyeli mültecilerin topluma uyum süreci konuşulmaktadır, unutmamalıyız ki başarılı bir bütünleşme süreci uygulanabilirse, Türkiye'nin ülkelerinden göç etmek durumunda kalan Suriyeli vatandaşlardan eğitim, sanayi gibi birçok alanda yararlanılabilme şansı bulunmaktadır. Türkiye'de yerel halk tarafından gösterilen misafirperverlik sonrasında ülkeye olan mülteci akını artmış paralelinde iyi bir entegrasyon sürecinin nasıl olacağı tartışılmaya başlanmıştır. Fazlalaşan göçmen sayısı sağlanan kamu hizmetinin maliyetinin yükselmesine sebep olmuş Türkiye Cumhuriyeti hükümetince mali kaynak talepleri her ortamda tekrarlanmaya başlanmıştır. İstenilen mali desteğin bir türlü alınamaması başta AB ülkeleri olmak üzere diğer devletler ve devlet dışı aktörlerle Türkiye arasında temel anlaşmazlık noktası haline gelmiştir.

BMMYK verilerine göre 3,5 milyon Suriye vatandaşı ev sahipliği yapan Türkiye (BMMYK, 2018b) vermiş olduğu şartlı mülteci statüsüyle söz konusu misafirlerine çalışma izni almak ve iş yeri açabilmek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvuru hakkı tanımaktadır (Resmi Gazete, 2016). Böylece

Suriyelilerin Türk toplumuna bütünleşme süreci hızlandırılmakta ve aynı zamanda bu büyük kitlenin iş gücü potansiyelinin kullanılması amaçlanmaktadır.

Dünyadaki en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'nin bu büyük kitleden iş gücü gibi alanlarda yararlanabilmek için sürdürdüğü mültecilerin topluma entegrasyon sürecinin değerlendirilmesi çerçevesinde sonraki bölümde hükümet yetkililerin söylemlerine ve 'misafir' tanımlamasına değinilecektir.

2.1.1. İlk Göç Dalgası, 'Misafir' Tanımlaması ve Söylemler

Çalışmanın genelinde göç kavramının insanlığın doğuşundan günümüze kadar uzanan geniş bir tarihi geçmişe sahip olduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde, Türkiye'nin Suriyeli mültecilere karşı uyguladığı açık kapı politikası sonrası ortaya çıkan 'misafir' söylemi de semavi dinlerin kutsal kitaplarında yer alan bazı ayetlere konu olacak kadar köklü bir kavramdır. Türkiye'nin de taraf olduğu ve hâlihazırda uyguladığı göç politikasının dayanak noktası olan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'nin mülteci tanımlaması ve geri göndermeme ilkesi Immanuel Kant'ın misafirperverlik söylemi paralelinde oluşturulmuştur (Lortoğlu, 2017: 54).

Kant 'Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme' adlı çalışmasında eserine de isim vermiş olan ebedi barışın sağlanması noktasında üç maddeden bahsetmektedir. İlk madde 'her devletin esas teşkilatı cumhuriyetçi olmalıdır', ikinci madde 'devletler hukuku hür devletlerden kurulu bir federasyona dayanmalıdır' üçüncü ve son maddeyse 'dünya vatandaşlığı hukuku evrensel bir misafirperverlik şartlarıyla sınırlandırılmalıdır' şeklindedir. Kant misafirperverlik olgusunun ahlaki değil hukuki bir sorumluluk olduğunu savunmuştur. Aynı zamanda yeryüzünün yuvarlaklığı sebebiyle sınırsız dağılmanın imkânsızlığını belirtmiş bu sebeple insanların bir arada yaşamayı hoş görmek zorunda olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yeryüzündeki sınırlı kaynakların paylaşılması gerektiğini ve yabancıların yerel halkın yaşamını tehdit etmediği sürece belirli bir topraktan yararlanma ve sığınma hakkının barışçıl olduğunu, bu nedenle söz konusu taleplerin geri çevrilmesinin adil bir davranış olmadığını savunmuştur (Kant, 1960: 26-35). Günümüzdeyse sığınma kavramı hukuki bir hak olarak kabul edilmekten ziyade büyük ve egemen devletlerin bir lütfu

olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Ulusal çıkarlarını ve güvenlik kaygılarını öncelikleri haline getiren devletler en temel insani yükümlülüklerini dahi yerine getirmekten kaçınmaktadırlar.

Suriye’de 2011 yılında Rejim karşıtı grupların gösterileri olarak başlayan ve takip eden zamanda bir iç savaşa dönüşen ayaklanmaların üzerinden günümüz itibariyle 7 yıl geçmiş ve konuyla ilgili rakamlar inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Başlangıcında hem Rejim tarafından kendi medya gücünü kullanarak yapılan açıklamalarda hem de küresel basında yer alan haberlerde sorunun bu kadar uzun süreceği beklenmiyordu. Şimdiki konjonktürün tam tersine Suriye’nin yeniden huzura kavuşmasının Esad ile mümkün olacağı değerlendirilmekteydi (Hürriyet, 2011). Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ile kişisel bir yakınlığı vardı. Bu yakınlıktan da yararlanarak Suriye’de bir reform paketi hazırlanmasını isteyen Türk hükümeti, Esad’ın baskı ve şiddet yolunu seçmesiyle yüzünü Suriyeli muhaliflerden yana dönmüş ve sonrasında kurulacak olan Suriye Ulusal Koalisyonu’nu⁴ Suriye halkının temsilcisi olarak kabul etmiştir (Kirişçi, 2014: 7-10).

24 Ağustos 2012 tarihinde dönemin Dışişleri Bakanı Davutoğlu, bütün çabalara rağmen mevcut yönetimle Suriye’nin devam edebilmesinin mümkün olmadığını, mutlak bir değişimin gerektiğini ifade etmiştir. Suriye’de bu değişimin kısa bir sürede gerçekleşeceğini söyleyen Davutoğlu, sabredilmesi gereken sürecin yıllar değil aylar hatta haftalar olduğunu dile getirmiştir (NTV, 2012). Dönemin siyasilerinin açıklamalarından anlaşılabileceği üzere, Suriye meselesinin kısa sürede çözüleceği öngörülmüş bu sebeple Nisan 2011’de ilk mülteci grubunun gelmeye başlamasıyla misafirperverlik çağrıları yapılmış, Suriyelilerin kalıcı olmadığı misafir olduklarının altı çizilmiştir. Ahmet Davutoğlu yapmış olduğu bir başka konuşmasında ise; Suriyeli mülteciler için ‘gönüllü elçiler’ tanımlamasını kullanarak Türk milleti tarafından yapılan iyiliklerin nesiller boyunca aktarılacağını ve misafirlik süresi tamamlandığında gönüllü elçilerin iki ülke arasında güçlü bağlar kuracağını ifade etmiştir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2013).

Mülteci krizi hususunda ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla en ağır yükü sırtlanmak durumunda kalan Türkiye, krizin başlangıç aşamasından itibaren daha uyumlu bir tavır takınmış ve yapıcı söylemlerde bulunmuştur. İç siyasette

⁴Suriye’de Esad ‘a karşı oluşturulan muhalefetin çatısı konumundaki oluşum.

misafir tanımlaması kullanılarak mültecilere karşı gösterilen misafirperver tutum, dış siyasette de başta AB ülkelerinden gelen eleştirilere ve yaptırımlara karşı yapıcı açıklamalarla devam etmiştir. 2011 yılında dönemin AB Bakanı ve Başmüzakereci olan Egemen Bağış, Yunanistan'ın Türkiye sınırına tel örgü çekeceği yönündeki açıklamasının ardından; AB ülkelerinin Birliğin değerlerine uygun hareket etmesi gerektiğini vurgulamış, “Avrupa’da yeni duvarlara değil, yeni köprülere ihtiyaç vardır” sözleriyle krizin siyasi yollarla çözülmesi gerektiğinin altını çizmiştir (Radikal, 2011). Yapılan açıklamalarda Türk vatandaşlara vizesiz geçişlerin sağlanması durumunda AB’nin imzalanması hususunda ısrarcı olduğu GKA’nın imzalanabileceği söylenmiştir, ilgili bölümde konu detaylarıyla açıklanacaktır.

Türkiye’nin mülteci krizi karşısında izlediği politika ve bu politikanın bir sonucu olarak ortaya çıkan ‘misafir’ tanımlamasının değerlendirilmesinin ardından, sonraki bölümde AB’nin mülteci krizi politikası ve bu politikaya yön veren söylemler incelenecektir.

2.2. AB’NİN MÜLTECİ KRİZİNE YAKLAŞIMI VE ÜYE ÜLKE LİDERLERİNİN SÖYLEMLERİ

II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan en büyük göçmen akışı karşısında AB ortak bir dil ve politika üretememiş, üye ülkeler tüm yetkilerin devredilmesi ve göç konusunda tam anlamıyla bir işbirliği içine girilmesi noktasında isteksiz davranmışlardır. Avrupa nüfusu üzerine istatistikî veriler incelendiği zaman 1 Ocak 2017 itibariyle AB dışı ülkelerde doğmuş 36,9 milyon kişinin Birlik sınırları içerisinde yaşadığı görülmektedir. 2016 yılında da AB’ye göç eden 2 milyon kişinin 1 milyonuna vatandaşlık hakkı tanınmıştır (Eurostat, 2016a). Bu rakamlar çerçevesinde AB değerleri ve kendi çıkarları arasında ikilemler yaşayan üye devletler, çoğunlukla çıkarları doğrultusunda hareket etmişlerdir. Suriye’de yaşanan krize uzun yıllar sessiz kalan Avrupa, mültecilerin 2014 yılı itibariyle kendi sınırlarını tehdit etmeye başlamasıyla insan kaçakçılığı ve düzensiz göçle mücadelenin arttırılması gerektiği söylemlerini sıklaştırmış, daha önce ilişkilerinin bozuk olduğu ülkelerle dahi Avrupa değerlerini görmezden gelerek anlaşmalar yapma yoluna girmiştir. Birlik ülkeleri küresel bir aktör olma iddiasının çok

gerisinde kalıp yaşanan krizin çözümü noktasında güvenilir bir aracı olma beklentilerini karşılayamamıştır. Yapılan GKA'lar ve finansal destek sözleriyle, mülteci krizinin Avrupa sınırları dışında 'tampon ülkeler' aracılığıyla çözülmesi amaçlanmıştır. Kontrol odaklı olan ve istenmeyenlerin sınır dışında bırakılması temalı dışsallaştırma politikaları sonrası AB, Ortadoğu'daki siyasi krizi bir insanlık krizine dönüştürmekle suçlanmıştır. Avrupa ülkelerinin uluslararası göçlerde varış ülkeleri pozisyonunun netlik kazanmasıyla göç hususu üye ülkelerin gelecek plan ve stratejilerinin belirlenmesi noktasında önemli bir madde olmuştur.

Dünyadaki önemli uluslararası aktörlerinden birisi konumunda olan AB, bölgesel olmaktan çıkıp küresel bir kriz haline dönüşen ve birçok insanlık dramına tanıklık edilmesine sebep olan mülteci krizi karşısında sahip olduğu potansiyelin çok daha altında politikalar üretmesi ve çözüm bulmaktan uzak tavrı sebebiyle eleştirilmektedir. İşçi göçleri, Doğu Avrupa-Batı Avrupa arasında yaşanan göçler gibi büyük kitlelerin yer değiştirmesine daha önce de tanıklık etmiş olan Birlik, Suriyeli mülteciler karşısında sınırlarını kapatmış aşırı milliyetçi ve radikal söylemlerle yaşanan krizi iç siyaset malzemesi haline getirmiştir. Alman hükümetinin sığınma başvurusunu geri alıp ülkelere geri dönme kararı alan her bir bireye 1200 Avroluk bir ödeme yapılması garantisi vermesi ve bu kapsamda 40 milyon Avroluk bir bütçe ayırması da Avrupa'nın Suriyeli mülteciler için misafirperverlikten çok uzak bir tutum içinde olduğunun bir başka örneği olmuştur (Independent, 2017).

Ülkelerin sınırlarına gelen göçmenler karşısında yürütmüş oldukları politikalar üçe ayrılmaktadır. İlk olarak göçmenlerin dil, kültür ve sosyal karakter bakımından yaşadıkları topluma uyum sağlayacağı düşüncesine dayanan asimilasyon politikasıdır. Bir diğer politikaysa; asimilasyon politikasında değiştirilmesi beklenen hususlarda herhangi bir değişiklik talep etmeden yerel halkla eşit ekonomik, sosyal ve politik hakların verildiği çeşitliliğin arzu edildiği politikadır. Son olarak izlenen yolsa temel insan hakları açısından uygun bulunmayan dışlama modelidir. Dışlama modelinde; mülteciler hükümetler ve yerel halk tarafından ulusların bir üyesi olarak kabul edilmemektedir. Bu doğrultuda göçmenlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve politik haklara sahip olması engellenmiştir (Koca, 2002: 100). AB ülkelerinin Suriyeli mülteciler karşısında izlemiş oldukları politikaysa güvenlik kaygılarının üst düzeye ulaşması sebebiyle bu grupların dışında yer almaktadır. Suriye'den gelen

grupların terörizmle bağlantılı olabileceklerinin düşünülmesiyle AB ülkeleri sınırlarına gelen mülteci gruplarını engellemeye ve ötekileştirmeye yönelik adımlar atmışlardır.

AB üye ülkeleri arasında tartışmalara sebep olan ekonomik, kültürel ve sosyal etkilerinin yanı sıra güvenlik tehdidi olarak görülmeye başlanan mülteci geçişlerinin gerçekleştiği üç temel rota bulunmaktadır; bu yollardan ilki, başta Libya olmak üzere Mısır ve Tunus'tan başlayıp İtalya ve Yunanistan'ı hedeflemektedir. Bir diğeri; Fas ve Cezayir'den başlayıp deniz yoluyla İspanya ve Fransa'ya ulaşmaktadır. Son olarak ve en çok kullanılınsa; ilk adım olarak Türkiye'den başlayıp Yunanistan'a uzanmakta, daha sonrasındaysa Arnavutluk, Sırbistan ve Macaristan üzerinden Avrupa'ya ulaşmayı hedeflemektedir (Demir ve Soyupek, 2015).

Başta FRONTEX olmak üzere çeşitli kurumların yanı sıra GKA'lar, Vize Serbestîsi ve farklı imtiyazlar verilmesi gibi önlemlerle yukarıda belirtilen rotalardan göçmen akışını engellemeye çalışan AB, başarılı olamamış ve her geçen gün mültecilerin varlığından rahatsızlığını dile getiren muhalif sesler yükselmeye başlamıştır. 11 Eylül 2001 sonrası AB'de hissedilen güvenlik kaygıları 2004 yılı Madrid bombalı saldırısı ve 7 Ocak 2015 tarihindeki Charlie Hebdo saldırıları gibi terör olayları sonrası daha da artmış, bu olaylar mülteci akınlarıyla ilişkilendirilmiştir.

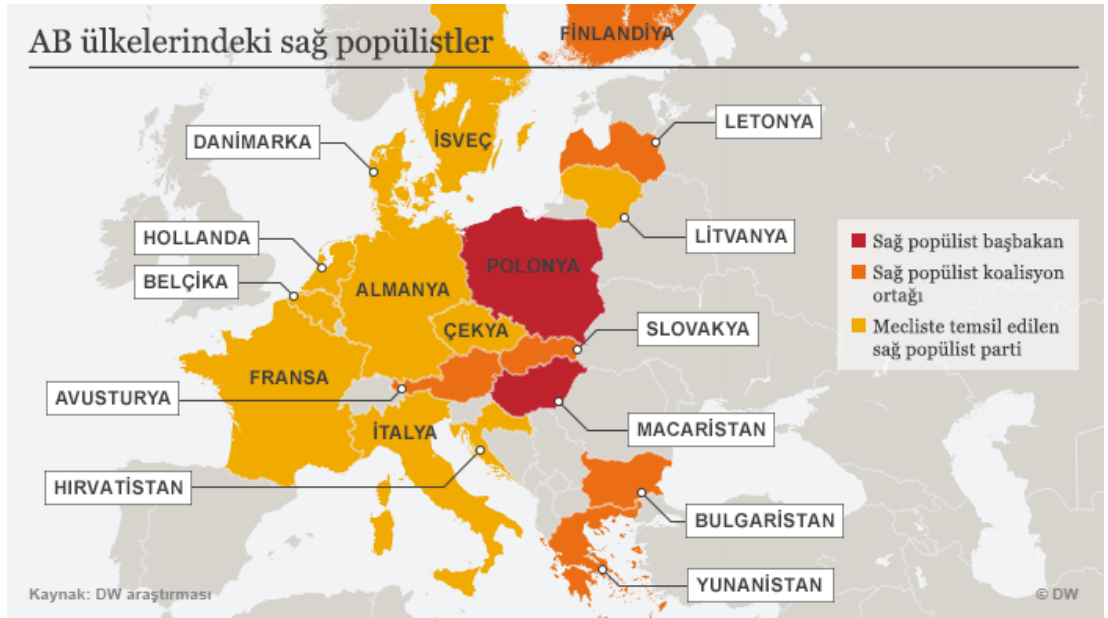
Fransız aşırı sağcı Ulusal Cephe Partisi lideri Marine Le Pen, Charlie Hebdo saldırılarından mültecileri sorumlu tutmuş saldırının en büyük sebebi olarak Fransız hükümetinin göç politikasını işaret etmiştir. Sözlerini bir adım ileriye götüren Le Pen Fransa'nın AB içindeki sınırlarının da kapatılması gerektiğini savunmuş, İslamcı göçmenlerin en ağır şekilde cezalandırılması gerektiğinin altını çizmiştir (TR24, 2015). Hollanda'nın aşırı sağ partilerinden Özgürlük Partisi (PVV) lideri Geert Wilders da Le Pen'in düşüncülerini paylaşmış aynı doğrultuda söylemlerde bulunmuştur. AB vatandaşlarının güvenliğinin birkaç kişinin hakkının korunmasından daha önemli olduğunu savunan Wilders göçmenlerle ilgili gereken önlemlerin alınmaması durumunda benzer saldırıların Hollanda da yaşanmasının kaçınılmaz olduğunu savunmuştur (BBC Türkçe, 2015a).

Güvenlik kaygıları kaynaklı ve dışsallaştıran söylemlerin aksine 2015 yılında Mülteciler ve Sürgünler İçin Avrupa Konseyi sözcüsü Ana Lopez Fontal yaptığı

açıklamada mültecilerin sınırlarına gelmeye devam edeceklerini söylemiş, bu insanların yaşayabilecekleri güvenli yerler aradıklarını vurgulamıştır. AB'nin önleme merkezli politikasını eleştiren Fontal; mültecilere yardımcı olunması gerektiğini ve güvenle yer değiştirmelerinin sağlanmasının öneminin altını çizerken aksi durumların bu insanları insan tacirlerinin ölümcül ağlarına düşmelerine sebep olacağını söylemiştir (Elmas, 2016). Görüldüğü üzere mülteci krizi karşısında AB temellerini oluşturan birlik ve bütünlük kavramlarının içi boşalmış her üye ülke kendi çıkarları doğrultusunda yaklaşımlarda bulunmuştur. Yükselen bu farklı seslere ilerleyen bölümlerde detaylarıyla değinilecektir.

Charlie Hebdo saldırıları, Bataclan konser salonunun hedef alınması, Nice'de kamyonla insanların ezilmesi, Brüksel hava limanı ve metro istasyonlarında gerçekleştirilen eylemler sonrası günümüz Avrupa'sında göç kavramının gündemden hiç düşmemesi sebebiyle eskiden 'düşük politika' konusu olarak değerlendirilen göç hususu artık 'yüksek politika' konusu haline dönüşmüştür (Özerim, 2014, 13). 2004-2018 yılları arasında El-Kaide ve DEAŞ gibi terör örgütlerinin Avrupa'da yaptığı terör saldırıları sonucu hayatını kaybedenlerin sayısı 600'ü geçmiştir (Wikipedia, 2018).

Şekil 1: Avrupa'da Yükselen Sağ Popülizm

Kaynak: (Deutsche Welle Türkçe, 2018)

Mülteci krizi Avrupa’da hükümetlere ağır sorumluluklar yüklemiş, yönetim değişikliklerine sebep olan sonuçlar doğmasına yol açmıştır. Yukarıdaki haritada görüldüğü üzere Avrupa’da sağ popülist partiler oy oranlarını artırmışlardır. Mültecilere ülkesinin kapılarını kapatan Viktor Orban, Macaristan’da seçimleri açık ara farkla kazanmış, Slovakya’da Slovak Milli Partisi ülkelerine girecek 200 sığınmacının Hristiyan olması şartını koşmuş ve seçimlerde oy oranlarını artırmışlardır. Hollanda, Avusturya, Polonya ve diğer birçok AB ülkesinde de benzer şekilde aşırı milliyetçi söylemlerde bulunan ve mültecilere karşı son derece sert bir tutum takınan partilerin oy oranlarının arttığı gözlemlenmektedir (Deutsche Welle Türkçe, 2018). Oy oranlarındaki düşüş ve kamuoyunda yükselen hoşnutsuzluk sesleri AB ülkelerinde yönetimdeki partileri mülteci karşıtı politika izleme yolunda zorlayıcı etkenler olmaktadır.

Rusya ve ABD gibi küresel güçlerin aksine askeri alanda zayıf kalan AB, Avrupalı değerlerin yayılması ve diğer ülkeler tarafından benimsenmesi vasıtasıyla genişleme hedefi gütmektedir. AB genişleme politikası, üye ülkelerde yaşamakta olan ve belli bir sermaye birikimine sahip gruplar tarafından yeni pazarlara ulaşma imkânı sağladığından olumlu olarak karşılanmaktadır. Yeterli eğitimi alamamış ve toplumun daha alt sınıflarında yaşamak durumunda olan kişilerse bu politikalar sonrası meydana gelecek işgücü mobilitesi karşısında işlerini kaybetme korkusu yaşamakta ve yabancılara karşı düşmanca tavır takınmaktadırlar. Avrupa’da sol partiler göç karşısında kendilerini savunmasız ve güvensiz hisseden kesimin isteklerini karşılayabilecek politikalar üretememektedir. Le Pen, Haider ve Fortuyn gibi aşırı sağcı liderler sol partilerin eksikliklerinden faydalanarak göç karşıtı söylemler ve suç oranlarını düşürecekleri yönündeki vaatlerle oy oranlarını artırmışlardır (Dinç, 2015: 79-85).

2.2.1. AB’nin Mülteci Krizi Politikası

Avrupa Birliği’nin en güçlü olduğu alanının ekonomisi olduğu bilinmektedir, fakat 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin etkisinden hala kurtulamamıştır. Yunanistan ve Portekiz gibi Birlik ülkelerinin yaşadığı ekonomik sıkıntılar dolayısıyla birliğe ekstra yük yüklenmiş ve Birlik ülkelerinde gelir-gider arasındaki

fark gün geçtikçe artmıştır. Bu sıkıntıların yanı sıra enflasyonun artması, işsizlik ve üretimdeki azalma gibi ekonomik etkenlerin de sebebiyle sığınmacılar AB ülkeleri tarafından ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal bir yük olarak görülmektedir. Sınırları içerisinde sığınmacı istemeyen ülkeler göçü engelleme çabalarına girişmiş, önleme temelli politikalar izlemiştir. AB'den Orta Doğu ve Afrika'da patlak veren iç savaşları bitirmeye yönelik adımlar atması ve bu bölgelerde insan haklarına saygılı demokratik yönetimlerin göreve gelmesini desteklemesi beklentileri karşılıksız kalmıştır (Gedikkaya, 2016: 14). Birlik vize konularında üçüncü dünya ülkelerini Ak Liste ve Kara Liste olarak ayırmıştır. Ak Liste'de yer alan ülkelere vize verilmesi noktasında kolaylıklar sağlarken, Kara Liste'de yer alan ülkeleri ise Schengen alanının dışında bırakmayı amaçlamıştır. Oysa Kara Liste'de yer alan ülkelerde yaşamın daha zor olması ve insan hakları ihlallerinin yoğun olarak görülüyor olması sebebiyle sığınmaya daha fazla ihtiyaç duyan kişiler yaşamaktadır. Bu sebeple AB'nin sergilemiş olduğu ikili tutumu BMMYK tarafından ciddi bir şekilde eleştirilmektedir (Coşkun, Çim; 2015: 295).

Macaristan yönetiminin söylemleri ve uygulamaya koydukları çözüm yollarının yanı sıra, Hırvatistan'ın sadece Hristiyan mülteciler istemesi ve Yunanistan'ın karasularında mültecilerin botlarını patlatarak batırmaya varacak derecedeki insanlık dışı tutumu AB ülkelerinin krizi yönetmede sınıfta kaldıklarının birkaç örneğidir. Tampere Zirvesi'nin ardından göç politikasını güvenlik kaygılarından arındırılacağı yönünde sinyal veren AB, 9 Eylül 2001 saldırısı sonrası eski düzenine geri dönmüş güvenlik merkezli politikalar üretmiştir. Suriye'de Baas Partisinin muhalifler karşısında uygulamış olduğu politikalar sonrası yaşanan olaylar akabinde Suriye ABD ve AB ülkeleri tarafından tehlikeli bir ülke olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda ABD ve AB ülkeleri göç politikalarını da güvenlik tehditleri üzerine kurmuştur.

Esad'ın muhaliflere karşı kullanmış olduğu orantısız güç sonrası Mayıs 2011'de AB, Suriye'ye karşı askeri ve ekonomik yaptırımlar uygulama kararı almıştır. Bu kapsamda silah ambargosu, seyahat yasağı, rejim üyelerinin mal varlıklarının dondurulması gibi adımlar atılmıştır. 2011 yılının ortalarında rejimin meşruiyetini kaybettiğini açıklayan AB, Suriye Ulusal Konseyini Suriye'nin temsilcisi olarak tanımıştır. 2012 Cenevre görüşmelerine ve 2014 yılına kadar 'Suriye'nin Dostları Grubu' toplantılarında katılan AB, Türkiye ile birlikte Suriye'de

acilen bir geçiş hükümeti kurulması yönünde politika izlemiştir. Rusya'nın rejimi desteklemesi sonrası AB yaptırımlarının ve yönetimin değiştirilmesi yönündeki söylemlerin etkisi kalmamıştır. AB'nin küresel boyuttaki sorunlarda çok fazla bir etkinlik gösteremediği sonucu ortaya çıkmıştır (zcan, 2017: 5).

AB'nin mülteci krizi karşısında vermiş olduğu sınavda açıkça görülmektedir ki; Birlik bir bütün olamamış ülke çıkarları ağır basmıştır. Avusturya ve Almanya'nın, Yunanistan'ın sınır güvenliği konusunda üzerine düşeni yapmaması sebebiyle Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç ve Belçika'nın da dâhil olduğu yedi ülkeyi (yediler grubu) bir araya getirmesi ve AB Konseyi'ne talepler katalogu sunması Birlik içindeki çatışmanın ve mülteci krizinin bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmesi hususunun açık bir örneğidir (Deutsche Welle Türkçe, 2012). Yediler Grubu, Birlik içerisinde dışarıda kalan sınırlara sahip olmalarına ve mülteci krizinden en az etkilenen ülkeler olmalarına rağmen her geçen gün artan mülteci sayısından şikâyet etmiş, sınırların güvenliği, kontrollü geçiş hususlarını tartışmaya aarak Yunanistan'ı Schengen'den çıkarmakla tehdit etmişlerdir.

Birlik lkelerinin ulusal çıkarları doğrultusunda gruplara ayrılması sonucu eylem ve söylemlerinde ortaya çıkan farklılıklar Avrupa bütünleşmesi sürecine kısmen ya da tamamen karşı gelme durumu olan Avrupa şüpheciliği kavramını yeniden canlandırmıştır. Paul Taggart ve Aleks Szczerbiak, Avrupa şüpheciliği kavramını 'Sert' ve 'Yumuşak' olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Bu ayrıma göre; Sert Avrupa şüpheciliği koşulsuz, şartsız bir şekilde katı olarak Avrupa bütünleşmesine karşı olunması durumudur. Yumuşak Avrupa şüpheciliği'nde ise; bütünleşmeye karşı olma durumu daha kısmi ve koşulludur, bu sebeple bu grupta yer alan ülkelerin genel olarak AB politikalarını benimsemiş olsalar da ülke çıkarlarına ters düşen durumlarda bu politikalardan vazgeebilirleri dile getirilmiştir (Taggart ve Szczerbiak, 2004: 3-4).

Görülmektedir ki; ülke içi siyasi rekabet, ideolojik farklılıklar gibi i etmenlerin yanı sıra ekonomik kriz ve g sorunu gibi dış etmenler de Avrupa şüpheciliğini tetiklemektedir. Almanya'nın Avrupa sınırlarına gelen göçmenlerin Birlik lkelerinin nüfusuna oranla paylaşılması teklifi Slovakya, Romanya ve ek Cumhuriyeti tarafından kesin bir dille reddedilmiştir. Macaristan göçmen karşıtı yasal düzenlemelerini yapmış ve bu konuyla katı mücadelesine devam etmiştir. Dönemin Slovakya Başbakanı Robert Fico ise; ülkelerinin egemen bir ülke olduğunu

ve AB'ye rağmen mülteci krizini kendi yöntemleriyle çözeceklerini dile getirmiştir (Gülmez, 2015: 102-103).

AB'nin ortak politika üretememesi ve Birlik ülkelerinin küresel boyuttaki krizler karşısında pragmatist bir yaklaşım sergilemesi 2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap Ayaklanmaları sürecinden günümüze kadar uzanmaktadır. AB'nin, Bin Ali, Muammer Kaddafi gibi isyanlar sonrası yönetimden alınan liderlerle terörizme karşı ortak mücadele ve Kuzey Afrika'dan gelen yasa dışı göçün engellenmesi gibi alanlarda işbirliği yaptığı bilinmektedir. Bu sebeple Arap Ayaklanmaları'nın ilk başlarında sessiz kalan AB, isyancıların kararlı tutumu ve iç karışıklıklar sebebiyle Avrupa'ya gelen yasa dışı göçmenlerin artması sonrası isyancılar tarafında yer almış hatta ayaklanmaların olduğu bazı ülkelerde liderlerin devrilmesi kapsamında düzenlenen askeri operasyonlara destek veren Birlik ülkeleri dahi olmuştur. Kuzey Afrika'dan gelen göçmenler konusunda en muzdarip ülke olan İtalya, bu konuda ortak çalışmalar yürüttüğü dönemin Libya lideri Kaddafi'ye karşı yapılacak askeri operasyonu engellemek için çok çaba sarf etmesine rağmen İngiltere ve Fransa gibi ülkeleri ikna edememiştir. AB, Arap Ayaklanmaları sonrası yönetimin el değiştirdiği ülkelerle Frontex, ve AB Sınır Güvenliği Kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütülmesi ve GKA'lar imzalanması gibi konularda uzlaşa sağlamıştır. AB'nin, Suriye krizinde de benzer politikalar izlediği ve Birlik ülkelerinin menfaatleri ön planda tuttukları görülmektedir (Del Sarto, 2016, 224-226).

Günümüz Avrupa'sında göç olgusunun; ülke yönetimleri, gelişen yazılı/sözlü medya ve kamuoyunun bir etkileşiminin sonucu olarak en önemli gündem başlığı haline geldiği görülmektedir (Buonfino, 2004). Yaşanılan acı tecrübeler göstermektedir ki, esnek olmayan, ötekileştiren göç politikaları ve sınır önlemlerinin arttırılması yaşamlarına devam edebilmek için göç etmek zorunda olan insanların hayatlarını riske atmalarına sebep olurken, insan kaçakçılığı gibi yasa dışı faaliyetlerden kâr elde eden gruplara talepleri arttırarak işlerini kolaylaştırmaktadır. Daha fazla para kazanabilmek uğrunda insanların çaresizliklerinden faydalanan kaçakçılar sebebiyle artan mülteci ölümleri AB'nin göç politikasının ağır bir şekilde eleştirilmesine sebep olmuştur. Mülteci dramının en acı sahnelerinden biri olan Aylan Kurdi bebeğin 3 yaşındaki ölü bedeninin Bodrum sahilinde kıyıya vurması (Hürriyet, 2015), sınır güvenliği, uluslararası suların güvenliği, göçmen kaçakçılığı ve transit ülkelerin üzerine düşen sorumluluklarla ilgili yeni tartışmalar başlatmıştır.

Yeni ölüm haberlerinin alınmaması, sınır güvenliğinin ve uluslararası sularda kontrolün sağlanabilmesi için Frontex, Europol gibi kurumların transit ülkelerle işbirliği içerisinde çalışabilmesi yönünde faaliyetler yürütülmüştür.

2.2.1.1. Frontex

Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi İçin Operasyonel İşbirliği Ajansı (Frontex) Schengen Anlaşması ile ortadan kalkan iç sınır kavramının doğurduğu düzensiz göçleri engellemek ve sığınmacı problemlerini çözebilmek amacıyla 26 Ekim 2004 tarihinde kurulmuştur. Organizasyonun nihai hedefi ortak kara, deniz ve hava operasyonlarıyla Avrupa sınırlarının yönetim ve gözetimini sağlamaktır. Frontex oluşabilecek herhangi bir ihmal karşısında erken teşhis, caydırma ve durdurma rollerini üstlenmektedir (Frontex,2017).

İspanya'nın Sevilla kentinde 21-22 Haziran 2002 tarihinde toplanan Sevilla Zirvesi sonrasında AB ülkelerinin güvenliklerini ulusal çerçevede koruyan kurumların yerine bütün AB sınırlarını kapsayacak ve güvenlik faaliyetlerini idame ettirecek ortak bir güvenlik biriminin kurulması kararı alınmıştır. Bu çerçevede faaliyetlerine başlayan Frontex'in merkezi Polonya'nın başkenti Varşova'da yer almaktadır. Frontex, AB'ye yeni katılan ülkelerde genel merkezi olan ilk daire olma özelliği taşımaktadır (Deniz, 2014:180).

Başta Arap Ayaklanmaları süreci olmak üzere son yıllarda yaşanan toplumsal gelişmelerin küresel etkileri sonrasında, Yunanistan üzerinden Avrupa'ya geçmek isteyen mültecilerin transit ülke olarak Türkiye'yi kullanmaları sebebiyle Avrupa sınır güvenliği önlemleri Türkiye üzerinde yoğunlaşmıştır. Öncelikli olarak deniz yoluyla gerçekleşen ve gün geçtikçe artan göçmen hareketleri bölgeyi ilgi odağı yapmıştır. Kara sınırlarında artırılan önlemler sonrası mülteciler deniz yoluyla özgürlük arayışlarına yönelmişlerdir. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin yayınladığı raporda; Yunan deniz sınırında 2012 yılının Ocak - Temmuz ayları arasında 102 engelleme yapıldığı, Ağustos-Aralık 2012 dönemindeyse engelleme sayısının 3280'e çıktığı görülmektedir. Artan rakamlar göstermektedir ki; mülteci sorunu, Avrupa'yı deniz sınır güvenliği noktasında da önlemler almaya zorlamaktadır (FIDH-Migreurop-REMDH, 2014: 6). Avrupa'nın güvenlik

kaygılarını ön planda tuttuğu ve sınırlarına mülteci akımını önlemeyi amaçlayan politikalarının sonucu olarak Ege sularında yüzlerce insanın hayatını kaybettiği bilinmektedir. Ayrıca kara sınırlarındaki katı önlemler mültecilerin deniz yoluyla insan kaçakçılığı yapan grupların ağına düşmelerine sebep olmaktadır.

Frontex yapmış olduğu uluslararası deniz müdahalelerinde Palermo Protokolü'nü⁵ esas aldığı öne sürmektedir. Bu protokole uymayan deniz taşıtları güvenlik ekipleri tarafından durdurulmaktadır. Protokolün amaçlarından olan kadın ve çocuk ticaretini önleme adına yapılan müdahalelerin uluslararası deniz hukukunun sağladığı uluslararası sularda dolaşım serbestliğini kısıtlamakta olduğu dile getirilmektedir. Avrupa Topluluğu Anlaşması'nın 4. Bölümünün 62.2.a ve 66. maddelerinde yer alan '*Vizeler, İltica, Göç ve Kişilerin Serbest Dolaşımına İlişkin Diğer Politika*' bölümü Frontex'in yasal zemini olarak kabul edilmektedir. Ancak yapılan faaliyetler göz önüne alındığında kuruluşun açık yasal düzenlemelerinin var olmadığı görülmektedir (Carrera, 2009a: 27).

AB topluluğunun sınır güvenliğini sağlamak adına kara, deniz ve hava operasyonlarını icra etme yetkisine sahip olan Frontex faaliyetlerini yasal bir zemine oturtma hususunda sıkıntılar yaşamaktadır. Yapılan müdahalelerde hukukun üstünlüğünün gözetilmemesi ve orantılılığın sağlanamaması sebebiyle faaliyetlerin meşruluğu tartışmalı bir hal almaktadır (CEPS, 2007: 27-28). Frontex'in yanı sıra mülteci krizinin çözüme kavuşturulması için gerekli görülen yasa dışı göçün engellenmesi hususunda AB için önemli bir kolluk kuvveti görevi yapan diğer bir kurumda Europol'dür.

2.2.1.2. Europol

Europol, Avrupa Birliği'nin ortaklaşa oluşturduğu bir kolluk kuvvetidir. Öncelikli amacı daha güvenli bir Avrupa oluşturmak ve AB vatandaşlarının güvenliğini sağlamaktır. Hollanda'nın Lahey şehrinde 1 Ekim 1998 yılında kurulan ve Avrupa Polis Ofisi olarak adlandırılan kurumun üye 28 ülke tarafından desteklendiği bilinmektedir. Muhtemel terörizm, siber suçlar ve organize suçlara

⁵12 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da imzaya açılan Sınır aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi'ni ve bu sözleşmenin eki olan İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına ilişkin protokoldür.

karşı önleyici ve müdahaleci tutum içerisinde hareket eden ofis en az iki üye ülkeyi ilgilendiren suç unsurları karşısında harekete geçmektedir. Ayrıca Birlik dışı ülkelerinde uluslararası kuruluşlarıyla koordineli çalışmalar sürdürmektedir (Eurapol, 2017).

Son yıllarda yaşanan küresel gelişmeler, suç unsurlarındaki farklılaşmalar ve teknolojik ilerlemeler doğrultusunda güvenlik konusunda tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’da da kaygılar oluşmaya başlamıştır. Europol’un kurulurken odaklandığı suç unsurları genellikle uyuşturucu kaçakçılığı, yasadışı para trafiği, insan kaçakçılığı ve ticareti gibi konulardır. Ancak değişen dünya düzeninde artış gösteren yasadışı göç dalgaları sebebiyle kuruluş bu konu üzerine özel ilgi göstermeye başlamıştır. Europol tarafından yayınlanan bir açıklamada; son yıllarda başta Türkiye olmak üzere Akdeniz sahillerinden Avrupa’ya kaçak yollarla mülteci geçişlerinin arttığı bildirilmiştir. Yapılan açıklamada Türkiye’nin suç organizasyonlarının varlığı konusunda diğer ülkeleri geride bıraktığı ve en aktif insan kaçakçılığının olduğu ülke konumuna yerleştiği dile getirilmiştir (BBC Türkçe, 2015b). Bu konunun başlıca sebebi olarak coğrafi statüsü nedeniyle transit ülke konumunda olması gösterilmektedir. Eurapol tarafından yapılan incelemeler sonucunda Avrupa’yı hedefleyen göç hareketlerinin haritası çıkarılmıştır.

Başlıca rotalar aşağıdaki gibidir;

- * **Kuzey Afrika ve Batı Atlantik Sahil Güzergâhları:** İtalya, Malta, ve İspanya gibi AB ülkelerinin varış noktası olarak belirlendiği bu rota yasa dışı göç kapsamında en yaygın olarak kullanılan rota özelliği taşımaktadır.
- * **Doğu Akdeniz Güzergâhı:** Yunanistan’a geçmek isteyen mülteciler tarafından kullanılan Doğu Akdeniz güzergâhı Türkiye ve diğer Ortadoğu ülkeleri üzerinden geçmektedir.
- * **Balkan Güzergâhı:** İtalya, Slovenya, Avusturya, Yunanistan, Bulgaristan ve Macaristan gibi Balkan ülkelerine komşu olan AB ülkelerine geçişlerin sağlandığı güzergâhtır.

Artan mülteci akınları sonrası önlemlerini artıran Europol ajansı 2016 yılında Avrupa Göçmen Kaçakçılığı Merkezi (EMSC) kurumunu oluşturmuştur. Birliğin sınırları dâhilinde insan kaçakçılığını önlemeye odaklanan kurum kontrolsüz sınır geçişlerinden kaynaklanan problemlere çözüm yolları aramaktadır. Bu problemlerin

hem üye devletlerin iç güvenlik sorunlarını arttırdığını hem de savunmasız duruma düşen göçmen ya da mültecilerin suç şebekelerinin eline düşerek kullanılmasına yol açtığı belirtilmektedir (Euronews, 2016). Söz konusu sorunların çözümü noktasında Frontex ve Interpol gibi kurumlar üzerinden organize operasyonlarla süreç yürütülmektedir.

Avrupa'nın DEAŞ ile mücadele kapsamında ABD'nin koalisyon çağrısına destek vermesi başta Fransa, Almanya, İngiltere, Hollanda ve Belçika olmak üzere Avrupa ülkelerini terör eylemlerinin hedef tahtasına koymuştur. Mevcut durumda birçok cihatçının Avrupa topraklarında yaşadığı belirtilmekte, bu kişilerin araçla bombalama ya da insan kaçırma ve gasp gibi eylemleri gerçekleştirme ihtimali tedirginlik oluşturmaktadır (BBC Türkçe, 2016a). Kontrolsüz mülteci geçişleri veya kontrollere rağmen terör sempatzanı mültecilerin sınırları geçiyor olmasının engellenememesi güvenlik tedbirlerini artırıcı nedenler olarak görülmektedir.

AB'nin kurulum sürecinde ortak pazar oluşturma düşüncesiyle kaldırılan iç sınırlar suç unsurlarını cezp edici bir etken olmuştur. Yasadışı yollarla Avrupa'ya ayak basan göçmenlerin de bu şekilde sorunlara yol açabileceği endişesi bulunmaktadır. Suç şebekelerinin yasadışı eylemlere meyilli göçmenlerin bu potansiyelini kullanma tereddüdü de kurumun endişeleri arasında bulunmaktadır. Organize suçlarla mücadele kapsamında Europol etkinliğini sürdürmek için yapısında gerektiğinde değişiklikler de yaparak bu kabiliyetini pekiştirmek istemektedir. Ayrıca Europol faaliyetlerini icra ederken Amsterdam Antlaşması'nın sağladığı yasal zemini kullanarak Birlik bünyesindeki ülkelere asayiş alanında büyük kolaylıklar sağlamaktadır (Kaya, 2005: 42).

Frontex ve Euruopol gibi kurumların yasa dışı göçün engellenmesi kapsamında yürütmüş oldukları faaliyetlere değinilmesinin ardından, söz konusu kurumların oluşturulması ve faaliyet alanlarının belirlenmesinde son derece önemli bir yere sahip olan AB üyesi ülke liderlerinin söylemleri incelenecektir.

2.2.2. AB Üye Ülkelerinin Siyasi Liderlerinin Söylemleri

1990'lı yıllarda yaşanan gelişmeler sonrasında AB gittikçe artan bir oranda göç almaya devam etmiş olup, 2002 yılına gelindiğinde Avrupa'da sadece Litvanya, Letonya ve Polonya göç veren ülke konumunda kalmıştır. Bu durum karşısında Birlik içinden farklı sesler yükselmeye başlamışken, Arap Ayaklanmaları adı verilen olaylar ve Suriye iç savaşının ardından AB, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana görülmemiş büyüklükte bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmış, yükselen sesler gürleşmeye başlamıştır (Demir ve Soyupek, 2015). 2011 yılında Kuzey Afrika ülkelerini transit ülke olarak kullanıp bu ülkelerden Fransa ve İtalya'ya göç eden insanların sayısının artması sonucu İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi ve Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin AB'yi Schengen Anlaşması'nı gözden geçirmeye davet etmesi AB içindeki farklı seslere örnek verilebilir (The Guardian, 2011).

Frontex raporları çerçevesinde Birlik sınırlarına gelen göç akımının büyük bir kısmının Türkiye-Yunanistan yolunu izlediğini vurgulanmış, Yunanistan üye ülkeler tarafından sınırlarını koruyamamakla itham edilmiştir. Bu gelişmeler üzerine; Yunanistan, Türkiye sınırına tel örgü çekme kararı almış ve söz konusu telin finansmanının AB tarafından karşılanmasını istemiştir. Böylece bir AB ülkesi daha mülteci krizini dışsallaştırma yöntemiyle çözme yoluna gitmiştir. Daniel Gros ise Almanya'nın Avusturya, Fransa'nın da Belçika ile olan sınır kontrollerine yeniden başlaması kararını eleştirmiş Schengen Anlaşması'ndan geri dönülmesinin AB güvenliğini tehlikeye atacağını ifade etmiştir. Gros, Birlik içerisinde sınırların yeniden faaliyete geçirilmesinin ülkeler için çok maliyetli bir süreç olacağını savunmuştur. Binlerce polis memurunun istihdam edilmesi, sınırda evrakları kontrol etmekle görevli memurlara yapılacak harcamalar ve diğer giderlerin AB tarafından küresel terörizmle mücadele için harcanması gerektiğini dile getirmiştir (Gros, 2015).

Yunanistan'ın sınır güvenliğini sağlama konusunda almış olduğu tel örgü kararı, AB kalesi kurulmasını isteyen üyeler tarafından desteklenirken yine Birlik içinden eleştirilere de sebep olmuştur. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Başkanı Giacomo Santini, Yunanistan hükümetinin kararını eleştirmiş, dikenli tellerin çözüme hizmet etmeyeceğini aksine can kaybını artıracak ve AB

göç politikalarını insancıl bulmayan çevrelerce söz konusu politikaların daha fazla eleştirilmesi gibi probleme sebep olacağını vurgulamıştır (İKV, 2012).

Mülteci sorunu karşısında, çözümü sınırları güçlendirmek ve güçlü bir Avrupa kalesi inşa etmekte bulan bir başka siyasetçi ise; Fransa'nın aşırı milliyetçi ismi Marine Le Pen'dir. AB'nin en büyük suçunun sınırları kaldırmak olduğunu söyleyen Le Pen, 16 Nisan 2014 tarihinde Schengen Anlaşmasını çöpe atarak (Demir ve Soyupek, 2015), Avrupa'da yükselen milliyetçilik ve yabancı düşmanlığı boyutlarının dikkate alınması gerektiğini gözler önüne sermiştir. Avrupa'da yükselen aşırı milliyetçi sesler karşısında kamuoyu desteğini de kaybetme korkusuyla göçmen karşıtı söylemler veren ülke liderlerini dönemin Avrupa Parlamentosu başkanı Martin Schulz yaptığı açılış konuşmasıyla eleştirmiş ve bu konuda uyarılarda bulunmuştur. Schulz, Avrupa'ya ulaşan ve insani koruma arayan göçmenler karşısında Avrupa'nın çok büyük bir sınav verdiğini söylerken, yaşanan kriz karşısında doğru tepkinin duvarlar, güçlendirilmiş teller veya ulusal bencillikler olmadığını altını çizmiş doğru olanın ortak bir sığınma ve mülteci politikası olduğunu vurgulamıştır (Europarl, 2015).

2015 yılında Avrupa Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker da AB'nin içinde bulunduğu durumu özetler nitelikte bir konuşma yapmış, AB'nin göç politikasının yetersiz olduğunu ve mülteci kriziyle ilgili yeteri kadar sorumluluk üstlenmediğini bütün dünyaya itiraf etmiştir. Dürüstlük, birlik ve beraberlik zamanı diyerek başladığı konuşmasında AB'de Avrupa ruhunun, birlik ve beraberlik algısının eksik olduğu vurgusunu yapmış, Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelerin Suriye krizinde kendilerinden daha Avrupalı gibi davrandığının altını çizmiştir. Mültecilerin sokaklarda, çadırlarda veya tren istasyonlarında yatmalarını istemediğini söyleyerek, kendilerine çalışma hakkı verilmesi gerektiğini savunmuştur. Zor durumda olan mültecilere yardım konusunda devletlerin yükü paylaşımları gerektiğini ve onlara yardım edilmesi gerektiğini savunarak, insan kaçakçılığının engellenmesinin gereğini anlatmıştır (Avrupa Komisyonu, 2015).

Juncker'in bu çağrısı karşılıksız kalmış, başta dönemin İngiltere İçişleri Bakanı Theresa May bu tekliflere karşı gelmiş, mültecilerin Avrupa'ya alınmadan geri gönderilmesi gerektiğini savunmuş aksi bir durumun kaçakçılık yapanları cesaretlendireceğini söylemiştir. May'in bu sözleri Almanya ve Fransa İçişleri Bakanları tarafından, herkesi kabul edecekmişiz gibi bir işaret gönderilmemeli ve

diğerlerinin gelişleri engellenmeli sözleriyle desteklenmiştir (Demir ve Soyupek, 2015). Dönemim İngiltere Başbakanı David Cameron da 2015 yılında, İçişleri Bakanını destekleyen demeçler vermiş, Avrupa'ya ulaşan göçmenlerin sığınma arayışı içerisinde değil rahat ve kolay bir hayat peşinde koştuklarını dile getirmiştir.

Mülteci sorunu karşısında bütünlüğü sağlayamamış AB içinde farklılaşan söylemlere bir örnekte; İtalya Başbakana Matteo Renzi'nin 2015 yılındaki sözleridir. İnsan kaçakçılığını “*kıtamızın vebası, 21'inci yüzyılın köleliği*” olarak tanımlayan Renzi, Akdeniz'den gelen göçmen akınları karşısında İtalya'nın yalnız bırakıldığını ve bu insanlık dramı karşısında bazı AB ülkelerinin yüz kızartıcı şekilde üzerine düşen sorumluluğu almadığı dile getirmiştir. İtalya'nın Akdeniz'de göçmenleri kurtarmak için deniz donanması vasıtasıyla başlattığı Mare Nostrum operasyonunun maliyetli bulunması hususu da Renzi tarafından eleştirilmiştir (BBC Türkçe, 2015c).

AB liderleri arasında aşırı milliyetçi söylemleriyle dikkat çeken Macaristan Başbakanı Viktor Orban ise ülkesinin kapılarını Suriyeli mültecilere kapatarak AB'de muhalif seslerin önde gelen isimlerinden birisi olmuştur. Almanya'nın kendi kararlarını Birliğin kararlarıymış gibi uygulamak istemesinden rahatsızlığını dile getiren Orban, 2015 yılında verdiği demeçte Almanya Şansölyesi Angela Merkel'i hedef alarak dünyayı Almanya'nın gözünden görmek zorunda olmadıklarını söylemiş, AB üyesi her ülkenin kendi göç politikasını hazırlamaya hakkı olduğunu altını çizmiştir. Ülkesindeki göçmenlerin Almanya'ya gitmek için geldiklerini söyleyen Orban, mülteci sorununun Avrupa'nın değil Almanya'nın sorunu olduğunu söylemiştir (Deutsche Welle, 2015).

AB ülkelerinin mülteci sorununu kendi Birliklerine hatta ülkelere bir güvenlik tehdidi olarak görmesi ve bu sorunu dışsallaştırarak kendi sınırlarının dışında çözmek istemelerine başka bir örnekte yine Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın söylemleridir. “*Güzel sözler kullanarak mültecileri durduramazsak, biz bunu güç kullanarak yapacağız*” diyen Viktor Orban, mülteci sorununun AB'nin varlığını tehdit ettiğini vurgulayarak, Macaristan-Sırbistan sınırına ileri teknolojiyle donatılmış ikinci bir tel örgü inşa edeceklerini duyurmuştur (Aljazeera, 2016). Orban sert güvenlik önlemlerinin yanı sıra Avrupa'da Hristiyan kimliğinin tehlike altında olduğunu vurgulayan söylemleriyle mülteci krizi üzerine süregelen tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. Avrupa halkının çok kültürlü toplum öncesi dönemdeki saf ve Hristiyan nüfusu arzuladığını savunan Orban alınan sert güvenlik önlemlerinin

toplumun talebi olduğunu savunarak söz konusu önlemleri meşrulaştırma çabası sergilemektedir (Anadolu Ajansı, 2017). 2 Ekim 2016 yılında Macaristan’da yapılan halk oylamasında katılımcıların %95’i AB tarafından mültecilere sağlanmak istenen sığınma kotalarını reddetmiştir. Söz konusu oylamaya yeterli sayıda katılım olmamasına rağmen, çıkan sonuç Macar hükümetince mülteci politikalarına bir destek unsuru haline getirilmiştir (Fakhoury, 2016: 73).

Geçen yıllar içerisinde AB’de mutabakat sağlanamamış İslam karşıtlığı ve yabancı korkusu gittikçe artmıştır. Milliyetçi ve aşırı sağ parti liderleri Schengen sayesinde sağlanan ‘tek pazar’ sevdasına düşülmemesi ve gerekli tedbirlerin alınması yönünde söylemlerine devam etmişlerdir. Fransa, Schengen Anlaşması’nın ömrünü tamamladığını savunurken, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Estonya gibi ülkeler Macaristan liderliğinde kapılarını mültecilere kapatmışlardır. Ülkeler arasındaki uyuşmazlıklar sonrası; Schengen’in devamı için mülteci krizinin çözülmesinin kaçınılmaz olduğu anlaşılmıştır (Gedikkaya, 2016: 17).

Birlik ülkelerinin arasında anlaşmazlık konusu haline gelmiş bir başka husus ise; mültecilerin üye devlet nüfusu, ekonomik gücü ve ülkenin sahip olduğu yüz ölçümü dikkate alınmadan paylaştırılmasıdır. 2011 – 2016 yılları arasında 1.151.865 Suriye vatandaşı tarafından Avrupa ülkelerine sığınma talebinde bulunulmuştur. Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Romanya ve Slovakya gibi ülkelerse 120.000 mültecinin dahi AB sınırları içerisine yerleştirilmesi teklifini reddetmiş, bu konuya ılımlı yaklaşan ülkeleri sert bir şekilde eleştirmiştir. Bu eleştiriler karşısında 2015 yazı sonuna kadar 800.000 mülteciyi kabul etmeyi hedeflediğini açıklayan Almanya, İsveç gibi ülkeler de geri adım atmak zorunda kalmışlardır. 2015 BMMYK verilerine göre; Avrupa’da mülteci krizinin en ağır yükünü taşımak zorunda kalan Almanya ve İsveç gibi ülkelere nazaran İngiltere sadece %2’lik bir bölümü ülke sınırları içerisine sokmuş, kriz karşısında insani yardım yapmakla yetinmiştir (Fakhoury, 2016: 71-72).

Tablo 2: Bazı Avrupa Ülkelerinde BMMYK'nin İlgilendiği Kişilerin Toplam Sayıları (Mülteciler, Sığınmacılar, BMMYK Yardımı Altında Yaşayanlar vb.)

ÜLKE	SAYI
ALMANYA	1,268,845
FRANSA	368,687
İSVEÇ	349,303
İTALYA	247,992
AVUSTURYA	170,598
İNGİLTERE	165,843
HOLLANDA	114,106
İSVİÇRE	113,547
YUNANİSTAN	86,611
NORVEÇ	70,327
BULGARİSTAN	33,923

Kaynak: (BMMYK, 2017)

Tablo 3: AB Ülkelerindeki Tutuklanmış veya İlegal Olarak Bulunanların Bazı Kaynak Ülkelere Göre Dağılımı [2008-2016]

KAYNAK ÜLKE	SAYI
SURİYE	1,259,780
AFGANİSTAN	856,060
IRAK	393,925
ARNAVUTLUK	375,595
FAS	298,995
PAKİSTAN	289,850
İRAN	144,905
UKRAYNA	142,490
TÜRKİYE	93,475
RUSYA	92,810

Kaynak: (Eurostat, 2016b)

İngiltere ve Fransa’da mülteci krizi karşısında Macaristan Başbakanı Orban’ın çözüm yolunu benimsemiş duvarların ve tellerin gücünün arkasına sığınmıştır. Fransa’nın Calais kentinde yer alan kampta kalan ve çok zor şartlarda yaşayan mültecilerin yasadışı yollarla İngiltere’ye geçmeye başlamasıyla İngiliz ve Fransız hükümetleri bu bölgeye tel örgüler çekme ve güvenlik kameralarıyla desteklenmiş duvar örme kararı almıştır (New York Times, 2016). Söz konusu duvar, tel örgü ve güvenlik sistemlerine ayrılan bütçeyi göçmenlere daha iyi yaşam alanları sağlayabilmek için harcamaktan imtina eden Birlik ülkeleri sahip oldukları ekonomik gücü GKA’lar ve çeşitli vaatler vasıtasıyla üçüncü ülkeleri finansal olarak desteklemek ve tampon bölgeler oluşturmak için kullanmıştır. Birlik ülkelerinin mülteci krizi karşısında izledikleri farklı politikaların sonuçlarının daha net şekilde analiz edilebilmesi için bazı Avrupa ülkelerindeki iltica başvurusu sayısı ve söz konusu başvurulara verilen olumlu veya olumsuz cevapların sayısal verilerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4: Bazı Avrupa Ülkelerine Yapılan İltica Başvuruları Sayısı, Ülkelerin Aldığı Başvuruların Toplam Başvurulara Yüzde Oranı ve Kabul Sayısı

ALMANYA			
YIL	BAŞVURU SAYISI	YÜZDE ORANI	KABUL
2014	202,815	30,6	40,560
2015	476,620	34,2	140,915
2016	745,265	57,6	433,910
İTALYA			
2014	64,625	9,7	20,580
2015	83,540	6,0	29,615
2016	122,960	9,5	35,405
FRANSA			
2014	64,310	9,7	14,815
2015	76,165	5,5	20,630
2016	84,270	6,5	28,755
İNGİLTERE			
2014	33,010	5,0	10,125
2015	40,410	2,9	13,955
2016	39,855	3,1	9,935
YUNANİSTAN			
2014	9,435	1,4	1,970
2015	13,205	0,9	4,030
2016	51,110	4,0	2,715
MACARİSTAN			
2014	42,775	6,4	510
2015	177,135	12,7	505
2016	29,430	2,3	430

Kaynak: (Migration Policy Institute; 2018)

Çalışmanın bu bölümünde Suriye iç savaşının ağır şartlarından etkilenen milyonlarca Suriye vatandaşının Türkiye ve AB ülkelerine sığınmak üzere başladıkları göç yolculuğu sayısal veriler yardımıyla anlatılmıştır. Bu süreç içerisinde hedef ve transit ülke konumunda kalan Türkiye'nin uygulamış olduğu 'açık kapı' politikası ve Suriyeli mültecilerin misafirlik statüsü üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Benzer şekilde AB'nin kurumsal ve AB üyesi ülkelerin bireysel göç politikaları analiz edilmiştir. Göçle mücadele konusunda etkin görev yapan Frontex ve Europol gibi AB kurumları incelenmiş, söz konusu kurumların yasadışı göçle ilgili raporlarından faydalanılmıştır. Türkiye ve AB gibi iki önemli aktörün göç ve göçmen kavramlarını güvenlikleştirme süreçlerinin analiz edilebilmesi için ilk bölümde değinilen güvenlikleştirme teorisinin söz edimi süreci Suriyeli mülteciler krizi örneğinde incelenmiştir. Her iki tarafında güvenlikleştirici aktörlerinin söylemlerine değinilmiş, tarafların arasındaki ilişkilere olan etkileri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonraki bölümünde mülteci krizinin sonuçları olarak imzalanan GKA ve Türkiye-AB Ortak Eylem Planı gibi dokümanlar üzerinden taraflar arasındaki ilişkilerin değişen grafiği analiz edilecektir. Ayrıca, bir güvenlik tehdidi olarak mülteci krizi değerlendirilecek olup, Türkiye ve AB'nin güvenlik kaygılarına yer verilecektir. Ayrıca Yabancı Terörist Savaşçılar, Avrupa'nın ve Türkiye'nin önemli şehirlerinde meydana gelen terör eylemleri ve bu eylemlerin failleri çerçevesinde tarafların mültecilere olan bakış açısına değinilecektir.

3. BÖLÜM

MÜLTECİ KRİZİ ETKİSİNDE TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ ve GÜVENLİK KAYGILARI

Güvenlik sorunları, enerji konusu, terör ve günümüzün aşılması gereken en önemli problemler arasında gösterilen mülteci krizi gibi alanlarda AB için önemli bir konumda olan Türkiye'nin üyelik için sürdürdüğü faaliyetler 59 yıldır devam etmektedir. İngiltere'nin Birlikten ayrılması (BREXIT) sürecinin de etkisiyle AB'nin geleceğinin tartışıldığı günlerde, Kıbrıs sorunu, tam üyelik ve stratejik ortaklık gibi problemleri olan Türkiye ve AB aynı zamanda mülteci krizinin çözümü konusunda da bahsi geçen problemlerin etkisinde kalmaktadır (Akbaş, 2016). Karşı karşıya kalınan kriz, boyutu itibarıyla AB değerlerine zarar verebileceği gibi Türkiye-AB ilişkilerini de olumsuz etkileyebilecek büyüklüktedir. 1999 yılında ABD'nin Irak'a müdahalesi sonrası bu konudan hoşnut olmayan Avrupa devletlerinin Türkiye'nin ABD yanında yer almasını istememesi sonucu o yıllarda Türkiye-AB ilişkileri iyileşme yolunda seyretmiştir. Aynı şekilde; Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan müdahalesi sonrası da bu konudan endişe duyan AB, tekrar Türkiye ile yakın işbirliği yapmayı tercih etmiştir. Kıbrıs meselesi ve Ermeni tehciri gibi hususlar ise müzakerelerin askıya alınmasına kadar giden ciddi sorunlara sebep olmuştur. Görülmektedir ki; Türkiye-AB ilişkileri son derece esnek ve küresel boyuttaki meselelerden etkilenmeye müsait bir yapıdadır. Mülteci krizi de Türkiye'nin AB üyeliği yolundaki önemli noktalardan birisi haline gelmiştir.

Avrupa'nın yeniden inşa edilmesi sürecinde 1960'lı yıllarda Almanya, Fransa, Hollanda ve İsveç gibi ülkelerle yapılan karşılıklı anlaşmalar kapsamında Avrupa'ya giden işçiler başta olmak üzere tarihte birçok defa Türkiye ve AB göç hususunda karşı karşıya gelmişlerdir. Avrupa'ya giden işçilerin öngörülen aksine geri dönmeleri ve gittikleri ülkelere kalıcı olarak yerleşmeleri, Türkiye'de meydana gelen 1980 darbesi sonrası Avrupa'ya giden sığınmacılar ve PKK terör örgütünün faaliyetleri sebebiyle göç etmek zorunda kalan Kürt sığınmacılar sebebiyle Türkiye, AB tarafından günümüze kadar kaynak ülke olarak sınıflandırılmaktaydı. Bugün ise Suriyeli mültecilerin Türkiye üzerinden AB sınırlarına girmeye çalışmaları veya Türkiye tarafından misafir edilmeleri sebebiyle

Türkiye artık transit ülke olarak adlandırılmasının yanı sıra hedef ülke olarak da değerlendirilmektedir. Coğrafi olarak AB için çok stratejik bir konumda bulunan Türkiye, Aralık 1999'da adaylık statüsü kazandığı Helsinki Zirvesi'nden itibaren AB Adalet ve İçişleri Komisyonu tarafından göç mevzuatıyla ilgili geliştirmeler yapması yönünde uyarılmaktadır (Danış, 2004: 5-7).

3.1. TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİNDE YENİ DÖNEM

Türkiye - AB ilişkileri, Türkiye'nin 1959 yılında yaptığı başvuru sonucu 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ile başlamıştır. İnişli çıkışlı bir grafikte seyreden ikili ilişkiler sonrasında, 1996 yılında iki taraf arasında Gümrük Birliği Anlaşması imzalanmış ve 1999 yılının Aralık ayında da Helsinki'de düzenlenen Avrupa Konseyi Zirvesi'nde Türkiye'ye resmi olarak adaylık statüsü verilmiştir. Türkiye'nin 2004 yılında Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmesinin ardından 3 Ekim 2005 tarihinde AB ile müzakere süreci başlamıştır (AB Bakanlığı, 2017). 2004 yılına gelindiğinde AB'nin Ankara Anlaşması'nı güncelleyen ve AB'ye yeni katılan 10 ülkenin tanınması şartını da kapsayan bir protokol hazırlaması sonrası Güney Kıbrıs'ın da 10 yeni ülke arasında olması sebebiyle ilişkiler kopma noktasına gelmiştir. İlerleyen yıllarda müzakereler Türkiye - AB arasında daimi bir engel olarak kalacak Güney Kıbrıs sorunu gölgesinde yürütülmüştür.

Taraflar arasında bir başka engel de dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy'nin Türkiye'ye tam üyelik verilmesi yerine imtiyazlı ortaklık verilmesi gerektiği yönündeki düşünceleri ve devamında gelen yeni müzakere maddelerinin açılmasını engelleyen tutumu olmuştur (Gedikkaya, 2016: 23). Türkiye'nin sınır güvenliğini arttırması, göçmen kaçakçıları başta olmak üzere organize suçlara karşı önlem alması ve GKA'ların gerekliliklerini tam anlamıyla yerine getirmesi karşılığında AB tarafından bir takım ayrıcalıklar tanınması kararı alınmıştır. Özellikle Alman yetkililerin yaptığı Türkiye ziyaretleriyle ayrıcalıkların çerçevesi oluşturulmuştur. Bu doğrultuda başta 3 milyar Avroluk mali yardım, vize muafiyeti, müzakerelerde yeni başlıklar açılması ve Türk yetkililerin AB zirvelerine davet edilmesi gibi konular üzerinde uzlaşmıştır (Demir ve Soyupek, 2015: 7).

2012 yılında François Hollande'ın Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı olmasının ve Türkiye'nin AB müzakereleri kapsamında yeni fasıllar açılması önündeki engelleri kaldırmasının ardından taraflar arasındaki ilişkiler düzelmiştir. Yine aynı yıl içerisinde AB açısından son derece önemli olan GKA imzalanmış, Türk vatandaşlara vize serbestisi sağlanması hususunda uzlaşa sağlanmıştır. Böylece Türkiye - AB ilişkilerinde yeni bir döneme girilmiş uzun zamandır askıda kalan müzakere görüşmeleri hız kazanmış yeni fasıllar açılmıştır. Bu fasıllardan birisi de 14 Aralık 2015 tarihinde açılan ekonomik politikaların ele alındığı 17. fasıldır. Taraflar arasındaki ilişkilerin seyrinin değişmesinde doğrudan etkisi olan, mülteci krizini konu alan ve AB'nin Türkiye ile ilgili raporlarını hazırlarken gereklerinden yararlandığı Adalet, Özgürlük ve Güvenlik isimli 24. fasıl ise Güney Kıbrıs'ın veto etmesi sebebiyle görüşülememektedir (Gedikkaya, 2016, 24-26).

Jeopolitik konumu itibariyle tarihte birçok defa göç sorununa maruz kalan Türkiye bu husustan fazlasıyla etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Suriye örneğinde olduğu gibi AB'de büyük çaplı göç hareketlerinin etkisi altında kalmaktadır. Bilindiği üzere Suriye iç savaşının ardından milyonlarca insan asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmek için toplu göç hareketlerine başlamıştır. Toplu göçlerden en çok etkilenen ülke konumundaki Türkiye konunun çözüme kavuşturulması için politikalar üretmeye çalışırken milyonlarca insana ev sahipliği yapmaktadır. AB ülkelerininse konuya daha pragmatist bir açıdan yaklaşp, krizin çözümüne odaklanmak yerine ülke çıkarları doğrultusunda sınırlara alınacak mülteci miktarıyla ve hangi ülkeden ne zaman mülteci alınacağıyla ilgilendikleri görülmektedir. AB krizin çözüme kavuşturulması hususunda etkisiz ve ilgisiz kalmaktadır (Akbaş, 2016).

AB'nin mülteci krizi politikası Türkiye ile yakın işbirliğine ihtiyaç duyulacağı gerçeğini gün yüzüne çıkartmış olmasına rağmen, AB'nin göç politikasını hayata geçirme noktasındaki uygulama hataları taraflar arasındaki ilişkilerin gerilmesine sebep olmuştur. AB'nin GKA'lar aracılığıyla mültecileri sınır ülke olarak gördüğü Türkiye'de tutmak istemesi ve bunun karşılığında bazı fasılların açılabileceğini söylemesi de Türk yetkililerce eleştirilere sebep olmuştur. *“Yeni müzakere başlıklarının iş birliğine karşılık olarak değil, mülteci krizinin çözümü için daha etkin bir işbirliği aracı olarak gündeme gelmesi gerektiği vurgulanmıştır”* (USAK, 2015: 5,10).

Mültecilerin AB ülkelerine girmeden incelenmesi ve güvenli üçüncü ülkeler oluşturulması konusunda ortak bir karara varan Birlik ülkeleri artan işsizlik oranlarını öne sürmüş ve ekonomik koşullar sebebiyle mültecilerin olumsuz şartlar altında yaşamak zorunda kalacağını iddia etmişlerdir. Geliştirilen tampon bölgeler ve güvenli üçüncü ülkeler politikası kapsamında AB tarafından en çok önemsenen ülkelerden birisi konumunda olan Türkiye ile yoğun görüşmeler gerçekleştirilmiş ve 18 Mart 2016 yılında uzlaşılan konular kamuoyuyla paylaşılmıştır. İlgili mutabakat ile Avrupa'ya göçün önüne geçilmesi kapsamında 1 milyar Avrosu AB bütçesinden 2 milyar Avrosu ise 16 üye devlet tarafından karşılanmak üzere 3 milyar Avroluk Sığınmacı Mali İmkânının dağıtılması hususu ile ilgili konularda anlaşılmıştır. Ayrıca Türkiye ve AB üzerinde anlaşılan maddelerin yerine getirilmesi halinde 2018 yılında 3 milyar Avroluk ilave mali destek üzerinde de anlaşma sağlamıştır (Türkiye-AB Zirvesi Bildirisi, 2016).

Türkiye - AB ilişkilerinin belki de tarihinin en kötü dönemini yaşadığı bir zamanda, mültecilerin Avrupa sınırına akın etmesiyle süreç farklı bir boyut almış ve beklenmedik şekilde pozitif gelişmeler yaşanmıştır. AB ve Türkiye'den heyetlerin karşılıklı ziyaretleri ve müzakereler sonrası Avrupa Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin 11 Aralık 2006 tarihli Kıbrıs sorunu çözülmeden yeni başlıkların açılmaması ve açık olan başlıklarda da ilerleme kaydedilmemesi kati kararına rağmen Türkiye-AB arasında yeni başlıklar, vize serbestisi ve vize muafiyeti gibi konular müzakere edilir hale gelinmiştir. Mülteci sorununu finansal destek yoluyla çözme düşüncesinde olan AB, Türkiye'ye karşılığında çok daha kârlı çıkacağına inandığı imtiyazlar sunmaktan geri kalmamıştır (Ercan, 2016: 3-4).

18 Mart 2016 tarihli bildiri kapsamında Türkiye kara ve deniz sınırlarında güvenlik önlemlerini artıracığını ve 20 Mart 2018 tarihi itibarıyla Yunanistan'a kaçak geçiş yapan sığınmacıların Türkiye tarafından geri kabul edileceğini taahhüt etmiştir. Mültecilerin Türkiye'ye geri gönderilmesi için yapılan harcamalar ve BMMYK tarafından mülteci statüsü verilerek üçüncü bir ülkeye gönderilene kadar yapılan masrafların finansmanın AB tarafından sağlanması hususlarında uzlaşılmıştır (Türkiye-AB Zirvesi Bildirisi, 2016). Mutabakat Metni'nin en önemli maddelerinden birisi ise; tüm beklentiler karşılandıktan sonra en geç Haziran 2016 tarihine kadar Türk vatandaşlara üye ülkelerde serbest dolaşım imkânı sağlayacak Vize Serbestisi Yol Planının hayata geçirilmesi yönünde tüm üye devletlerin üzerine düşeni

yapacağıdır. Türkiye – AB arasında yıllardır çözölmeyi bekleyen bir konu olan vize serbestisi hususu bir kez daha AB tarafından koz olarak kullanılmış fakat hayata geçirilmesi noktasında hiçbir adım atılmamıştır. Türk kamuoyunda giderek artan Türkiye'nin AB'ye üye olacağı ve Türk vatandaşların Avrupa'da özgürce gezebilecekleri beklentileri bir kez daha karşılanamamış, Türk vatandaşlarındaki hayal kırıklıkları artarken AB'ye güven gün geçtikçe azalmıştır.

Son derece kaygan bir zeminde ilerleyen Türkiye-AB ilişkileri mülteci krizi öncesi dönemde durma noktasına gelmişken, Türkiye'nin bu krizin Avrupa açısından aşılması noktasında önemli bir konuma sahip olması sebebiyle son dönemde gerginliğin azaldığı görölmektedir. Sonraki bölümlerde değinilecek olan GKA ve Ortak Eylem Planı imzalanması bu hususta atılan önemli adımlar olmuştur.

3.2. GERİ KABUL ANLAŞMALARI

Geri Kabul Anlaşmaları (GKA), tarafların birbirlerinin topraklarında yasa dışı olarak ikamet eden vatandaşlarını ve/veya kendi toprakları üzerinden diğerine yasa dışı olarak geçen üçüncü ülke vatandaşlarını geri kabul etme yükümlölüğü altına girdikleri anlaşmalardır. Düzensiz göçmenlerin sınır dışı edilmelerinde yaşanan sorunların ortadan kaldırılması ve caydırıcılık gücünün bulunması bakımından ölkeler arasında önemli bir işbirliği aracı olarak kabul edilen bu anlaşmalar, ölkede yakalanan düzensiz göçmenlerin anlaşma yapılmış kaynak ölkeye veya en son transit geçiş yaptıkları ölkeye geri gönderilmesi sürecini düzenlemektedir (2016 Türkiye Göç Raporu, 2016: 60-61).

Ölkelerin başka bir ölkeye yasa dışı yollarla giren vatandaşlarını geri kabul etmeleri uluslararası hukuktan doğan bir yükümlölük iken sınırlarını kullanarak Avrupa'ya geçen 3. ülke vatandaşlarının geri kabul edilmesi hiçbir yasal zemine oturtulamamaktadır. Ayrıca göç sorunuyla karşı karşıya kalan ölkelerin iltica başvurusunda bulunmuş bir kişiyi üçüncü bir ölkeye göndermeden önce bu kişinin söz konusu ölkede güvende olup olmayacağını teyit edilmesi olarak tanımlanan geri göndermeme ilkesine GKA'larda hiçbir atıf yapılmamaktadır. AB kendi belirlediği 'güvenli üçüncü ölkeler' listesiyle bu eksikliğin önüne geçebilmeyi amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu'nda da ifade edildiği gibi bu ve bunun gibi eksik yanlarının

olması sebebiyle GKA'ların müzakere ve hayata geçirilme sürecinde sorunlar ve anlaşmazlıklarla karşılaşmaktadır. Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi tarafından yapılan açıklamalarda da 'zincirleme geri gönderilme' yani üçüncü ülkeye gönderilen göçmenlerin geçiş yaptığı bir ülkede sığınma başvurusu yapma şansı bulamadan ya da yaptığı başvuru yeterince incelenmeden kaynak ülkeye gönderilmesi tehlikesinin altı çizilmiştir (Köse, 2014: 8,45).

GKA imzalayan ülkeler Avrupa ülkelerinde yaşamakta olan kendi uyruklarındaki kişileri ve sınırlarını kullanarak Avrupa'ya geçen kişileri kabul etmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeple GKA'lar mültecileri geri kabul eden ülkelerin omuzlarına ağır bir yük yüklemiştir. Avrupa ülkelerinin başta ekonomik yapısı olmak üzere çevre ülkelerine göre güçlü tarafları Avrupa'yı göçmenler için cazibe merkezi haline getirmiş, göç ve göçmen problemini Avrupa güvenlik politikalarının merkezine oturtmuştur. Sınırlarına gelen göçmenleri güvenlik tehdidi olarak algılayan Avrupa için bu problemin çözümünde üçüncü ülkelerle işbirliği yapmak kaçınılmaz hale gelmiştir. Kendi çıkarlarını korumak ve sınır güvenliğini yeniden sağlayabilmek için başta komşularıyla daha sonra ise yaygın olarak transit ülkelerle GKA'lar imzalanmıştır. AB bu anlaşmaları imzalarken 'bencilce' davranmış, faydacı bir politika izlemiştir. AB çıkarları çerçevesinde imzalanan GKA'lar sonrası taraf devletler ağır sorumluluklar altına girmek zorunda kalmışlardır (Ercan, 2016; 3-4).

GKA'lar; üçüncü ülkeler tarafından AB ile iyi ilişkiler kurmak ve üye olabilmek için bir fırsat olarak görülmektedir. Söz konusu anlaşmalar vasıtasıyla finansal destek alabilmeyi ve AB ile mülteci sorununun yükünü paylaşmayı umut eden ülkeler bu sayede uzun vadede düzensiz göç problemini çözebileceklerini düşünmektedirler. Vize serbestisi ve seyahat kolaylığı gibi ayrıcalıklar AB tarafından 'havuç' olarak kullanılırken, GKA imzalamak istemeyen ülkelere karşı uygulanan yaptırımlar da 'sopa' görevi görmektedir. Yukarıda açıklanan fırsatların yanı sıra şüphesiz ki GKA'ların maliyeleri üçüncü ülkeler için oldukça ağırdır. Tampon bölge rolü üstlenen ülkelerde mülteci sayısı ve mülteci probleminin ülkelere olan maliyeti gittikçe artmaktadır. Ayrıca; gerçekten sığınma ihtiyacı olan mültecilerin güvenli olmayan ülkelere iadesi ve tekrar Avrupa'ya gitmek isteyen kişilerin insan kaçakçılarına başvurması gibi güvenlik problemlerine de yol açmaktadır. GKA imzalayan ülke hükümetleri de özellikle seçim dönemlerinde ağır eleştirilere maruz kalmaktadırlar (Elmas, 2016: 240).

Avrupa’da medyanın göç aleyhinde yaptığı haberlerin sayısının artması ve göç karşıtı söylemleriyle kitlelerin desteğini almayı başaran siyasilerin oy oranlarını yükseltmesinin ardından hükümetler tarafından göçü önlemeye yönelik politikalar tercih edilmeye başlanmıştır. Ekonomik sorunlarla boğuşan AB tarafından mülteciler kamu kaynaklarını tüketen ve refah seviyesini düşüren kişiler olarak tanımlanmakta ve ötekileştirilmektedir. Mülteci krizinin başından itibaren üzerine düşen yükü almaktan kaçınan Avrupa’nın önleme esaslı politikalarının en temel aracı GKA’lar olmuştur. GKA’larla oluşturulmak istenen tampon bölgeler vasıtasıyla Avrupa’ya gelen mülteciler engellenmek istenmektedir. 2002 yılında yayınlanan AB ülkelerinde yasadışı olarak yaşamakta olanların geri dönüşüne dair Yeşil Kitap’ta* ileride yapılacak ve yapılması planlanan bütün anlaşmalara geri kabulün standart bir madde olarak eklenmesinin gerektiği vurgulanmıştır (Green Paper, 2002: 23-24). Mülteci krizinin omuzlarına yüklediği yükü paylaşmayı arzu eden Türkiye’nin GKA imzaladığı ülkeler aşağıda listelenmiştir.

Tablo 5: Türkiye’nin Geri Kabul Anlaşması İmzaladığı Ülkeler

ÜLKE	İMZA TARİHİ
Suriye	10 Eylül 2001
Yunanistan	8 Kasım 2001
Romanya	19 Ocak 2004
Ukrayna	7 Haziran 2005
Pakistan	7 Aralık 2010
Rusya Federasyonu	18 Ocak 2011
Moldova	1 Kasım 2012
Belarus	29 Mart 2013
Karadağ	18 Nisan 2013
AB	16 Aralık 2013
Bosna Hersek	16 Şubat 2012
Yemen	20 Ekim 2012
Kosova	15 Aralık 2015

Kaynak: (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017)

*Yeşil Kitap, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından belirlenmiş bir konunun geliştirilmesi için, AB kurumları ve kamuoyu tarafından tartışılmak üzere yayımlanmış dokümanlardır.

Türkiye – AB arasında yasa dışı olarak ikamet eden mültecilerin geri gönderilmesini kapsayan GKA imzalanabilmesi için Avrupa Komisyonu’na Kasım 2002 tarihinde yetki verilmiş fakat, Türkiye zaten resmi adaylık statüsüne sahip olması sebebiyle müzakere masasına oturmamıştır. Bu sebeple görüşmeler Mayıs 2005 tarihinde fiilen başlayabilmiştir. Kıbrıs problemi nedeniyle Türkiye - AB ilişkilerinin kopma noktasına gelmesiyle GKA görüşmelerinde de ilerleme kat edilememiştir. Sonraki yıllarda devam eden müzakereler neticesinde 16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye-AB arasında GKA imzalanmış, 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sınırlarında mülteci istemeyen AB, GKA’lar ve mali yardımlarla krizin üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk, Makedonya ve Bosna Hersek gibi ülkelerle vizeleri kaldırma karşılığında GKA’lar imzalanmıştır. En dış sınır konumunda olan Türkiye’nin de bütün yükü sırtlamak durumunda kalmaması için söz konusu ülkelerle GKA imzalaması gerekmektedir (Akçadağ, 2012: 37). Öte yandan 11 Nisan 2013 tarihinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu yasalaştıran Türkiye, uluslararası koruma başvurusunda bulunan yabancıların müracaatlarının ardından yapılan değerlendirme neticesinde Avrupa’dan gelenleri mülteci statüsünde kabul etmekte, Avrupa dışından gelen yabancıları ise üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar uluslararası korumaya alarak şartlı mülteci statüsünde kabul etmektedir.

2006 yılında gerilen Türkiye-AB ilişkilerinde 2015 yılına kadar bir ilerleme sağlanamamıştır. Türk tarafından yükselen sınır kapılarının açılacağı yönündeki söylemlerin ve mültecilerin AB sınırlarına dayanmasının ardındansa AB tarafından Türkiye’ye reddedemeyeceği düşünülen taahhütlerde bulunulmuştur. Kıbrıs Rum Kesimi’ne limanların açılmamasına, insan hakları ve ifade özgürlüğü gibi konulardaki anlaşmazlıklar çözüme kavuşturulmamış olmasına rağmen AB değerleri bir kenara bırakılarak Türkiye ile GKA imzalamak tercih edilmiştir (Ercan, 2016: 11-12). Peki, söz konusu GKA taraflara ne kazandırmış, onlardan neleri almıştır?

Türkiye ve AB arasında imzalanan GKA kapsamında her iki tarafta illegal yollarla sınırlarına giren mültecileri birbirlerine iade etmeyi ve karşı tarafta söz konusu mültecileri kabul etmeyi taahhüt etmişlerdir. Burada önemli noktalardan birisi de; yasa dışı yollarla AB sınırlarına giriş yapmış mültecilerden herhangi birisi yakalanıp sığınmacı konumuna düştüğü zaman geldiği kaynak ülke olarak Türkiye’yi

söylemesi durumunda başka hiçbir belge, kayıt veya kanıt aranmaksızın Türkiye'ye iade edilecektir. AB sınırları içerisinde yakalanmış olan yasa dışı göçmenler iade edilecekleri ülkelerden AB ülkelerine geçmeyi şüphesiz tekrar deneyeceklerdir. Avrupa'ya geçiş için en uygun ülke olarak tasnif edilen Türkiye iade edilecek olan göçmenler içinde en çok tercih edilen ülke konumuna gelmiştir. Durum böyleyken söz konusu GKA; ekonomik, istihdam ve güvenlik alanlarında Türkiye'ye baş edilmesi gereken problemler oluşturmuştur.

AB Komisyonu Göç, İçişleri ve Vatandaşlık Komiseri Dimitris Avramopoulos 16 Kasım 2017 tarihinde yaptığı açıklamada; Türkiye ile imzalanan GKA'nın sorunsuz bir şekilde hayata geçirildiğini dile getirmiş, Ege denizindeki ölümcül vakaların sayısında dikkat çekici bir şekilde azalma olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Avramopoulos Avrupa'nın Türkiye'ye göre 6 kat daha fazla mülteci aldığının altını çizmiş, Avrupa'nın 1.969 mülteciyi geri gönderirken Türkiye'den 11.354 mülteciyi kabul ettiğini söylemiştir (Deutsche Welle Türkçe, 2017). Söz konusu rakamlara göre AB'nin 6 kat daha fazla mülteci kabul ettiği varsayılmaktadır. Unutulmamalıdır ki; 28 üyeli AB kabul ettiği mültecileri üyeleri arasında dağıtırken, Türkiye, 28 üyeden aldığı mültecilerle tek başına ilgilenmek zorundadır.

İstihdam, ekonomik etkileri veya kültürel sıkıntıların yanı sıra Türkiye için GKA'ların en büyük tehlikesi barındırdığı güvenlik tehdididir. 1980 Irak-İran savaşı, 1991 Körfez Savaşı ve 2003 ABD'nin Irak operasyonu sonrası Türkiye'ye sığınan mültecilerin ilerleyen yıllarda ülkenin iç güvenliğine çok büyük tehditler oluşturduğu göz ardı edilmemelidir. Bugün de; AB, GKA'lar vasıtasıyla sınırlarına aldığı mültecilere karşı seçici davranma, kalifiye olanları kabul etme vasıfsız gördükleriniyse iade etme hakkına sahip olmuştur. Bu vasıta ile Türkiye sınırlarına yerleşen kötü niyetli gruplar terör bağlantılarını kullanarak ülke güvenliğine karşı tehdit oluşturmaktadırlar (Ercan, 2016: 17-18).

3.2.1. Türkiye-AB Ortak Eylem Planı

15 Ekim 2015 tarihinde Türkiye ve AB yetkililerin mülteci krizi başlıklı zirvesinin ardından yayınlanan Ortak Eylem Planı krizin çözümüne yönelik atılacak adımlar konusunda geleceğe ışık tutmaktadır. Yayınlanan belgeyle krizin çözümü

noktasında işbirliğinin önemi vurgulanmış, alınacak önlemler ve bazı mali hususlar kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Ortak Eylem Planı'nda da görülmektedir ki; AB güvenlikleştirme ve dışsallaştırma temelli politikalarına devam etmektedir. Zirve'den çıkan kararlar özetle iki ana amaç etrafında toplanmıştır. İlk olarak; AB, Türkiye'den sınırlarındaki kontrolü artırarak AB ülkelerine geçmek isteyen mültecilerin engellenmesini istemektedir. Avrupa ülkelerine Türkiye üzerinden geçmek amacıyla Türkiye sınırlarına gelen mültecilerin bunu başaramayıp Türkiye'de kalmaları ve kurulan kamplarda yaşamlarına devam etmeleri sebebiyle oluşacak finansal yükün paylaşılacağı AB yöneticileri tarafından taahhüt edilmiştir. İkinci önemli husus ise; düzensiz göçün engellenmesi için işbirliğinin artırılması amacıyla GKA'larının uygulanması ve güvenlik önlemleri kapsamında Frontex, Europol gibi kuruluşlarla ortak çalışma ortamının sağlanmasıdır (USAK, 2015: 6-7).

Ülkelerindeki savaş ortamından kaçıp daha iyi şartlarda yaşayabilmek için öncelikli komşu ülkelere gelen ilerleyen dönemlerdeyse Avrupa sınırlarına dayanan mülteci akınlarından en çok etkilenen aktörlerden olan Türkiye ve AB'nin krizin çözümü noktasında attıkları adımlarda Türkiye - AB ilişkilerini paralel olarak etkilemektedir. Ortak Eylem Planı'nda da Türkiye ve AB karşılıklı taahhütlerde bulunmuştur. AB, Türkiye'de geçici koruma altında yaşayan sığınmacılara verilen hizmetlerden kaynaklanan mali yükün paylaşımı amacıyla Katılım Öncesi Yardım Aracı fonu dışında başka bir fondan mali destek sağlanacağını iletmiştir. Uluslararası örgütler vasıtasıyla sığınmacılara sağlanan eğitim, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması konusunda ve Vize Serbestisi Diyalogunun başlanabilmesi için gerekli adımların atılması noktasında Türkiye'ye destek olunacağı kararlaştırılmıştır (Türkiye – AB Ortak Eylem Planı, 2015).

Türkiye tarafındansa Ortak Eylem Planı vasıtasıyla, mülteci kriziyle mücadele kapsamında gerekli mevzuat değişiklikleri yapılacağı garanti edilmekte, ülke sınırlarında ağırlanan Suriye vatandaşlarının Türk toplumuna entegrasyonu sürecinde iş yeri açabilme, eğitim imkânlarından yararlanabilme gibi hakların sağlanacağı vurgulanmaktadır. AB ülkelerine mültecilerin gitmesinin engellenmesi kapsamındaysa daha güçlü bir Sahil Güvenlik hizmeti verilebilmesi için Frontex ile ortak faaliyetler yürütme ve Europol'e bir irtibat görevlisi atanması kararları alınmıştır. Başta Yunanistan ve Bulgaristan olmak üzere AB üyesi ülkelerle irtibat

halinde olarak, Avrupa'ya göçmen akışının engellenmesi için gerekli olan işbirliğinin sağlanacağı garantisi verilmiştir (Türkiye – AB Ortak Eylem Planı, 2015).

Çalışmanın bütününde anlatıldığı gibi; AB'nin mülteci kriziyle ilgili attığı her adım güvenlik kaygılarıyla atılmış önleme amaçlı adımlardır. Önceki bölümlerde açıklanan sebeplerle sınırlarında mülteci istemeyen AB'nin daha önce GKA vasıtasıyla mültecilerin Türkiye sınırlarında tutulmasını istediği politikasına Ortak Eylem Planı'nda da devam ettiğini görüyoruz. Krizin başından itibaren mültecileri AB sınırlarının dışında tutmak isteyen Birliğin 'aday ülke' konumundaki Türkiye'yi tampon ülke olarak kullanmak istemesi Türkiye'nin AB adaylığı konusunda tartışmalara sebep olmaktadır. Türkiye'nin adaylık süresince karşısında çıkarılan demokrasi, insan hakları, basın ve ifade özgürlüğü gibi engellerin aşılamadığının GKA imzalanması sonrası tekrar gündeme getirildiği görülmektedir. Anlaşılmaktadır ki; GKA imzalayarak günümüzün en büyük sorunlarından birisi haline gelmiş mülteci krizi karşısında oldukça ağır bir sorumluluk üstlenen Türkiye'ye AB'nin bakış açısı değişmemiştir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde göç ve göçmen kavramlarının güvenlikleştirilmesinin teorik alt yapısı anlatılmış, Türkiye ve AB ülkelerinde Suriyeli mülteciler krizi örneği üzerinden söylemler ve yasal mevzuatlar incelenerek uygulanan göç politikaları değerlendirilmiştir. Sonraki bölümdeyse tarafların göç kavramını ekonomik, sosyal ve kültürel bir tehdit olarak algılamasına sebep olan güvenlik kaygıları anlatılacaktır.

3.3. TÜRKİYE ve AB'NİN MÜLTECİ KRİZİ TEMELLİ GÜVENLİK KAYGILARI

Çalışmanın genelinde açıklanan ekonomik, kültürel ve toplumsal zorlukların yanı sıra mülteci kriziyle ilgili asıl kaygılar güvenlik esaslıdır. Arap Baharı sonrası bölge ülkelerindeki istikrarsız görüntü bu ülkelerde var olan kitle imha silahlarının Avrupa için tehdit olarak görülmesine neden olmuştur. Günümüzün çatışma bölgesi olan Ortadoğu bölgesinden gelen mülteciler arasına terör örgütü mensubu kişilerin karışarak büyük şehirlerde kanlı eylemlerde bulunma ihtimali göç hususunun bir güvenlik tehdidi olarak görülmesine sebep olmaktadır. AB sığınma talebiyle

sınırlarına gelerek uluslararası koruma talep eden mültecilere geri dönecekleri ortam oluşana kadar hayatlarını idamede yardımcı olma düşüncesindedir. 2015 yılında yapılan sığınma taleplerinin %75'i, 5 Birlik üyesi (Almanya, Macaristan, İsveç, Avusturya ve İtalya) tarafından kabul edilmiştir. AB sınırları içerisindeki mülteci kriziyle başa çıkmak için 2015-2016 yıllarında 10 milyar Avro ve Türkiye'deki mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak adına da 2016 ve 2018 yılları arasında 6 milyar Avro bütçe ayırmıştır (Avrupa Komisyonu, 2016).

AB'nin kaygılarının benzerini Türkiye'de yaşamaktadır. Özellikle Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Gaziantep gibi sınıra yakın şehirlere PKK, DEAŞ gibi terör örgütü üyelerinin veya Esad yanlısı kişilerin girmesi ihtimali ve sığınmacıların karıştığı adli vakaların sayısının artması, yerel halktaki güvenlik kaygısının günden güne artmasına neden olmaktadır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 26 Nisan 2018 itibarıyla Türkiye'de biyometrik verilerle kayıt altına alınan Suriyeli mülteci sayısının 3 milyon 588 bin 877 kişi olduğu ve bu kişilerin 1 milyon 947 bin 25'inin erkek, 1 milyon 641 bin 852'sinin kadın olduğu belirtilmiştir. Suriyeli mültecilerin Türkiye'de illere göre dağılımını ve sayılarının yaşadıkları yerlerdeki nüfusa göre yüzde oranını gösteren tablo aşağıda gösterilmektedir;

Tablo 6: Türkiye'deki Suriyelilerin illere Göre Dağılımı

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSUNA ORANI (Yüzde) (sayılar en yakın tam rakama yuvarlanmıştır)
İstanbul	558 bin 276	4
Şanlıurfa*	476 bin 836	24
Hatay*	442 bin 470	28
Gaziantep*	382 bin 378	19
Mersin	207 bin 364	12
Adana*	196 bin 288	9
Bursa	145 bin 536	5
İzmir	136 bin 442	3
Kilis*	130 bin 235	96
Konya	105 bin 902	5

* işaretli illerde Geçici Barınma Merkezi bulunmaktadır.

Kaynak: (GİGM, 2018)

Yayılma esaslı politikası paralelinde son yıllarda ekonomik açıdan da gelişme kaydeden AB güçlü bir siyasi bütünlük kurmayı başaramamıştır. Kendisine ait bir ordusunun olmayışı sebebiyle AB savunma ve güvenlik politikası oluşturma noktasındaysa yetersiz kalmıştır. İngiltere'nin Birlikten ayrılması, İtalya'nın ayrılma söylemleri ve Almanya, Fransa gibi önde gelen ülkelerin kendi kararlarını diğer Birlik ülkelerine dikte etme çabaları da dünyadaki gelişmeler karşısında Birliğin ortak bir güvenlik politikası yürütebilmesinin önüne geçmiştir (Akbaş, 2016). Türkiye, AB'yi en çok terör konusunda eleştirmekte terörle mücadele konusunda samimi olmamakla suçlamaktadır. AB ise Türkiye'nin terörle mücadele kapsamındaki faaliyetlerini insan haklarına aykırı olarak nitelendirmekte, sorunlara siyasal çözümler bulunmasını tavsiye etmektedir. Güvenlik esaslı karşılıklı uyuşmazlıklar şüphesiz iki tarafa da zarar vermekte, problemlerin çözümsüzlüğe sürüklenmesine sebep olmaktadır. Karşılıklı uyuşmazlıklar neticesinde kaynak ülke konumundaki Suriye'de mülteci akışına sebep olan temel sorunlar giderilememekte ve mülteci sayısı her geçen gün artmaktadır. Artan mülteci nüfusu pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar;

- Mültecilerin kaynak ülkeye geri dönüş umudunun azalması,
- Mültecilerin yoksullaşması,
- Çocuk işçiliği, dilencilik ve çocuk yaşta evlilik sayılarının artması,
- Mültecilere ev sahipliği yapan toplumlarda temel ihtiyaçları

karşılama için artan gelir harcamaları sebebiyle yerel halkın mültecilere karşı gösterdikleri tepkilerde şiddet olaylarına varan artışlardır.

Mülteci krizine sebep olan ülkelere ve mültecilerin ağırlandığı ev sahibi ülkelere güvenli bir ortamın sağlanamaması yardım programlarının aksamasına sebep olmaktadır. Güvensizlik iklimi içerisinde çocuklar okula gidememekte, ağır işlerde çalıştırılmakta, cinsel saldırılara maruz kalmakta ve silahlı örgütler tarafından kullanılmaktadırlar. Ayrıca kadınlarda evde yaşamaya zorlanmakta, eğitimden ve çalışma hayatından uzak tutulmaktadırlar. Güvenlik eksikliğinin en büyük etkilerinden birisi de göç etmek durumunda kalan kişiler çoğu zaman temel sağlık hizmetlerine dahi ulaşamamaktadırlar (Berti, 2015: 42-43).

Çalışmanın önceki bölümlerinde de değinildiği gibi göç konusu Avrupa'nın her döneminde maruz kaldığı bir olgu olmakla beraber, Avrupa ülkelerinin bu kavram karşısında içinde bulunulan konjonktürün gerekleri doğrultusunda politikalar

izlediği görülmektedir. Aynı zamanda göç olgusunun güvenlikleştirilmesi de Avrupa için yeni bir konu başlığı değildir. Suriyeli mülteciler krizine kadar olan dönemde AB göç olgusunun sebep olabileceği düşünülen güvenlik sorunlarını hazırlanmış olan ‘Göçe Yönelik Global Yaklaşımı’ ve ‘Avrupa Komşuluk Politikası’ mevzuatları vasıtasıyla çözmektedir (Fakhoury, 2016: 73).

Avrupa Komşuluk Politikası’nın belirlenmesindeki temel amaç; Birliğin maruz kaldığı düzensiz göç akışları ve bağlantılı olduğu uyuşturucu ve kadın ticareti gibi sorunların önüne geçmektir. Bir diğer hedefse; Birliğin genişleme politikası çerçevesinde daha geniş bir coğrafyaya dağılmasını sağlayarak küresel bir güç haline gelmesini mümkün kılmaktır. İlk olarak Aralık 2005’te Avrupa Konseyi’nde kabul edilen Göçe Yönelik Global Yaklaşım çerçevesinde; göç konusunun çözümü için üçüncü ülkelerle ortak çalışmaların yürütülmesinin gerekliliği ve kaynak ülkelerde göçe sebep olan ekonomik ve sosyal şartların düzeltilmesi yollarının aranmasının önemi vurgulanmıştır (Samur, 2008: 8).

2012 yılından sonra Avrupa’da gün geçtikçe artan mülteci sayısı ve meydana gelen terör saldırılarının mültecilerle ilişkilendirilmesi sonrası AB ülkeleri standart göç politikaları ve uygulamalarından vazgeçmiştir. Aşırı sağ ve milliyetçi kesimi temsil eden politikacıların da söylemleri sonrası mülteciler ‘potansiyel terörist’ olarak görülmeye başlanmıştır. 2015 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yapılan Eurobarometer isimli halk oylaması neticesinde; mülteci sorunun Avrupa halkının en çok endişe duyduğu konu olduğu ortaya çıkmıştır (Fakhoury 2006, 72). Ayrıca A Pew Research Center tarafından yapılan anket sonucuna göre her on AB ülkesinin sekizinde halkın yarısı veya daha fazlası mültecilerin ülkelerindeki terörist faaliyetleri artırdığını düşünmektedir (Global Research & Trends, 2016). Benzer şekilde İngiltere’de 2016 yılında yapılan anket sonucuna göre katılımcıların %51’i mülteci krizini ülkeleri için en önemli konu olarak görmektedir. 2017 yılında tekrarlanan anket sonucunda da %19 oy oranıyla ikinci önemli konu olarak anket sonucunda yer almıştır. İsveç’te de benzer anket sonucunda mülteci hususunun %35 ile en önemli konu olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır (Statista, 2018).

Mülteci krizi ayrıca hedef ülkelerin sosyal güvenliği açısından da ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır. Devletler bölgesel bütünlüğünün ve politik bağımsızlığının yanı sıra sosyal istikrarını ve kültürel kimliğini de koruma içgüdüleri içerisindedirler. Kopenhag Okulu tarafından sosyal güvenlik; değişen şartlar ve tehditler altında devletlerin dil, kültür, ulusal kimlik ve geleneklerini birincil ve

değiştirilemez şekilde sürdürebilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda da, mültecilerle birlikte gelecek olan farklı kültürel etmenler tehdit olarak algılanmaktadır. Huysmans'da mülteci hareketlerini toplum düzeni, kültürel kimlik ve iç pazar için bir tehlike olarak görmektedir. Fransa'nın 2004 yılında başörtüsü gibi dini sembollerin kullanılmasını yasaklaması da sosyal güvenliğin sağlanması noktasında devletlerin göstermiş olduğu reflekslere örnek verilebilir. Gelişmiş ülkelere yönelen mülteci akınları sonrası ucuz iş gücü gibi faktörlerin de etkisiyle iç pazarda mültecilerin çalıştırılması söz konusu ülkelerde genç nüfusun zarar görmesine sebep olmaktadır. Yukarıda farklı örneklendirmelerle mültecilerin hedef ülkelerin sosyal güvenliğe olan etkileri anlatılmıştır. Bu etkiler sonrası yerel halkta ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi duygular beslenmekte, mültecilere karşı şiddet olaylarına varan tepkiler gösterilmektedir (O'Neil, 2006: 323-326).

3.3.1 Güvenlik Tehdidi Olarak Mülteci Krizi

Beklenmedik bir sorunla karşılaşılması durumunda devletler söz konusu sorunu ülkeleri için bir tehdit olarak algılamaya başlar ve bu tehdidin bertaraf edilmesini öncelikli hedefleri haline getirirler. Güvenlikleştirici aktörler güvenlik sorunu olarak görülmeye başlanan konunun çözümü noktasında özel haklara sahip olduğunu ve olağan üstü yöntemlerin kullanılması gerektiğini dinleyici kitleye inandırabilirse güvenlikleştirme süreci başlamış olur. Olağanüstü önlemlerin tercih edilmesi demokratik çözüm yollarının askıya alınması ve normal siyasi süreçlerden vazgeçilmesi anlamına gelmektedir (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 27-39). AB'nin Suriyeli mültecilerin sınırlarına akını karşısında yürüttüğü göç politikası bu çerçevede değerlendirilmektedir. AB'nin sınırlarındaki mülteci krizini güvenliklestirmesiyle ilgili elementler aşağıdaki tabloda sunulmuştur;

Tablo 7: AB'nin Mülteci Krizini Güvenlikleştirmeyle İlgili Elementler

Güvenlikleştirici Aktör	AB Üyesi Ülkeler
Varoluşsal Tehdit	Ağırlıklı Olarak Türkiye'den Gelen Suriyeli Mülteci Akını
Referans Nesnesi	Politikacıların Schengen Anlaşmasının Tehlikede Olduğu ve Sınırların Korunması Yönündeki Söylemleri
Alınan Önlemler	Sınır Kontrolleri, Türkiye İle Yapılan Zirveler, Frontex ve Eurosur Gibi Sınır Güvenliğini Artırıcı Kuruluşlar
Sonuç	Finansal Yardımlar, Geri Kabul Anlaşmaları, Türkiye-AB Ortak Eylem Planlarının Hayata Geçirilmesi

Kaynak: (Koma, 2015: 161)

Türkiye ve AB Suriyeli mülteciler krizini farklı oranlarda güvenlikleştirmişlerdir. Suriye'nin komşusu konumunda olan Türkiye bölgedeki savaşın etkilerini en yakından hisseden ülke olmuştur. Mültecilere karşı yürütülen misafirperver politika sebebiyle bölgede varlığını sürdüren PKK, DEAŞ gibi örgüt üyelerinin ülkeye girebileceği ihtimali tartışılmaya başlanmış, bu konu ülke güvenliğini tehdit eden bir unsur haline gelmiştir. Bölgenin çok uzağında kalan AB ise doğrudan Suriyeli mültecileri sosyal ve bölgesel bir tehdit olarak algılamıştır. Mültecilerin sınırlarına gelmeye başlamasının ardından 'kırmızı alarm', 'acil durum' gibi tanımlamalar kullanarak mültecileri üçüncü ülkelere göndermeye çalışan AB ülkelerinin aksine Türkiye yaşananları insani kriz olarak nitelendirmiştir. Türkiye ve AB'nin Suriyeli mülteciler krizi karşısında izledikleri güvenlikleştirme politikalarının mukayese edildiği tablo aşağıda sunulmuştur;

Tablo 8: Türkiye ve AB'nin Mülteci Krizini Güvenlikleştirme

Elementler	AB Ülkeleri	Türkiye
Suriyeli Mülteciler	Tehdit	Misafir
Güvenlikleştirici Aktörler	AB ve Üye Ülkeler	AFAD, Politikacılar
Referans Obje	Schengen Bölgesi	Suriyeli Mülteciler
Önlemler/Politikalar	Sınır Koruma ve İzleme Kuruluşları, Tel Örgü ve Duvarlar	Açık Kapı Politikası, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Sınır Kontrolleri
Konuşma Eylemi	Yasadışı Göçle Mücadele, Schengen Bölgesinin Korunması	İnsani Kriz, Ev Sahibi Ülke

Kaynak: (Koma, 2015: 163-166)

Suriye halkının demokratik hakları olarak yönetimin değişmesi yönündeki başlayan protestoları Esad yönetiminin yüksek askeri güç kullanımıyla karşılık vermesinin sonucu ayaklanmalara ve Suriye iç savaşına dönüşmüş, başta komşusu Türkiye olmak üzere AB ülkelerinin büyük bir kısmını da içeren geniş bir kitleyi tehdit etmeye başlamıştır. 2011 yılının Mart ayında başlayan ayaklanmalar sonrası Suriye ve Irak arasında yer alan bölgenin DEAŞ gibi eli kanlı ve dünyanın tanıklık ettiği en acımasız terör örgütlerinden birisinin eline düşmesinin ardından 2012 yılına gelindiğinde mülteci krizi bütün dünya için bir güvenlik problemi haline gelmiştir. Suriye meselesine bakıldığında ilk önce göze çarpan can kayıpları, uluslararası terör örgütlerinin faaliyetleri, vekâlet savaşları ve bilinen sınırlarda meydana gelebilecek muhtemel değişikliklerin göz önünde bulundurulması sebebiyle Suriye krizi terör olaylarının kaynağı olarak görülmüş, ülke sınırlarının ve vatandaşların güvenliğini tehdit ettiği vurgulanmıştır. Bu gelişmeler sonrası Suriye krizi güvenlikleştirme konusu olarak ortaya çıkmıştır (Özcan, 2017: 3-4).

22 Haziran 2012 tarihinde uluslararası hava sahasında RF-4 model Türk jeti Suriye rejimi askerlerince düşürülmüş, iki Türk pilotu şehit olmuştur. Rejimin bu saldırısının ardından yapılan açıklamalarda çok sert önlemler alınacağı ve askeri angajman kurallarının değiştirileceği yönünde açıklamalar gelmiştir (Telegraph,

2012). Sınır güvenliği, homojen toplum ve terör olaylarındaki artış gibi güvenlik konularının tartışılmaya başlandığı ve mülteci krizinin farklı boyutlarıyla değerlendirildiği bir dönemde Suriye tarafının Türk uçağını düşürmesiyle güvenlik kaygıları zirveye çıkmış, askeri müdahale talepleri artmıştır. Suriye tarafından Türkiye sınırına yaklaşan bütün askeri araçlarının vurulacağı demeçlerinin ardından, 16 Eylül 2013 tarihinde bir Suriye helikopteri (NTV,2013) ve 23 Mart 2014 tarihinde bir Suriye Jeti Türk Jetleri tarafından vurulmuştur (Sözcü, 2014). İlerleyen dönemde Türkiye'nin güvenlik kaygılarını ABD ve birçok AB ülkesi de paylaşmıştır. El-Kaide ve El-Nusra gibi terör örgütleriyle mücadele edilmesi gerektiği yönünde mutabakata varılmıştır. Barack Obama'nın kimyasal silah kullanımının 'kırmızı çizgi' olduğu, kimyasal silah kullanıldığı takdirde askeri müdahalede bulunulacağı yönünde söylemlerde bulunmuştur. 2013 yılında Doğu Guta'da Esad'a bağlı orduların kimyasal silah kullanması ve binlerce kişinin ölümünde yol açmasının ardından birçok AB ülkesi kırmızı çizginin aşıldığını askeri müdahalenin kaçınılmaz olduğunu vurgulayan açıklamalar yapmıştır. AB'nin bir diğer kaygısıysa; Suriye'de bulunan kimyasal silahların eli kanlı terör örgütlerinin eline geçmesidir (Özcan, 2017:6-7).

Çalışmanın bütününde anlatıldığı gibi; AB mülteci krizinin çözümü hususunda başta ekonomik, sosyal ve kültürel sorumlulukların karşılanması konularında Türkiye ile işbirliği yapılması gerektiğinin farkına varmış, bu doğrultuda hareket etmiştir. Mülteci krizinin diğer bir boyutu olan güvenlik sorunu konusunda da Türkiye ve AB bazı konularda ortak kaygıları taşımaktadır. Her ne kadar PKK'nın Suriye uzantısı olan PYD ile mücadele konusunda Türkiye beklediği desteği ABD ve AB'den göremese de DEAŞ terör örgütü bölge insanını katleden ve dünya düzenini bozmayı amaçlayan ortak bir sorun olarak görülmüştür. 2013 yılında El-Kaide terör örgütünden ayrılarak Ebubekir el-Bağdadi liderliğinde kurulan DEAŞ, Irak'ta Musul, Suriye'de ise Rakka, Deyrizor gibi büyük şehirleri ve petrol üretim tesislerini kontrolü altına almıştır. Sosyal medyayı da etkili ve yaygın olarak kullanan terör örgütüne kısa sürede dünyanın her coğrafyasından yeni teröristler katılmıştır. Medya mensuplarının kafalarının kesilmesi, şiddet ve tehdit içerikli videoların yayınlanmasıyla DEAŞ çağımızın en önemli güvenlik tehditlerinden birisi haline gelmiştir. Düzensiz göç akışıyla da savaştan kaçan masum insanların içine karışan terörist grupların dünyanın dört bir yanında dağılarak küresel çapta eylemler yaptıkları bilinmektedir.

Fransa'nın Nice kentinde düzenlenen ve 84 kişinin yaşamını yitirdiği tır saldırısının ardından aynı yöntemle Berlin, Noel pazarında yapılan saldırı sonrası da 12 kişi hayatını kaybetmiştir. Berlin saldırısının faili olduğu tahmin edilen Tunuslu Anis A'nın Almanya'ya iltica başvuru yaptığı ve reddedildiği söylenmektedir. Mültecilerin Almanya'ya alınması konusunda muhalif kanadın tepkisini çeken Almanya Başbakanı Merkel yaptığı açıklamada; *"eğer saldırganın Almanya'dan koruma isteyen sığınmacılardan biri olduğu ortaya çıkarsa bunun bizim için çok zor olacağını biliyorum"* ifadelerinde bulunmuştur (BBC Türkçe, 2016).

2 milyondan fazla mültecinin Avrupa sınırlarına girmiş olması göstermektedir ki; mülteci akınları, insan kaçakçıları için yıllık 3-6 milyar Avro hacmi olan bir gelir kapısı haline gelmiştir. Sahte evrak düzenleme, transit ülkelerde konaklama ve hedef ülkeye ulaşım vasıtalarını ayarlayan kaçakçılar parası olmayan mültecileri geçici çete üyeleri olarak kullanmakta ve bu insanlara bir sonraki mülteci gurubu için hedef ülkedeki temas noktası rolü vermektedirler. Deniz yoluyla Akdeniz üzerinden Yunanistan, İtalya ve İspanya üzerinden, kara ve hava yolu vasıtasıyla Rusya ve Norveç hattından Avrupa'ya geçişler yapılmaktadır. Mısır, Irak, Kosova, Türkiye, Polonya ve Macaristan dâhil 100 ülke ve İstanbul, İzmir'in de aralarında olduğu 230 şehir kaçakçılık için kullanılan ana merkezler haline gelmiştir (Eurapol, 2016; 1-15). 2017 yılı içerisinde yaklaşık 7.000 kişinin sahte evrak düzenlenerek Türkiye'den Avrupa'ya geçirilmeye çalışılırken yakalandığı kayıt altına alınmıştır (BBC Türkçe, 2018).

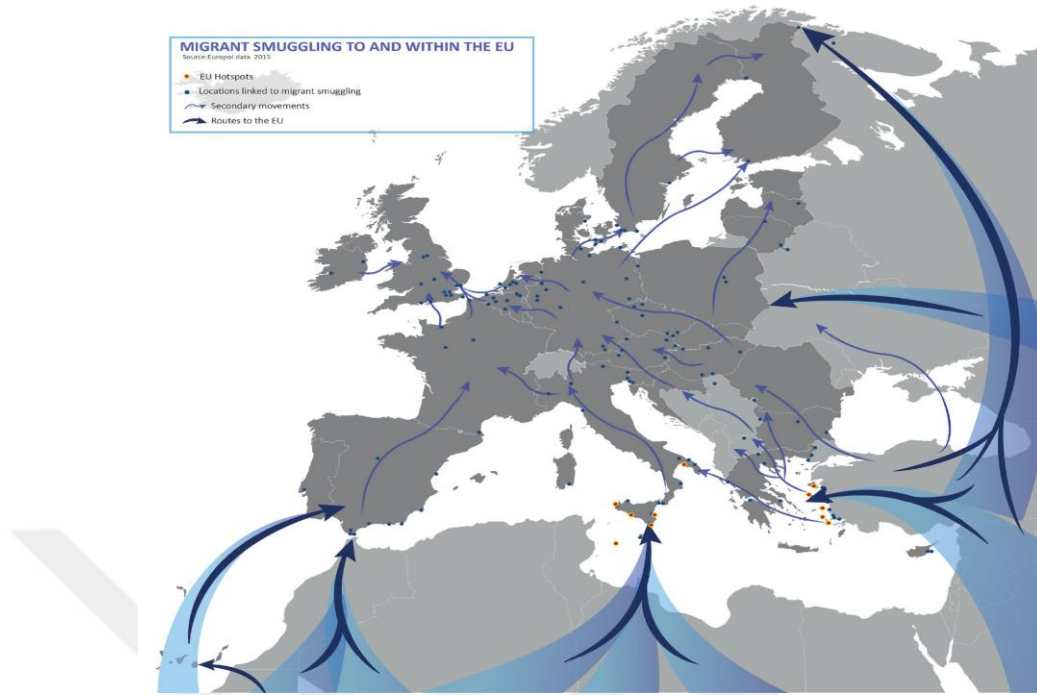
Mültecilerin yukarıda açıklanmış olan rotaları kullanarak Avrupa sınırlarına yasa dışı yollarla girdiği bilinmektedir, alınan önlemlerle Doğu, Kuzey ve Batı Afrika'dan Avrupa'ya yönelen insan kaçakçılığının önüne geçilemediği takdirde insan kaçakçılarının elde ettiği gelirin iki hatta üç katına çıkacağı tahmin edilmektedir. 'Ödediğin kadar yol gidersin' sloganıyla çalışan suç örgütleri kadınlardan 5.000 dolar ücret talep ederlerken, erkeklerde bu rakamın 1.000 dolar seviyesinde olduğu görülmektedir. Daha fazla kâr elde edebilmek için maksimum sayıda mülteci kaçırmayı hedefleyen insan kaçakçıları bu hedeflerine ulaşabilmek için küçük botlara ve karayolu vasıtalarına haddinden fazla insanı bindirerek bu kişilerin havasızlıktan veya ezilerek ölmelerine sebep olmaktadır. Ayrıca bu yasa dışı yolculuklar esnasında cinsel taciz, işkence ve çeşitli sebeplerle yardıma muhtaç olan kişilerin ölüme terk edilmesi gibi vakalarda gözlemlenmektedir (Formichetti,

2016). On yıla yakın süredir Suriyeli mültecilerin Avrupa yolculuğu devam etmesine ve binlercesinin denizlerde boğulması rağmen alınan tüm önlemler yetersiz kalmakta her gün bir mülteci gurubunun Avrupa yolunda hayatını kaybettiğini konu alan yeni haberler duymaktayız.

İtalya'nın Sicilya Adası'nda meydana gelen gelişmeler mülteci krizi ve suç örgütleri arasındaki kirli bağların en net şekilde gözüktüğü örneklerden birisi olma özelliği taşımaktadır. Sadece 5 milyon nüfusu olan adaya 2015-2016 yılları arasında 400.000 mülteci getirilmiştir. Sicilya Adası'nın en büyük mafyalarından birisi olan Cosa Nostra bir mülteciden günlük 40 \$'a yakın ücret alarak adada milyon dolarlık bir suç ağı kurmuştur. Ünlü mafya grubu görevli memurlara ve polislere de rüşvet vererek kendileri için çalışmalarını sağlamıştır. Cosa Nostra, Sicilya'nın en büyük ikinci şehri olan Katanya'da mülteciler üzerinden sadece para kazanmakla kalmamış bu kişileri kendi kirli işleri için de kullanmışlardır. Akdeniz üzerinden Avrupa'ya yolculuklar esnasında genç kadınlar da fuhuşa zorlanmışlardır (Forced Migration Forum, 2017).

Hedef ülkelerde yaşamakta olan azınlıklar kaçakçılık faaliyetlerinde yardımcı güç olarak kullanırken, sosyal medya uygulamaları ve internet sayfalarından da reklam faaliyetleri kapsamında yararlanılmaktadır. Mülteci gruplarının kaçakçılık faaliyetlerini yürüten suç şebekeleri, aynı zamanda terörist grupların yer değiştirmesinde, uyuşturucu ticareti faaliyetlerinde, sahte evrak düzenleme işlemlerinde de görev almaktadırlar (Eurapol, 2016; 1-15). 2015 yılında Europol ve INTERPOL'ün birlikte çalışmaları sonrası hazırlanmış olan raporda; mülteci kaçakçılığıyla ilgilenen kişilerin %22'sinin uyuşturucu ticareti, %20'sinin insan kaçakçılığı, %20'sinin maddi suçlar ve %18'inin de sahte evrak düzenlemeyle ilgili ilişkili oldukları aktarılmıştır (Europol - INTERPOL, 2016; 9). Avrupa'da yaşanan terör olayları sonrasında suçluların farklı ülkelerin vatandaşı olmaları kaçakçılık faaliyetlerinin engellenmesi yönündeki çabaların artmasına neden olmuştur (Eurapol, 2016; 1-15). Mülteci kaçakçılarının kullanmış olduğu rotalar aşağıdaki gibidir;

Şekil 2: Mülteci Kaçakçılarının Kullandıkları Rotalar

Kaynak: (Eurupol, 2016: 6)

Mülteci krizi temelli güvenlik tehditlerinin sayısal veriler ve örnekler üzerinden değerlendirilmesinin ardından bir sonraki bölümde mülteci krizinin güvenlik boyutu kapsamında son derece önemli gündem maddesi haline gelen yabancı terörist savaşçılar konusu incelenecektir. Bu grupların Türkiye ve AB ülkelerinde meydana gelen terör olaylarında ve artan suç oranlarında etkili olduklarının düşünülmesinin yanı sıra, suç şebekeleri için önemli bir kazanç kapısı olarak görülmeye başlanan insan kaçakçılığı faaliyetlerinin hazırlık ve koordine aşamasında da yer aldıkları değerlendirilmektedir.

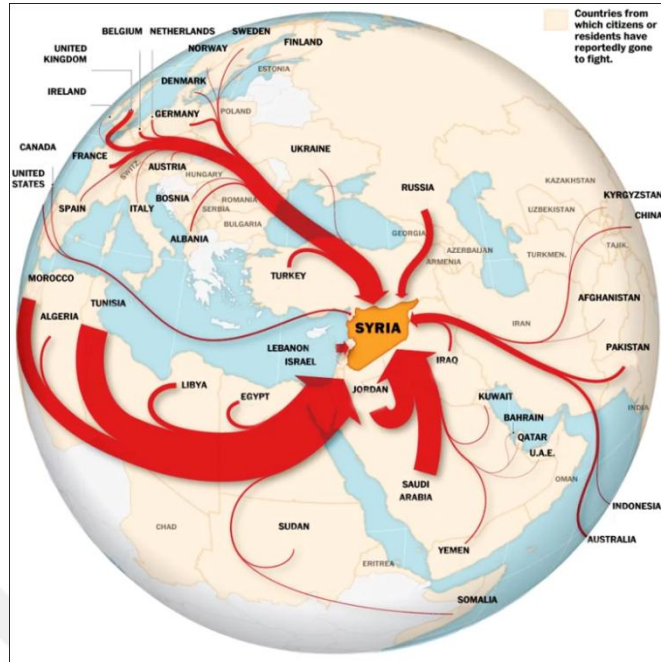
3.3.2. Yabancı Terörist Savaşçılar

BMGK raporlarında yabancı terörist savaşçılar, akademik çalışmalardaysa yabancı savaşçılar olarak adlandırılan grupların varlığı uzun yıllardır bilinse de AB ülkelerine tehdit oluşturmaya başladığı zaman güvenlikleştirme konusu olarak kabul görmüştür. Ortadoğu ülkelerinde yaşanan iç savaşların etkilerini komşu ülke olarak en sert şekilde hissetmek zorunda kalan Türkiye yabancı savaşçılar hususundan da

büyük oranda etkilenmekte ve nispeten yalnız bırakılmaktadır. BM'nin 2170 ve 2178 sayılı kararlarında yabancı savaşçılar DEAŞ ve El-Kaide bağlantılı örgütlere katılan gruplarla sınırlandırılmış, PKK, PYD, YPG gibi örgütler dikkate alınmamıştır. Yabancı savaşçılar açık olarak devletler tarafından desteklenmese de farklı amaçlar doğrultusunda bu grupların faaliyetlerine dolaylı yöntemlerle yardımcı olunduğu bilinmektedir (Bingöl, 2016: 1-7).

Çalışmanın önceki bölümlerinde bir transit ülke olarak Türkiye anlatılmış, Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmek isteyen mültecilere değinilmiştir. Mülteci krizinin güvenlik boyutlarıyla ele alındığı bu bölümdeyse Türkiye'nin özellikle son dönemde Suriye'ye geçmek isteyen yabancı savaşçılar tarafından transit ülke olarak kullanılması ve bu kişilerin başta Avrupa ve ABD olmak üzere dünya genelinde sebep oldukları güvenlik kaygıları da işlenecektir. Yabancı savaşçılar konusu yeni bir konu olmamasına rağmen 2011 yılında bölgede patlak veren sivil ayaklanmaların ardından her geçen gün sayıları artmaktadır, Yabancı savaşçılar olarak tanımlanan ve dünyanın dört bir tarafından gelerek gönüllü olarak DEAŞ, El-Nusra gibi terör örgütlerine katılan kitleler son dönemlerde mülteci krizinin güvenlikleştirilen konu başlıklarının önde gelenlerinden birisi haline gelmiştir. Bakker ve Sibgleton çalışmasında yabancı savaşçıların İran destekli profesyonel ordu tarafından eğitildiklerini ve ABD, İsrail gibi ülkelerin yanı sıra rejim karşıtı gruplara karşı kullanıldığını belirtmektedir. Esad rejiminin devamı açısından yabancı savaşçıların varlığının çok önemli olduğunun altı çizilmiştir (Bakker ve Singleton, 2016: 16-17). Bir kez daha transit ülke pozisyonunda yer alan Türkiye'nin sınır güvenliği tartışılmaya başlanmıştır. Yabancı savaşçıların Suriye'ye geçiş için kullandıkları rotalar aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Şekil 3: Suriye'ye Geçen Yabancı Savaşçıların Kullandıkları Rotalar

Kaynak: (The Washington Post, 2014)

2013 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan terörizm ülke raporlarının 2. Bölümü olan Avrupa Ülkeleri başlığı altında Türkiye için benzer şekilde; terör örgütlerine katılmak isteyen gruplar tarafından yoğun olarak kullanılan bir transit ülke pozisyonunda olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye'nin güney bölgelerinde 'güvenli ev' olarak adlandırılan evler Suriye'ye geçmek isteyen grupların toplanma noktaları olarak kullanılmaktadır (Country Reports On Terrorism, 2013).

Söz konusu rotaları kullanarak Suriye ve Irak gibi ülkelere geçen ve bu bölgelerdeki radikal terörist gruplara katılan kişilerin sayısının 30.000'i geçtiği bilinmektedir. Bu rakamın %5 - %10'una karşılık gelen kişi sayısı kadar yabancı savaşçı savaşlarda ölürken, %10 - %30'u ise savaş bölgesini terk ederek evlerine dönmektedir. Geldikleri kaynak ülkelere geri dönen kişiler de dünya güvenliği için en az savaşmak amacıyla bölgeye gidenler kadar tehdit oluşturmaktadır. 2014 yılında BM Güvenlik Konseyi'nde yapmış olduğu konuşmasında dönemin ABD Başkanı Barack Obama'da bu konuya dikkat çekmiştir. Terörist gruplarla çatışma bölgelerinde savaşmış olan kişilerin evlerine döndükten sonrada terörist eylemlerine devam ettiklerine birçok acı olayda şahit olunduğunu söyleyen Obama, bütün

dünyanın bu problem karşısında bütünleşmesi gerektiğinin altını çizmiştir (The White House, 2014).

Dönemin İngiltere Başbakanı David Cameron'da Ortadoğu'da terör örgütlerine katılmış Avrupa vatandaşlarının ilerleyen dönemde İngiltere'ye rahatlıkla geri dönme şanslarının olmasını ülkesinin ulusal güvenliğine en büyük tehdit olarak tanımlamış bu durumun bütün dünya içinde benzer olduğunun altını çizmiştir (Reuters, 2014). Avrupa'nın mülteci politikalarının dönüm noktalarından birisi olarak kabul edilen Charlie Hebdo saldırısı da Şerif ve Said Kouachi isimli iki Fransız vatandaşı tarafından yapılmıştır. Söz konusu iki terörist kardeşin Irak ve Suriye'ye yabancı savaşçılar götüren örgütlerle bağlantısının bulunması Avrupa'dan Ortadoğu'ya geçen ve o bölgedeki gruplar için savaşan kişileri çok daha fazla tartışılır hale getirmiştir.

Youtube, Facebook, Twitter gibi internet uygulamalarıyla sosyal medyada son derece etkili olan terör örgütleri Suriye'de Esad'ın Suriye halkını öldürdüğü görüntüleri sosyal medyada paylaşarak ölen çocukların hesabının sorulması gerektiği propagandaları yapmaktadırlar. Ayrıca aynı mecralarda terör örgütlerine katılan ünlü isimlerin de çektiği görüntüler paylaşarak, özellikle gençler üzerinde örnek alınabilecek liderler üretilmeye çalışılmaktadır. Günümüzde büyük kitlelere ulaşmanın en kolay yolu olması ve nispeten kontrolünün daha zor yapılabilmesi sebebiyle internetin terör örgütlerince de yaygın olarak kullanılması 'sosyal cihat' olarak tanımlanmaktadır (Kardaş ve Özdemir, 2015: 12). İntikam arayışı, arkadaş çevresinden etkilenme, monoton hayattan kaynaklanan can sıkıntısı, öldürme arzusu ve dış etkenlerin zorlamasıyla kişilerin yabancı savaşçı oldukları bilinmektedir. Yapılan propaganda çalışmaları ve diğer sebeplerle terör örgütlerine katılan yabancıların sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Yabancı Savaşçı Sayısının Ülkelere Göre Dağılımı

ÜLKE	KATILAN KİŞİ SAYISI
Tunus	1500-3000
Suudi Arabistan	1500-2500
Ürdün	1500
Fas	1500
Fransa	1200
Rusya	800-1500
Lübnan	900
Türkiye	600
Almanya	500-600
İngiltere	500-600
Belçika	440-500
Hollanda	200-250
Avustralya	100-250

Kaynak:(Bakker ve Singleton, 2016: 15)

Avrupa ülkelerinde yükselen İslam karşıtlığı neticesinde görsel ve yazılı medya kaynaklarında yer alan Peygamber karikatürleri, mültecilerin aşağılandığı görüntüler ve bazı siyasi söylemler terörist eylemler yapmaya meyilli olan grupların radikalleşme sürecini hızlandırmaktadır (Bingöl, 2016: 11). Mülteci krizinin önemli güvenlik tehditlerinden birisi haline gelmiş yabancı savaşçıların engellenmesi kapsamında BMGK 2017 sayılı kararı vasıtasıyla; ülkelerin diğer devletlere ve uluslararası örgütlere düzenli raporlar vermeleri, sınır kontrollerinin artırılması, radikalleşme faaliyetlerinin ve yabancı savaşçılara mali desteğin önüne geçilmesi hedeflenmiştir (BMGK, 2014a). BMGK'nun 2178 sayılı kararı vasıtasıyla da 2170 sayılı karar kapsamındaki maddelere ilave olarak yaptıkları faaliyetlerden ve terör eylemlerinden pişman olan yabancı savaşçıların ülkelerine döndükten sonra izlenecek olan iyileştirme süreçleri ve topluma kazandırılmaları amacıyla oluşturulacak devlet mekanizmalarıyla ilgili çalışmalar talep edilmektedir (BMGK, 2014b). Yabancı savaşçıları sorunu başlı başına bir güvenlik meselesi olmakla birlikte Türkiye-AB ilişkileri açısından da son derece önemli bir konu haline gelmiştir.

1979 yılında Sovyetler'in işgalinden sonra Afganistan'da, 1990 sonrası yıllarda da Yugoslavya'da, 2003 yılında Amerika'nın müdahalesi sonrası Irak'ta yabancı savaşçılar savaş alanlarında görülmüştür. Günümüzde DEAŞ'ın dünya güvenliği için bir tehdit haline gelmesinin ardından BM bu örgüt içerisindeki yabancı savaşçıların engellenmesi yolunda sorumluluk alarak 2178 sayılı kararı almıştır. 2178 sayılı karar Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Güvenlik Konseyi üyesi olmayan 104 üyenin de oyunu alarak oy birliğiyle karara bağlanmıştır. 2178 sayılı karar BM sözleşmesinin VII. Bölümü kapsamında alınmış olup, bu bölümdeki kararlar uluslararası barış ve güvenliği sağlamak amacıyla çıkartıldığı için üye devletler açısından bağlayıcı niteliktedir (Yalçınkaya, 2015: 59-61).

Dünyanın dört bir tarafından terör örgütlerine katılmak üzere Ortadoğu'ya geçmek isteyen kişilerin rotalarının kesiştiği ülke olarak gösterilen Türkiye, birçok akademik makale ve uluslararası örgütlerin hazırladığı raporlarda bu geçişlere göz yummakla suçlanmaktadır. Yabancı savaşçıların geçişlerinin birçok suç şebekesi tarafından gelir kapısı haline getirildiği söylenmekte, bu şebekelere karşı ciddi güvenlik önlemlerinin alınmadığı iddia edilmektedir (Bingöl, 2016). AB ülkelerinde ülkelere geri dönen yabancı savaşçıların yaptıkları eylemlerin sayısı arttıkça Türkiye-AB ilişkileri gerilmekte, Türkiye radikal terörist örgütleri destekleyen bir ülke konumuna düşmektedir. Siyasi boyutlarının yanı sıra, Türkiye'ye geri dönen grupların PKK ve uzantısı terör örgütlerine katılmaları da Türkiye açısından güvenlik tehdidi olmaktadır. Savaş bölgelerinde terörist eylemler ve patlayıcılar konusunda uzmanlaşan kişilerin büyük şehirlerde sivil halkı hedef alan terör eylemlerinde rol adlıkları bilinmektedir.

SONUÇ

1990'lı yıllardan sonra değişen güvenlik kaygıları sebebiyle göç olgusu düşük politika konusu olmaktan çıkıp devletlerin bekasını etkileyen ve varlığını tehdit eden bir yüksek politika konusu olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Kaynak ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal veya kültürel yapılarındaki bozukluklar nedeniyle ortaya çıkan göç hareketleri hedef ülkelerde de aynı yapılar üzerinde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Bölgesel savaşlar, çevresel koşullar, yoksulluk ve doğal afetler gibi faktörlerin tetiklemesiyle kitlesel yer değişiklikleri yaşanmaktadır. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve diğer yardımcı unsurlarla göç edebilmenin daha kolay bir hâl alması sonucu artan mülteci sayıları hedef ve transit ülkeler açısından bir güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. Bu sebeple düzensiz göçle mücadele devletlerin ulusal ve uluslararası politikalarının kritik öneme sahip bir maddesi haline gelmiştir.

Özellikle savaşlar sonrasında binlerce, yüz binlerce bazen de milyonlarca yerlerinden edilmiş, asgari insani ihtiyaçları karşılanamayan ve sığınacak bir ülke arayan kitlelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Örneğin; I. ve II. Dünya Savaşlarının ardından çok sayıda kişi göç etmek durumunda kalmış küresel boyutta bir insani kriz yaşanmıştır. Bu gelişmeler sonrası göç olgusu ve göç eden kişilerin statüleriyle ilgili uluslararası bir mevzuat ihtiyacı gün yüzüne çıkmıştır. Söz konusu boşluğun doldurulabilmesi amacıyla 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de düzenlenen konferansta Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi kararlaştırılmış, 1964 yılında yürürlüğe girmiştir. Cenevre Sözleşmesi'ndeki 1 Ocak 1951 tarihinden önceki olaylar sonucunda mülteci olan şahıslar ifadesi 1967 Mültecilerin Statüsüne Dair Protokol ile tamamlanmış zaman kısıtlaması kaldırılmıştır. Cenevre Sözleşmesi ve Ek Protokol Avrupa iltica hukukunun da temelini oluşturmaktadır. Türkiye'de 1 Temmuz 1968 tarihinde Ek Protokol'ü onaylamış, fakat Cenevre Sözleşmesi'ndeki coğrafi kısıtlamayı kaldırmamıştır. Bu sebeple sadece Avrupa Konseyi üyesi ülke vatandaşlarına mülteci statüsü verilebilmektedir. Türkiye'nin jeopolitik konumu sebebiyle kendi ülke menfaati doğrultusunda aldığı coğrafi kısıtlama kararı AB tarafından her dönemde eleştirilmiştir.

2011'de Suriye'de Beşar Esad yönetimi aleyhinde başlayan protesto gösterileri karşısında hükümetin orantısız askeri müdahaleyle karşılık vermesinin

ardından ülkede iç savaş patlak vermiştir. Günümüze kadar uzanan süreçte savaşın sebep olduğu bilanço ağırlaşmış milyonlarca insanın hayatını kaybetmesinin yanı sıra BMMYK istatistiklerine göre 6 milyona yakın Suriye vatandaşı da ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Türkiye’de siyasi otoritenin, ‘Ensar – Muhacir kardeşliği’, ‘gönüllü elçiler’ gibi söylemleri doğrultusunda uygulanan açık kapı politikası sonucunda 3,5 milyon Suriyeli vatandaş sınırlar içerisinde misafir edilmiştir. Görülmektedir ki; 1951 Sözleşmesine koyulan coğrafi kısıtlama kararı Suriye örneğinde esnetilmiştir. Bu doğrultuda 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında Suriyeli vatandaşlara sığınma hakkı sağlanmıştır.

Çalışmanın ana temasını oluşturan Türkiye - AB ilişkilerinin mülteci krizi etkisinde kalmasının temel sebebinin Türkiye’nin uygulamış olduğu ‘açık kapı’ politikasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Mültecilerin Avrupa sınırlarına geçiş güzergâhı üzerindeki en önemli transit ülke konumunda olan Türkiye başta Yunanistan, İtalya ve Bulgaristan olmak üzere AB ülkeleri tarafından sınır güvenliğini sağlayamamak ve yasa dışı göçün engellenmesi hususunda gereken hassasiyeti göstermemekle eleştirilmiştir. Türk yetkililerse AB’nin misafir sevmez tutumunun ve güvenlik kaygılları etkisiyle izlenen göç politikalarının AB değerleriyle örtüşmediğini, önemli küresel aktörlerden birisi olan AB’nin üzerine düşen sorumlulukları almaktan kaçındıklarını ifade etmişlerdir.

AB mülteci krizine sebep olan faktörlerin ortaya çıkarılması ve bu sorunların giderilmesiyle sorunun tamamen ortadan kaldırılması yönünde hareket etmek yerine mültecilerin kaynak ülkelere veya transit ülkelere iade edilmesi gibi basit bir çözüm yolunu tercih etmiştir. Bu doğrultuda AB yetkili kurumlarında oluşturulan listelerde yer alan ‘güvenli ülkelerle’ Geri Kabul Anlaşmaları imzalanmış, söz konusu ülkeler AB sınırlarına göçün engellenmesi noktasında ‘tampon bölgeler’ olarak değerlendirilmiştir. Birliğe katılmak isteyen ülkeler için GKA imzalamak zorunlu bir madde olarak kabul edilmiş, vizesiz seyahat ve mali destek gibi konular GKA’lara taraf olan ve omuzlarına ağır yükler alan ülkeleri teşvik amaçlı kullanılmıştır. Türkiye ve AB arasında yasadışı yollarla AB sınırlarına girmiş olan Türk vatandaşlarının ve Türkiye’yi transit ülke olarak kullanan üçüncü ülke vatandaşlarının iadesini kapsayan GKA, 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanıp 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1959 yılında Türkiye’nin Birliğe katılmak istemesiyle başlayan ve 1963 yılında Ankara Anlaşmasının imzalanmasıyla resmîyet

kazanan Türkiye-AB ilişkileri bulunulan dönemin siyasal, ekonomik ve askeri şartları doğrultusunda inişli-çıkışlı bir grafik çizmiştir. Mülteci krizi öncesi durağan bir seyrinde devam eden ilişkilerde ilerleme kat edilememekteydi, fakat krizin aşılması noktasında Türkiye'nin önemli bir etken olduğunun anlaşılmasının ardından ilişkiler olumlu yönde seyretmeye başlamıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin adaylık müzakerelerinde görüşülmek üzere yeni fasıllar açılmış taraflar arasında zirveler düzenlenmiş, Ortak Eylem Planları hazırlanarak hayata geçirilmiştir.

Libya açıklarındaki Lampedusa Adasında ve Ege Denizinde hayatlarını kaybeden mültecilerin haberleri, Bodrum sahiline ölü bedeni vuran Aylan Kurdi bebeğin trajik hikâyesi dünya basınında yer almış ve bütün dikkatler mültecilerin üzerinde toplanmıştır. Bu tür haberlerin önüne geçilmesi ve Avrupa sınırlarının güvenliğinin sağlanması kapsamında Europol ve Frontex gibi kuruluşlar faaliyetlerini mülteci problemleri ekseninde yoğunlaştırmışlardır. Ortak eylem Planları kapsamında Türkiye ve AB bu kuruluşlar aracılığıyla düzensiz göçle ortak mücadele edilmesi hususunda anlaşmış, Türkiye sınırlarındaki kamplara yerleştirilmiş olan mültecilerin bu kamplarda yaşamlarına devam etmeleri ve gerekli ihtiyaçlarının karşılanması için Türkiye'ye mali destek sağlanması hususunda uzlaşmıştır. Ayrıca Türkiye'nin mülteci krizinin çözümü kapsamında vermiş olduğu taahhütlerini yerine getirmesi durumunda Türk vatandaşlarının Avrupa'ya vizesiz seyahat edebilmelerinin önünün açılacağı hususu karara bağlanmıştır. Uzun yıllardır devam eden Türkiye'nin AB üyelik serüveni esnasında birçok kez 'vizesiz Avrupa' ve 'vizesiz seyahat' gibi söylemler dile getirilmiş fakat karşılıksız kalmıştır. Bu sebeple mülteci krizinin çözümü kapsamında AB tarafının vermiş olduğu taahhütleri yerine getirmemesi durumunda taraflar arasındaki güvensizlik ortamı ve Türk kamuoyunun AB'ye karşı var olan ön yargıları pekişecektir.

Çalışma genelinde ele alınan AB ülkeleri liderlerinin söylemlerinin analiz edilmesi ve uluslararası yazılı-görsel basında yer alan haberlerin değerlendirilmesi neticesinde iç sınırların Schengen Anlaşmasıyla kaldırılmasının ardından daha güvenli ve kontrol edilebilen dış sınırlara gereksinim duyulduğu sonucuna varılmıştır. Sınırlarına yüksek teknolojiyle donatılmış tel örgüler ve duvarlar örmek isteyen liderler çevresinden izole edilmiş 'Avrupa kalesi' kurmak istemektedirler. Ayrıca son dönemde Avrupa'da radikal sağ partilerin oy oranlarındaki ve yabancı karşıtı söylemlerdeki artış sebebiyle mevcut yönetimler mülteci krizi karşısında

yapıcı politikalar üretmekten uzak durmaktadırlar. AB ülkeleri kriz karşısında ortak noktada buluşamayıp izlenecek politikalarda ülke menfaatleri ön planda tutulmuştur.

Kopenhag Ekolü'nün önde gelen isimlerinden Buzan, Wilde ve Weaver'ın çalışmalarının ardından göç olgusu genişletilen güvenlik kavramına dâhil edilmiştir. Oluşturulan yeni güvenlik kavramı; elitlerin tehditleri oluşturduğu bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu süreç içerisinde güvenlikleştirmeyi gerçekleştiren aktör bir nesne belirler ve öne sürdüğü tezlerle dinleyicilerine bu nesnenin tehdit altında olduğuna inandırmaya çalışır. Bu doğrultuda göç olgusunun alışlagelmiş ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerinin yanı sıra son dönem küresel gelişmelerin ardından güvenlik eksenli kaygıların ön plana çıktığı görülmektedir. Güvenlikleştirici aktör rolündeki AB üyesi ülkeler, sınırlarına gelen mültecileri varoluşsal tehdit olarak kabul etmektedir. Siyasi elitlerin ve baskı gruplarının Schengen Anlaşması'nın tehlikede olduğu ve sınırların korunması gerektiği yönündeki söylemleriyse güvenlikleştirme sürecinin en önemli elementlerinden birisi olan referans nesnesi konumundadır. Söz konusu güvenlikleştirme sürecinin devamında sınırlarda artırılan güvenlik önlemleri, imzalanan GKA'lar ve uluslararası güvenlik kuruluşları gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır.

9/11 saldırısı sonrası güvenlik kaygılarının yanı sıra Avrupa'da yabancı karşıtlığı ve İslamofobik söylemlerde de artış gözlemlenmiştir. Günümüze kadar uzanan süreçte Paris, Berlin ve Manchester gibi büyük şehirlerde meydana gelen terör saldırıları sonrası Avrupa toplumunda ve yöneticilerinde var olan endişe ve ön yargılar daha da fazlalaşmıştır. Çalışmamda Türkiye ve AB'nin mülteci krizine bakış açıları analiz edilmiş, tarafların kendi menfaatleri doğrultusunda yürüttükleri göç politikaları değerlendirilmiş, ortaya çıkan farklılıklar yansıtılmıştır. Mülteci krizi kaynaklı güvenlik tehditleri konusundaysa taraflar ortak kaygıları paylaşmışlardır. DEAŞ, El-Nusra gibi küresel boyuttaki eli kanlı terör örgütü üyelerinin krizden yararlanıp mülteci gruplarının arasında Avrupa ve Türkiye sınırlarına girip buralarda eylem yapma ihtimalleri her iki tarafı da kaygılandırmaktadır.

Suç şebekeleri tarafından yönetilen ve yıllık 3-6 milyar Avro gelir elde edilen bir sektör haline gelen insan kaçakçılığı bağlantılı olduğu diğer suç türleriyle birlikte büyük bir güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. AB'nin dışsallaştırma ve ötekileştirme temelli katı göç politikaları mülteci gruplarını insan tacirlerinin ellerine bırakmaktadır. Europol, INTERPOL ve Frontex gibi kuruluşların yayınlamış

oldukları raporlarda mültecilerin bu yasa dışı göç yolculukları esnasında işkenceye maruz kaldıkları, cinsel tacize uğradıkları ve havasızlık, açlık gibi sebeplerle hayatlarını kaybettikleri belirtilmektedir. Kaynak ülkeden hedef ülkeye gidebilmek için yeterli miktarda parası olmayan mülteciler, birkaç aşamadan oluşan yolculukların belirli bir aşamasında suç örgütleri için çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Bu kişiler götürüldükleri yerlerde insan kaçakçıları adına uyuşturucu ürünler satmakta, sahte evrak düzenlemekte ve hırsızlık, gasp gibi toplumsal güvenliği tehdit eden olaylara karışmaktadır.

Küresel güvenlik tehditlerinin yanı sıra Türkiye mülteci krizi kaynaklı bölgesel kaygıları da barındırmaktadır. Çatışma bölgesine en yakın ülkelerden birisi konumunda olan Türkiye bu bölgeden gelebilecek askeri tehditlerle karşı karşıyadır. Uzun yıllardır PKK ve uzantısı terör örgütleriyle mücadele eden Türkiye, ülkelerindeki iç savaştan kaçan Suriyeli vatandaşlara uyguladığı ‘açık kapı’ politikası kapsamında milyonlarca savaş mağduruna sınırlarını açmıştır. Bu kişilerin ülkeye girişleri esnasında kendilerini tanıtan kimlik gibi belgelerinin olmaması veya kabul sistemindeki eksiklikler sebebiyle gerekli kontrollerin yapılamaması terör örgütü üyesi grupların ülkeye girmelerinin önünü açmaktadır. Ayrıca bölgede yürütülen DEAŞ karşıtı operasyonlara ev sahipliği yapan Türkiye bu örgüt tarafından da hedef alınmaktadır. Suriye’de muhalif kesimi destekleyen ve Esad yönetiminin görevi bırakması gerektiğini ifade eden söylemleri Türkiye ve Suriye’yi askeri olarak karşı karşıya getirmektedir.

Önemli güvenlik tehditlerinden birisi de Avrupa ülkelerinden DEAŞ, El-Nusra, El-Kaide gibi terör örgütlerine katılmak üzere bölgeye giden yabancı terörist savaşçılardır. Charlie Hebdo saldırısını yapan Şerif ve Said Kouachi isimli Fransız iki kardeş örneğinde olduğu gibi bu kişiler bölgede faaliyet gösteren terör örgütleri adına savaştıktan sonra ülkelerine geri dönmekte ve buralarda terörist eylemler yapmaktadırlar. Yabancı terörist savaşçılar insan kaçakçılarının ve terör örgütlerinin Avrupa ülkelerinde bağlantı noktaları olarak görev yapmakta ve bu ülkelerdeki azınlıklar üzerinde lobicilik faaliyetleri yürütmektedirler.

KAYNAKÇA

AB Bakanlığı 2017, “Türkiye-AB İlişkileri”, 06 Haziran 2017, (Çevrimiçi), <https://www.ab.gov.tr/4.html>, 19.02.2018.

Açıkmeşe, A. S. (2011), “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçeklikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 8, Sayı: 30, ss. 43-73.

Akbaş, Z. (2016), “Avrupa’nın Güvenlik ve Sosyal İstikrarına Türkiye’nin Katkısı: Sığınmacı Sorunu Örneği”, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık, ss. 841-849.

Akçadağ, E. (2012), “Yasadışı Göç ve Türkiye”, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, No:142.

Aktaş, A. (2011), “Güvenikleştirme Yaklaşımı ve Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Anlayışındaki Dönüşüm”, *Sosyal Bilimler*, Cilt: 1, Sayı: 2, Temmuz, ss. 7-47.

Albert, M. ve Buzan, B. (2011), “Securitization, Sectors and Functional Differentiation”, *Security Dialogue*, Cilt: 42, Sayı: 4-5, New York, ss. 413-425.

Aljazeera, “Hungary To Build Second Border Fence To Stop Refugees” 26 Ağustos 2016, (Çevrimiçi), <http://www.aljazeera.com/news/2016/08/hungary-build-border-fence-stop-refugees-160826084509375.html>, 19.05.2017.

Amnesty International, “Hayatta Kalma Mücadelesi Türkiye’deki Suriye’den Gelen Mülteciler”, 2014.

Amsterdam Treaty (1997), (Çevrimiçi), <http://www.europarl.europa.eu/topics/-treaty/pdf/amst-en.pdf>, 21.01.2018.

Anadolu Ajansı, “Macaristan Başbakanı Orban: Hristiyan ve Özgür Avrupa istiyoruz”, 2017, (Çevrimiçi), <https://aa.com.tr/tr/dunya/macaristan-basbakani-orban-hristiyan-ve-ozgur-avrupa-istiyoruz/945716>, 20.08.2017.

Aras, G.N.E. (2014), “Biyopolitik Bir Nüfus Politikası Olarak Avrupa Birliği’nin Düzensiz Göç Rejimi ve Sınırlarda Ölüm Siyaseti”, *Nüfus Bilim Dergisi*, 36, ss. 67-102.

Avrupa Birliği Anlaşmaları (2017), “European Treaties”, (Çevrimiçi) https://europa.eu/-european-union/law/treaties_en, 23.11.2017.

Avrupa Komisyonu (1992), “Maastricht Anlaşması”, (Çevrimiçi), https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf, 15.04.2018.

Avrupa Komisyonu (2001), “Laeken Zirvesi Sonuç Bildirgesi”, 14-15 Aralık 2001, (Çevrimiçi), <https://www.consilium.europa.eu/media/20950/68827.pdf>, 18.05.2018.

Avrupa Komisyonu (2004), “Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi”, 4-5 Kasım 2004, (Çevrimiçi), https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/82534.pdf, 14.04.2018

Avrupa Komisyonu (2015), “The EU And The Migration Crisis”, Temmuz 2016, (Çevrimiçi), <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/migration-crisis/-en/>, 10.04.2018.

Avrupa Komisyonu (2016), “State Of The Union 2015”, 09.09.2015, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/commission/sites/betapolitical/files/state_of_the_union_2015_en.pdf, 20.05.2017.

Avrupa Parlamentosu, “Tampere European Council 15 And 16 October 1999 Presidency Conclusions” 1999, (Çevrimiçi), http://www.europarl.europa.eu/-summits/tam_en.htm, 11.04.2018.

Bakker, E. ve Singleton, M. (2016), “Foreign Fighters in the Syria and Iraq Conflict: Statistics and Characteristics of a Rapidly Growing Phenomenon”, *Foreign Fighters Under International Law and Beyond*, ss. 9-25.

Balcı, A. ve Kardaş, T. (2012), “The Changing Dynamics of Turkey’s Relations with Israel: An Analysis of ‘Securization’”, *Insight Turkey*, Vol: 14, Number: 2 ss. 99-120.

Baran, T. ve Macar, E. (2017), “Değişen Güvenlik Yaklaşımları Örneğinde Kopenhag Okulu’nun Toplumsal Güvenlik Yaklaşımı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 54, ss. 251-259.

Baysal, B. ve Lülecı, Ç. (2011), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi”, *Güvenlik Stratejileri*, Sayı: 22, ss. 61-96.

BBC News, “Africans Die in Spanish Enclave”, 29 Eylül 2005, (Çevrimiçi), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4292490.stm>, 15.01.2018.

BBC News, “Lampedusa Migrant Crisis: Sicily Declare Emergency”, 15 Ekin 2013, (Çevrimiçi), <http://www.bbc.com/news/world-europe-24537376>, 20.01.2018

BBC Türkçe (2015a), “Wilders: Korkmuyorum Desem Yalan Olur”, 11.01.2015, (Çevrimiçi), http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150111_wilders_paris, 05.08.2017.

BBC Türkçe (2015b), “Europol: Türkiye İnsan Kaçakçılığında Merkez Ülke”, 18 Mart 2015, (Çevrimiçi), http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150318-yusuf_europol14.10.2017.

BBC Türkçe (2015c), “Akdeniz’de 700’e Yakın Göçmen Taşıyan Gemi Battı”, 20 Nisan 2015, (Çevrimiçi), http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150419_akdeniz_gocmen_ab, 19.10.2017.

BBC Türkçe (2016a), “Europol: IŞİD, Avrupa’da Orta Doğu’dakine benzer eylemlere hazırlanıyor”, 2 Aralık 2016, (Çevrimiçi), <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38181408>, 18.12.2017.

BBC Türkçe (2016b), “Almanya’da Noel Pazarına Saldırı: AB Çapında İnsan Avı Başlatıldı”, 21 Aralık 2016, (Çevrimiçi), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38389433>, 05.05.2018.

BBC Türkçe 2018, “Sahte Pasaport Almak Ne kadar kolay?” 22 Mayıs 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44191590>, (Çevrimiçi), 22.05.2018.

Berti, B. (2015), “The Syrian Refugee Crisis: Regional and Human Security Implications”, Strategic Assessment, Volume: 17, No: 4, ss. 41-53.

Bigo, D. (2002),”Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease”, *Alternatives*, Vol:27, Special Issue, ss. 63-92.

Bingöl, O. (2016), “Suriye İç Savaşında Yabancı Savaşçılar”, Merkezi Strateji Enstitüsü, Rapor No: 013, 23.03.2016.

BM Türkiye Dergisi, (2017), (Çevrimiçi),<http://www.bmdergi.org/tr/bm-genel-kurulu-uluslararası-goc-ve-kalkinma-ust-duzey-diyalog-toplantisi/>, 12.11.2017.

BMGK (2014a), “2170 Sayılı Karar”, 15.08.2014 <http://www.interpol.pol.tr/Documents/BM%20G%C3%BCvenlik%20Konseyi%20202170%20say%C4%B1%C4%B1%20karar.pdf>, (Çevrimiçi), 19.02.2018.

BMGK (2014b), “2178 Sayılı Karar”, 24.09.2014, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178%20%282014%29, (Çevrimiçi), 19.02.2018.

BMMYK (2015), “UNHCR: Suriyeli Mültecilerin Toplam Sayısı İlk Kez 4 Milyonu Geçti”, (Çevrimiçi), <http://www.unhcr.org/tr/13030-unhcr-suriyeli-multecilerin-toplam-sayisi-ilk-kez-4-milyonu-gecti.html>, 10.05.2018.

BMMYK (2018a), “Figures At A Glance”, (Çevrimiçi), <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>, 15.03.2018.

BMMYK (2018b), UNHCR Türkiye İstatistikleri, Kasım 2017, (Çevrimiçi) <http://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>, 15.01.2018.

Booth, K. (1991), “Security and Emancipation”, *Review of International Studies*, Vol: 17, No: 4, ss. 313-326.

Brauch, H. G. (2008), “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Zeynep Arkan (Çev.), Cilt:5, Sayı:18, ss. 1-47.

Buonfino, A. (2004), Between Unity and Plurality: The Politicization and Securitization of the Discourse of Immigration in Europe, *New Political Science*, Volume 26, Number 1, March 2004.

Buzan, B. (1991), “People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era”, Boulder, Lynne Rienner Pub.

Buzan, B. ve Hansen, L. (2009), “The Evolution of International Security Studies”, Cambridge University Press, Cambridge.

Buzan, B. Weaver, O. ve Wilde, J. (1998), “Security: A New Framework For Analysis”, Londra, Lynne Rienner Publishers.

Canpolat, H. ve Arıner H. O. (2012), “Küresel Göç ve Avrupa Birliği İle Türkiye’nin Göç Politikalarının Gelişimi”, Orsam Rapor No: 123, Haziran.

Carrera, S. (2009a), “The EU Border Management Strategy: Frontex and The Challenges Of Irregular Immigration in The Canary Island”, CEPS Working Documents No. 261, Mart 2007, ss. 1-33.

Carrera, S. (2009b), “In Search Of The Perfect Citizen? The Intersection Between Integration, Immigration And Nationality In The EU”, Martinus Nijhoff Publishers, Volume 17, Boston.

CNN Türk, “Suriyeli Göçmenlere Yönelik Önyargıyı Araştırdılar”, 25.12.2014, (Çevrimiçi), <http://www.cnnturk.com/video/turkiye/suriyeli-gocmenlere-yonelik-onyargiyi-arastirdilar>, 15.05.2017.

Collyer, M. (2006), “Migrants, Migration And The Security Paradigm: Contraints And Oppurtunities”, *Mediterranean Politics*, Vol: 11, No: 2, Temmuz 2006, ss. 255-270.

Country Reports On Terrorism (2013), (Çevrimiçi),<https://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2013/224822.htm>, 22.06.2017.

Coşkun, B. B. ve Çim, E. (2015), “AB Ortak Göç ve Mülteci Politikaları”, *Avrupa ve Avrupa Birliği*, Cengiz Dinç (ed.), Savaş Yayınevi, Ankara, ss. 289-304.

Çakran, Ş. ve Eren, V. (2017), “Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:14, Sayı:39, ss. 1-30.

Çam, F. (2014), “Avrupa Birliği Göç Politikaları Makedonya Bulgaristan Türkiye”, Alter Yayınları, Ankara.

Danış, A. D. (2004), “Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye”, *Birikim Dergisi*, No:184-185, Ağustos-Eylül, ss. 216-224.

Del Sarto, R. A. (2016), “Normative Empire Europe: The European Union, Its Borderlands, And The ‘Arab Spring’”, *Journal Of Common Market Studies*, Volume: 54, Number: 2, ss. 215-232.

Demir, O. Ö. ve Soyupek, Y. (2015), “Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar”, *Global Politika ve Strateji*, Ankara, ss. 5-40.

Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015), “Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi”, *Birey ve Toplum Dergisi*, Bahar 2015, Cilt:5, Sayı:9, ss. 23-62.

Deniz, T. (2014), “Uluslararası Göç sorunu Perspektifinde Türkiye”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:18, Sayı:1, ss. 175-204.

Deutsche Welle Türkçe 2012, “Avrupa’da Mülteci Telaşı”, 03.08.2012, (Çevrimiçi), <http://www.dw.com/tr/avrupada-m%C3%BClteci-tela%C5%9F%C4%B1/a-157958-51>, 10.12.2017.

Deutsche Welle, “Hungary’s Orban Criticizes Merkel’s ‘Moral Imperialism’”, 23.09.2015, (Çevrimiçi), <http://www.dw.com/en/hungarys-orban-criticizes-merkels-moral-imperialism/a-18736240>, 22.01.2018.

Deutsche Welle Türkçe 2017, “AB: Türkiye İle Mülteci Anlaşması İşliyor”, 16.11.2017, (Çevrimiçi), <http://www.dw.com/tr/ab-t%C3%BCrkiye-ile-m%C3%BClteci-anla%C5%9Fmas%C4%B1-i%C5%9Fliyor/a-41402621>, 25.01.2018.

Deutsche Welle Türkçe 2018, “Avrupa Sağ Popülizminin Haritası”, 10.04.2018, (Çevrimiçi), <http://www.dw.com/tr/avrupa-sa%C4%9F-pop%C3%BClizminin-haritas%C4%B1/a-43319950>, 10.04.2018.

Dinç, C. (2015), “Avrupa Kimliği: Tartışmalar, Modeller ve Güncel Eleştiriler”, *Avrupa ve Avrupa Birliği*, Cengiz Dinç (ed.), Savaş Yayınevi, Ankara, ss. 67-95.

Elmas, Y. F. (2016), “Avrupa ‘Kapı duvar’ Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı”, USAK Yayınları, Nisan 2016, Ankara.

Ercan, M. (2016), “Mülteci Krizi Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Geri Kabul Anlaşması”, *Bölgesel Çalışmalar*, Cilt:1, Sayı:1, ss. 1-22.

Erdoğan, İ. (2013), “Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı”, *Akademik Bakış*, Cilt: 6, Sayı: 12, ss. 265-292.

Erdoğan, M. M. (2014), “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması”, *Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Raporu*, Aralık.

Erdoğan, M. M. ve Kaya, A. (2015), “Türkiye’nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Eroğlu, D. (2015), “Ulusal Güvenlik Kaygılarından Mali Külfet Söylemine: Türkiye’nin Yeni Sığınma Politikaları”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13, Sayı:2, Haziran 2015, ss. 209-226.

Euronews, “Europol: Avrupa'ya ulaşan 10 binden fazla göçmen çocuk kayıp”, 31 Ocak 2016, (Çevrimiçi), <http://tr.euronews.com/2016/01/31/europol-avrupa-ya-ulasan-10-binden-fazla-gocmen-cocuk-kayip>, 14.10.2017.

Europol, “Opening: migrants put Europe to the test”, 07.09.2015, (Çevrimiçi) <http://www.europol.europa.eu/news/en/press-room/20150903IPR91513/opening-migrants-put-europe-to-the-test>, 25.09.2017.

Europol, “About Europol”, (Çevrimiçi) <https://www.europol.europa.eu/about-europol>, 18.11.2017.

Europol, (2016), “Migrant Smuggling In The EU”, Şubat 2016.

Europol-INTERPOL (2016), “Migrant Smuggling Networks Joint Europol-INTERPOL Report”, Mayıs 2016.

Eurostat 2016a, “Migration and migrant population statistics”, (Çevrimiçi), http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Migrant_population:_almost_22_million_non-EU_citizens_living_in_the_EU, 06.11.2017

Eurostat 2016b, “Immigration By Citizenship”, 2016, (Çevrimiçi), http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=File:Top_30_citizenships_of_nonEU_citizens_apprehended_and_found_to_be_illegally_present_in_the_EU_2008-2016.png, 10.04.2018.

Fakhoury, T. (2016), “Securitising Migration: The European Union In The Context Of The Post-2011 Arab Upheavals”, *The International Spectator*, Kasım, ss. 1-13.

FIDH-Migreurop-REMDH, “Yunanistan ve Türkiye Arasında Frontex: Geri Çevrilme Sınırı”, Mayıs 2014.

Forced Migration Forum, (2017), “Migrants and Mafia: Forced Migration and Organized Crime In Sicily” (Çevrimiçi),

https://forcedmigrationforum.com/2017/07/24/migrants-and-mafia-forced-migration-and-organized-crime-in-sicily/#_ftn10, 12.05.2018.

Formichetti, G., “Human Smuggling: The EU Efforts To Undermine Organized Crime In The Mediterranean”, 27.06.2016, (Çevrimiçi), <http://mediterraneanaffairs.com/2834-2/> , Mediterranean Affairs, 12.05.2018.

Frontex, “European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders”, 24.06.2017, (Çevrimiçi) <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/> , 10.01.2018.

Geçici Koruma Yönetmeliği, (Çevrimiçi), http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf, No:29153, Cilt:55, 22.10.2014.

Gedikkaya, B. P. (2015), “The Effects Of The Refugee Crisis On The EU-Turkey Relations: The Readmission Agreement And Beyond”, European Scientific Journal March 2016, Vol:12, No:8, ss. 14-35.

GİGM (2018), “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı”, (Çevrimiçi), http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_3784713, 09.05.2018.

GİGM (2013), “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” (Çevrimiçi), http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf, 15.04.2018.

Global Research & Trends, “Europeans Fear Wave Of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs”, (Çevrimiçi), <http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>, 12.05.2018.

Green Paper On A Community Return Policy On Illegal Residents, (2002), Commission Of The European Communities, Brüksel.

Gros, D. (2015), “Schengen and European Security”, (Çevrimiçi), <https://www.project-syndicate.org/commentary/schengen-open-borders-help-security-by-daniel-gros-2015-12>, 10.05.2018.

Gülmez, S. B. (2015), “Avrupa Şüpheliliği”, *Avrupa ve Avrupa Birliği*, C. Dinç (ed.), Savaş Yayınevi, Ankara, ss. 95-117.

Hansen, L. (2000), “The Little Mermaid’s Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenag School”, *Millenium: Journal of International Studies*, Vol: 29, No: 2, ss. 285-306.

Huysmans, J. (1998), “Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe”, *European Journal of International Relations*, Vol: 4, No: 4, ss. 479-505.

Huysmans, J. (2007), “Revisiting Copenhagen: Or, on the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe”, *International Security*, Cilt: 4, ss. 43-67.

Hürriyet 2015, “Büyük Dramın Sembolü Aylan ve Galip”, 03.08.2015, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/buyuk-dramin-sembolu-aylan-ve-galip-29983455>, 22.05.2017.

Hürriyet 2011, “Ankara, Esad’la Devam Diyor”, 28.04.2011, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/ankara-esadla-devam-diyor-17648291>, 01.02.2017.

Hürriyet 2017, “Resmi Açıklama Geldi... İşte Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Sayısı”, 15.03.2017, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/resmi-aciklama-geldi-iste-turkiyedeki-suriyeli-gocmenlerin-sayisi-40396451>, 20.05.2017.

Ibrahim, M. (2005), “The Securitization of Migration: A Racial Discourse”, *International Migration*, Vol: 43, Issue: 5, ss. 163-187.

İçduygu, A. ve Aksel, B. D. (2012), “Türkiye’de Düzensiz Göç”, *Uluslararası Göç Örgütü Türkiye*, Ankara, Eylül.

İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999), “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri”, Ed: Metin Celal, *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Şubat.

İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö.F. (2014), “Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları (1923-2023): Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere”, İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.

İKV, “Avrupa Konseyi, Türkiye-Yunanistan Sınırında Tel Örgü Yapımını Eleştirdi” 8-14 Şubat 2012, (Çevrimiçi), http://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=536&id=1571, 15.12.2017.

İltica ve Göç Mevzuatı, (Çevrimiçi) ,http://www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf, 23.09.2017.

İmkander, (2017), “Göçmenlerin ve Sığınmacıların Yaşadığı Tekne Faciaları Hakkında Mülteci Ölümleri Raporu 1 Ocak-31 Aralık 2016 Tarihleri Arasında Yaşanan Olaylar”, Rapor No:8, Mart.

Independent, “Germany Offers Asylum Seekers Up To €1,200 Each To Voluntarily Return To Their Home Countries”, 3 Şubat 2017, (Çevrimiçi), <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-offer-asylum-seekers-1200-euros-voluntarily-return-home-countries-refugees-crisis-merkel-a7561701.html>, 10.04.2018.

Kant, I. (1960), “Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme”, Çeviri: Dr. Y. Abadan, S. L. Meray, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 113-95.

Karar (2018), “278 Bin 158 Suriyeli Türkiye’de Doğdu”, (Çevrimiçi), <http://www.karar.com/guncel-haberler/276-bin-158-suriyeli-turkiyede-dogdu852781>, 18.05.2018.

Kardaş, T. ve Özdemir, Ö. B. (2015), “Avrupalı Yabancı Savaşçılar Kimlik, Sosyal Medya ve Radikalleşme”, *Analiz Dergisi*, SETA, Sayı:115, İstanbul, ss. 1-23.

Kaya, A. ve Kırar, A. (2016), “İstanbul’daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu”, *Hayata Destek Derneği*, Nisan.

Kaya, S. (2005), “İnterpol, Europol ve Uluslararası Terörizm” *Güvenlik Stratejileri Dergisi*”, Sayı.2, Aralık 2005, ss. 31-51.

Kirişçi, K. (1999), “Disaggregating Turkish Citizenship and Immigration Practices”, *Journal of Middle Eastern Studies*, Volume 36, 2000- Issue 3, ss. 1-22.

Kirişçi, K. (2014), ‘Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin ‘Suriyeli Mülteciler’ Sınavı, USAK & Brookings Enstitüsü, Ankara.

Kirişçi, K. (2012), “Post Second World War Immigration From Balkan Countries To Turkey”, *New Perspectives On Turkey*, Vol:12, ss. 61-77.

Kirişçi, K.(2003), “Turkey: A Transformation From Emigration To Immigration”, 1 Kasım 2003, (Çevrimiçi), <https://www.migrationpolicy.org/article/turkey-transformation-emigration-immigration>, 18.04.2018.

Koca, M. (2002), “AB Ülkelerinde Göç, Mülteciler ve Yabancı Uyrukluların İstihdamı”, *Türk İdare Dergisi*, Eylül, ss. 97-133.

Koçak, O. Gündüz, R. D. (2016) “Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi”,*Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:12, İstanbul, ss. 66-91.

Kolukırcık, S. (2014), “Uluslararası Göç ve Türkiye: Yerel Uygulamalar ve Görünümler”, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol: 6, No: 2, ss. 37-53.

Koma, A (2015), “Securization Of Syrian Refugees In 2015: A Comperative Analysis Between The EU And Turkey”, Ramkhamhaeng University, al-Hikmah Journal of Fatoni University, ss. 151-174.

Köse, M. A. (2014), “*Güvensizlik Sarmalında AB Göç Politikalarında Uyum, Türkiye’nin Dış Politika Tercihlerinde Rasyonalitenin Sınırları*”, Derin Yayınları, İstanbul.

Küçüksolak, Ö. K. (2012), “Güvenlik Kavramının Realizm, Neoralizm ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması”, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 14, ss. 202-208.

Kütük, B. Ş. (2015), “Türkiye’den Batı Avrupa’ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları”, *Sosyoloji Konferansları*, No:52(2015-2), ss. 609-654

Lortoğlu, C. (2017), “Suriyeli Mültecilerin ‘Misafir’ Olma Haline Misafirperverlik Hukuku ve Etiği Açısından Bakış”, *İnsan & İnsan Dergisi*, Sayı: 11, İstanbul, ss. 54-80.

Mandacı, N. ve Özerim, G. (2013), “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenikleştirilmesi”, *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 39, ss. 105-130.

McSweeney, B. (1999), “Security, Identity and Interest: A Sociology of International Relations”, Cambridge University Press.

Migration Policy Institute 2018, “Asylum Recognition Rates In The EU/EFTA By Country, 2008-2016”, (Çevrimiçi), <https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/asylum-recognition-rates-euefta-country-2008-2016>, 11.04.2018

Miller, B. (2001), “The Concept of Security: Should it be Refined?”, *The Journal Of Strategic Studies*, Vol: 24, Issue: 2, ss. 13-42.

Milliyet, “Şam’da Kritik Görüşme”, 09.08.2011, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/sam-da-kritik-gorusme-siyaset-1424501/>, 18.08.2017.

Missing Migrants, “Recorded Migrant Deaths By Region Of Origin” (Çevrimiçi), <https://missingmigrants.iom.int/>, 18.05.2018

Miş, N. (2011), “Güvenlikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenlikleştirilmesi”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, ss. 345-381.

New York Times, “Britain and France to Begin Work on Wall Near Calais to Keep Migrants From Channel Tunnel”, 07.09.2016, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2016/09/08/world/europe/calais-jungle-refugees.html>, 16.0.2018.

NTV, “Davutoğlu, Esad’a Ömür Biçti”, 24.08.2012, (Çevrimiçi), http://www.ntv.com.tr/turkiye/davutoglu-esada-omur-bicti,Nsez_e7zmEO7uz5O9P-v6hw, 27.05.2017.

NTV, “Türk Jeti Suriye Helikopterini Vurdu”, 16.09.2013 (Çevrimiçi), <https://www.ntv.com.tr/turkiye/turk-jeti-suriye-helikopterini-vurdu,9jj2DU9DF0qT083BuiZCLA>, 16.05.2017.

O’Neil, P.E. (2006), “The European Union and Migration: Security Versus Identity?”, *Defence Studies*, Vol: 6, No: 3, ss. 322-350

Official Journal of the European Communities, “Charter Of Fundamental Rights Of The European Union” 18.12.2000, (Çevrimiçi), http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, 15.04.2018.

Orhan, D. D. (2013), “Ortadoğu’nun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasinin Geleceği”, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1-2, ss. 17-29

ORSAM (2015), “Effects of The Syrian Refugees on Turkey”, Rapor No: 15, Ocak.

Özbay, F. ve Yücel F. (2001), “Türkiye’de Göç Hareketleri, Devlet Politikaları ve Demografik Yapı”, Nüfus ve Kalkınma Çalışmaları, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, 2001, ss. 1-69.

Özcan, M. (2017), “AB-Türkiye İlişkileri ve Suriye Krizi”, *İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER)*, Araştırma:40, Haziran, ss. 1-13.

Özdemir, E. (2016), “Türk Dış Politikası Açısından Bir Kriz Örneği: I. Körfez Savaşı ve Türkiye’ye Gelen Iraklı Kürt Sığınmacılar (1991)”, *Bölgesel Çalışmalar*, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 217-249

Özerim, G. (2014), “Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem mi? ”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, ss. 11-48.

Radikal, “Egemen Bağış’tan Yunanistan’a Uyarı”, 10.01.2011, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/politika/egemen-bagistan-yunanistana-uyari-1035758/>, 06.07.2017.

Resmi Gazete, (2016), Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik, Nisan, Sayı: 2969.

Reuters (2014), “Cameron Says Foreign Fighters In Iraq, Syria Most Serious Threat To UK”, 17.06.2014, (Çevrimiçi), <https://uk.reuters.com/article/uk-iraq-security-britain/cameron-says-foreign-fighters-in-iraq-syria-most-serious-threat-to-uk-idUK-KBN0ES1VL20140617>, 16.02.2018.

Rumelili, B. ve Karadağ, S. (2017), “Göç ve Güvenlik: Eleştirel Yaklaşımlar”, *Toplum ve İnsan*, sayı: 140, ss. 69-93.

Samur, H. (2008), “Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 1-16.

Sandıklı, A. (2012), “Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm”, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, Bilgesam Yayınları.

Schengen Anlaşması (1995), (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133020>, 10.02.2018.

Sirkeci, İ. (2006), “Küresel Kontrol Çabalarına Karşı Bireysel Aşma Çabaları: Türkiye ve Irak Örneklerinde Uluslararası Göçün Evrimi”, *Zeytinburnu Belediyesi Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler*, Yayın No: 6, ss. 33-40.

Sönmez, P. (2015), “Avrupa Birliği’nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler ve Göç Politikaları Diyaloğu”, Avrupa Birliği Bakanlığı Akademik Araştırmalar Serisi-4, T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı.

Sözcü (2014), “Türk Jetleri Suriye Uçağını Vurdu”, 23 Mart 2014, (Çevrimiçi) <https://www.sozcu.com.tr/2014/gundem/turk-jetleri-suriye-ucagini-vurdu-474807/>, 16.05.2017.

Statista 2018, “Immigration As A Security Problem”, (Çevrimiçi), <https://www.statista.com/search/?q=immigration+as+a+security+problem>, 09.04.2018

Şener, B. (2017), “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Mayıs, ss. 1-31.

Şimşek, D. ve İçduygu, A. (2017), “Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik”, *Toplum ve İnsan*, sayı: 140, ss. 6-11

Taggart, P. ve Szczerbiak, A. (2004), “Contemporary Euroscepticism In The Paty Systems Of The European Union Candidate States Of Central And Eastern Europe”, *European Journal Of Political Research*, ss. 1-27.

T.C Dışişleri Bakanlığı, (02.01.2013) “Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu’nun Beşinci Büyükelçiler Konferansı Kapsamında Verilen Akşam Yemeğinde Yaptıkları Konuşma”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu-nun-besinci-buyukelciler-konferansi-kapsaminda-verilen-aksam-yemeginde-yaptiklari-konusma.tr.mfa>, 05.01.2018, Ankara.

Telegraph, (24.06.2018), “Syria Shot Down Turkish Jet In International Airspace, Claims Foreign Minister”, (Çevrimiçi), <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9352113/Syria-shot-down-Turkish-jet-in-inter-national-airspace-claims-foreign-minister.html>, 22.06.2017.

The Guardian, (25.04.2011), “Sarkozy and Berlusconi to call for return of border controls in Europe”, (Çevrimiçi)<https://www.theguardian.com/world/2011/apr/25/sarkozy-berlusconi-border-controls-europe>, 21.05.2017.

The Washington Post, (11.10.2014), “Foreign Fighters Flow To Syria”, (Çevrimiçi), https://www.washingtonpost.com/world/foreign-fighters-flow-to-syria/2014/10/11/-3d2549fa-5195-11e4-8c24-487e92bc997b_graphic.html?utm_term=.6cbc5c63151c, 15.03.2018.

The White House, (24.09.2014), “Remarks by the President at U.N. Security Council Summit on Foreign Terrorist Fighters”, (Çevrimiçi), <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/24/remarks-president-un-security-council-summit-foreign-terrorist-fighters>, 18.02.2018.

TR24, (2015) “Paris katliamı: 3 günde neler oldu?”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/paris-katliami-3-gunde-neler-oldu,283259>, 05.05.2017.

Türkiye-AB Ortak Eylem Planı (15 Ekim 2015), https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/15_ekim_2015_turkiye_ab_ortak_eylem_plani_.pdf (Çevrimiçi), 21.06.2017.

Türkiye-AB Zirvesi Bildirisi, (18 Mart 2016), (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi.pdf, 12.07.2017.

Ulman, H. R. (1983), “Redefining Security”, *International Security*, Vol: 8, No: 1, ss. 129-153.

Uluslararası Çalışma Örgütü, (2004), “Towards A Fair Deal For Migrant Workers In The Global Economy”, Report IV, Geneva.

Uluslararası Göç Örgütü (2010), “International Terrorism and Migration”,(Çevrimiçi),https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/tcm/international_terrorism_and_migration.pdf, 16.08.2017.

USAK (2015), “Mülteci Krizi ve Türkiye-AB İlişkilerinde Eksen Kayması Riski”, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Analiz No:29.

Ünal, S. (2014), “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: ‘Öteki’ Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi”, *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, Vol: 6, No:3, ss. 65-89.

Yalçinkaya, H. (2015), “Birinci Yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2178 Sayılı Kararı Ve Yabancı Terörist Savaşçılar”, *Ortadoğu Analiz Dergisi*, Cilt:7,Sayı:70, ss. 1-21.

Vouri, J. A. (2008), “Illocutionary Logic and Strands of Securization: Applying the Theory of Securization to the Study of Non-Democratic Political Orders”, *European Journal of International Relations*, Vol: 14, No: 1 ss. 65-99.

Waeber, O. (1995), *Securitization and Desecuritization*, Ronnie D. Lipschutz (ed.), On Security, New York: Columbia University Press, ss. 46-87.

Weaver, O. (2008), “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*, Çev. Birgül Demirtaş Çoşkun, Cilt: 5, Sayı: 18, ss. 151-178.

Walt, M. S. (1991), “The Renaissance of Security Studies”, *International Studies Quarterly*, Vol: 35, No: 2, ss. 211-239.

Wikipedia (2018), “Terrorism In Europe”, (Çevrimiçi) <http://www.wiki-zero.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVGVycm9yaXNtX2luX0V1cm9wZQ>, 14.05.2018

Wolfers, A. (1952), “National Security as an Ambiguous Symbol”, *Political Science Quarterly*, Vol: 67, No:4, ss. 481-502.

Yesevi, Ç. G. (2017), “Güvenikleştirme Teorisi Açısından İsrail’in Türk Dünyası Politikası”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt: 11, Sayı: 255, ss. 133-162.

Zimmerman, K. F. (2005), *European Migration: What Do We Know?*, Oxford University Press, New York.

Zora, K. (2015), “Güvenikleştirme: Hukuksal Meşruiyetten Siyasal Meşruiyete Evrilme...”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 2, ss. 111-126.

2016 Türkiye Göç Raporu, (2017), T.C İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:40, Nisan 2017.